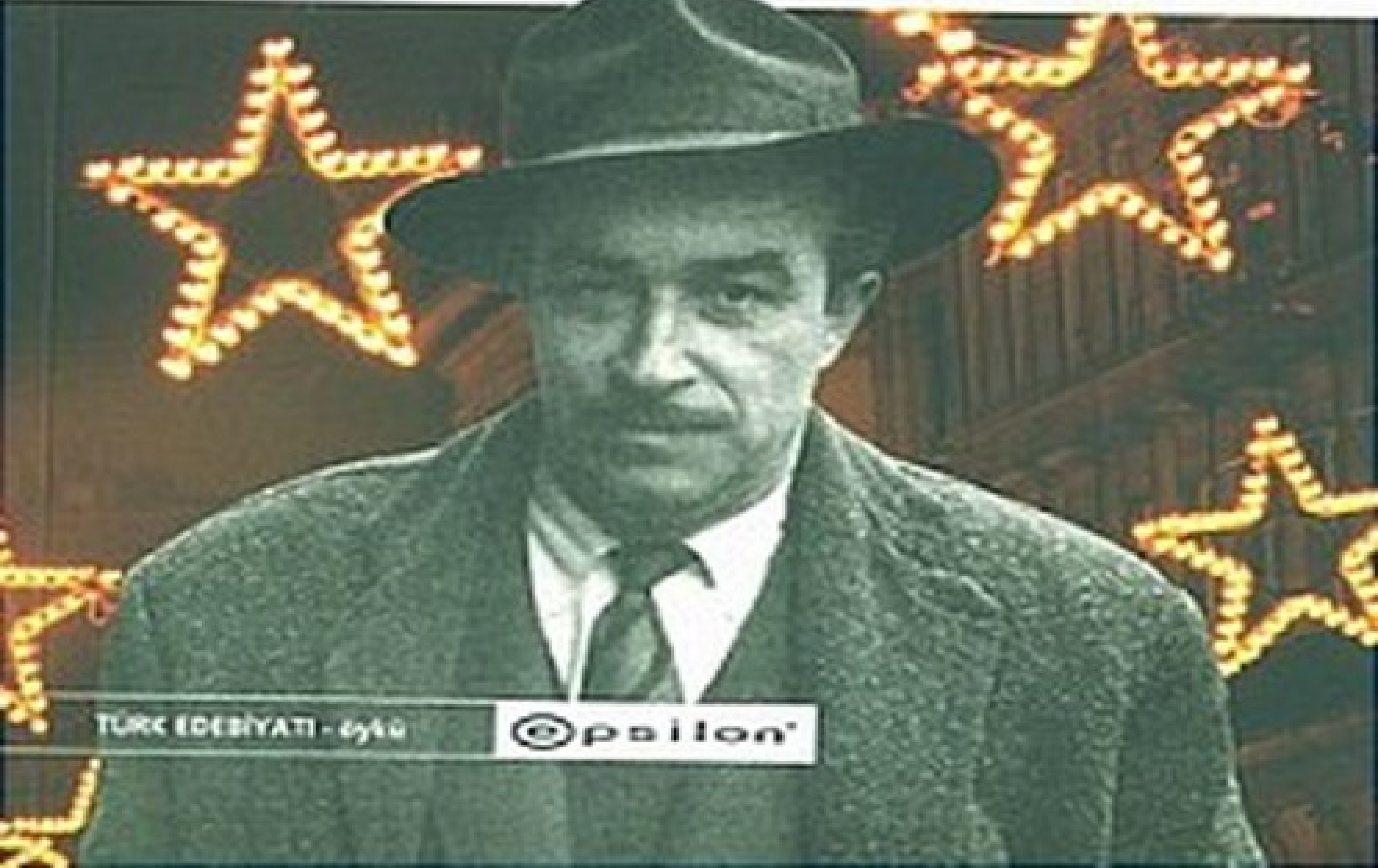

ORHAN KEMAL

Çamaşırcının Kızı

Küçücük

***ORHAN KEMAL**, 15 Eylül 1914'te Ceyhan'da (Adana) doğdu. Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan yazar, TBMM 1. dönem milletvekili (1920-1923) Avukat Abdülkadir Kemali'nin oğludur. Ailesinin Suriye'ye zorunlu göçü üzerine, ortaokul son sınıfta öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. Askerlik görevini yaparken Ceza Yasası 'nın 94. maddesine aykırı davranıştan 5 yıl hapse mahkûm edildiğinde (1938), hapishanede Nâzım Hikmet'le tanıştı ve onunla ilişkileri, toplumculuk anlayışını etkiledi. 2 Haziran 1970'te davetli olarak gittiği Sofya'da öldü. Mezarı İstanbul'dadır.*

*Genç yaşında para kazanmak zorunda kalması nedeniyle, hayatın önüne çıkardığı her türlü engel ve acı, onun iç dünyasını derinleştirdi, zenginleştirdi. Yaşadığı, tanık olduğu, gözlediği her şey, kaleminin ucunda bir öyküye, bir romana, bir oyuna veya şiire dönüştü. Yılların eskitemediği bir dille, kendine özgü bir gerçekçilik ve sıcaklıkla, Türk insanının acılarını, yoksunluklarını, özlemlerini anlattı hep. İlk yapıtlarında 1930'larda kendi yaşam öyküsüne dayanan bir çerçevede, Çukurova'da tarım ve fabrika işçilerinin sorunlarını işledi; daha sonra İstanbul'un kenar mahalle insanlarının, işçilerin dünyasını yansıttı. Cezaevi gözlemleri de Orhan Kemal için önemli bir malzeme oluşturdu. 1967'de Ankara Sanal Tiyatrosu'nda sahnelenen **'72. Koğuş'** adlı oyunu, ona yılın en iyi oyun yazarı ödülünü kazandırdı.*

***Yapıtları:** Murtaza, El Kızı, Yalancı Dünya, Sokakların Çocuğu, Müfettişler Müfettişi, Üç Kâğıtçı, Ekmek Kavgası, 72. Koğuş, Eskici Dükkânı, Cemile, Nâzım Hikmet 'le Üç Buçuk Yıl, Bereketli Topraklar Üzerinde, Sokaklardan Bir Kız, Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Suçlu, Dünya Evi, Kötü Yol, Yağmur Yüklü Bulutlar, Kırmızı Küpeler; Oyuncu Kadın, Grev, Serseri Milyoner, İki Damla Göz Yaşı, Gurbet Kuşları, Evlerden Biri, Kaçak, Kanlı Topraklar, Arkadaş Islıklan, Devlet Kuşu, Bir Filiz Vardı, Avare Yıllar, Sarhoşlar, Baba Evi, Çamaşırcının Kızı, Önce Ekmek, Tersine Dünya, İstanbul'dan Çizgiler, Yazmak Doludizgin (Günlük-şiir), Bütün Oyunları 1-2, Senaryo Tekniği ve Senaryolar.*

KÜÇÜCÜK

1

“Pişti”de çaylar gene onda kalınca, Allahlı kitaplı bir gamato salladı kahvenin rutubetli alacakaranlığına. O sıra oracıkta çay bardaklarını yıkayan kahveci ocaktan ok gibi fırlayıp “Gamatoyu hangi ineğin” salladığını sorunca da şafak attı. Kahvecinin Allahlı kitaplı küfüre şakası olmadığını bilirdi. Bilirdi ama sırtı sırtına üç gündür otuz altı çaydı yutulduğu!...

“Ha? Hangi inekti gamatoyu sallayan?”

Altındiş araya girdi:

“Boş ver Hasan Ağabey, ağzından kaçtı.”

“Ağzından mı? Senin ağzından mı lan?”

Sarı saçlarının dipleri ter içinde Erol, duru mavi gözleriyle suçlu suçlu güldü.

“Cevap versene lan!”

Ciddileşti:

“Kusura bakma ağabey, ağzımdan kaçtı.”

Dirseklerine kadar sıvalı kupkuru kolları, sivri burnu, burun köklerine akmış ufacık, simsiyah gözleriyle ağzına geleni bir yaylım ateş gibi püsküren kahveci, Sarı Erol'un sövülmedik yerini bırakmadıktan başka hızını alamadı, elinin tersiyle delikanlının burnuna vurdu:

“Kalk, kalk burdan inek. Gelme bir daha kahveme!”

Kanayan burnunu avucu içine alarak kalktı, arkadaşlarının arasında kahve kapısına yürüdü. Hasan Ağabey'in içeri girmiş çıkmış, vurmuş vurulmuşluğunu biliyordu. Sonra gene biliyordu ki, harama uçkur çözer, denk getirdi mi çalar çırpar, esrar, afyon, eroin satar, kullanırdı ama, dinine Allahına da bağlıydı. Kahvesinde Allaha küfredildiği zamanki öfkesi, gözlerinin önünde karısına sataşıldığı zaman duyacağı öfkeden aşağı olmazdı. Kahveden çıkarlarken Erol'u omuzundan tuttu:

“Nereye?”

Erol'un duru mavi gözlerinde korku, kekeledi:

“Git, dedin gidiyorum Hasan Ağabey...”

“Yutulduğun çaylar ne olacak?”

“..................?”

“Burası Dingo'nun ahırı mı?”

“Estağfurullah Hasan Ağabey.”

“Sökül mangırları!”

Altındiş'ten filan medet olabilir miydi? Baktı, her birinin yüzüne ayrı ayrı baktı. Yoktu. Hiçbiri oralı olmuyordu.

“Sökülsene lan!”

Yıllarca önce, babasının sağlığında, okuldan kaçtığı için odunla dayak yediği sıra yaşlı gözleriyle nasıl baktıysa gene öyle baktı.

Hasan Ağabey anlamıştı:

“Madem paran yok ne diye oturuyorsun kumara?”

Canını dişine takarak:

“Yarın,” dedi, “yarın getiririm.”

“Fıkara ananı sıkboğaz edip mi?”

“Yok, değil.”

Altındiş'le ötekiler gülerek bakıyorlardı. Olsa belki verirlerdi ama onlarda da yoktu. Sonra, ne diye sallamıştı Allah kitaplı küfür? Bilmiyor muydu Hasan Ağabey'in şakası olmadığını?

Kahveden çıktılar.

Mahalleye lacivert bir akşam inmişti. Köşe başlarındaki ampullerin pırıl pırıl kıpırdandığı serin bir akşam. Parkın arkasındaki sinemanın alabildiğine açık pikabının sesi bu serin, bu yalınayaklı mahalle çocuklarının kovboyculuk oynadığı, japone kollu kızların sinema önlerinde tur attıkları lacivert geceye parazitli parazitli yayılıyordu.

Sigara için elini cebine attı, yoktu. O da yoktu Allah belasını versin. Ama düzeltecekti bu mangır işlerini. Yarın kulübe gidecek “Yüzlüğü veriyor musunuz?” diyecekti. Vermediler mi. Ateşspor'la anlaşıp elliliği alacak, bir hafta on gün, idareli giderse bir ay mangırlı dolaşacaktı.

“Bi cigara versenize!”

Hangisi olduğunu anlamadan uzatılan sigarayı aldı, Altındiş'in çaktığı kibritten yaktı. Bir şey değil, fena küfretmiş, fena tartaklamıştı. İçeri girdi çıktıysa, vurdu vurulduysa ona neydi?

Aklından geçenleri biliyormuş gibi Altındiş:

“Boş ver...” dedi.

Duru mavi gözleriyle ayıldı:

“Büyük diye ses çıkarmıyorum, vuruyor bir de.”

“Yarın mangırı kimden iyi edeceksin? Ayten'den mi?”

Sahi, bunu hiç düşünmemişti. Ateşspor'un elliliğine fit olmaktansa asılırdı Ayten'e. Borçlarını öder, beklerdi kulübünün yüzlüğünü. Zehir gibi sol haftı. Evvelki hafta Ateşspor'la yaptıkları maçta karşısındaki sağ açığa adım attırmış mıydı? Herifi esaslı bir dizle çürüğe çıkarmıştı da umumi kaptan "Yaşa Erol!" dememiş miydi?

Kendini Ayten'lerin çürük tahta perdesi önünde buldu. Avlu kapısı açıktı, girdi. Ayten'in Tahmis'teki tuzculardan birinde çuval dikiciliği yapan, kalın bacakları parmak parmak varisli teyzesi maltız başına çömelmiş, cızırdayıp duran tencereyi karıştırıyordu.

Sertçe sordu:

"Nerde Ayten?"

"Bilmem. Sinemaya diye çıktıydı.

Elindeki kaşığın burnuyla maltızın yanındaki teneke kutudan bir parça Vita yağı alıp cızırdıyan tencereye koydu. Yeni yağ acı acı çıtırdadı.

"Ne yapacaksın?"

"Lazımdı."

"Annen ne yapıyor? Nasıl oldu böbreklerinin ağrısı?"

Elindeki sigaranın külünü sinirli sinirli çırptı:

"Ne bileyim yahu. Demek sinemaya diye çıktı?"

"Sinemaya mı, parka mı, tur mu atıyorlar, bilemem."

Hâlâ cızırdayan tencereyi geride bırakıp avludan çıktı. Kızı bulsa iyi olacaktı. Sinemaya gittiğine göre mangır tutuyordu herhalde. Mangır tutuyorsa. Çok değil, bir beşlik, ya da bir onluk... Hasan Ağabey'in borcunu temizler, üst yanıyla da kulübünden istediği yüzlüğün verilmesini beklerdi.

Altındiş'le ötekiler yazlık sinemanın iri ampulü altında afişlere bakıyorlardı. Film değişmişti. Boktan bir aşk filmi. Onlarsa vur kırlı kovboy filmlerine bayılırlardı.

Erol'u görünce haber verdiler:

"Seninki demin şu yana gidiyordu!"

"Ayten mi? Kim vardı yanında?"

"Kart bir karı."

"Kart bir karı mı? Ne yana gittiler?"

"Parka doğru."

Hızla uzaklaştı.

İkindiüstü park bekçisinin kırmızı lastik hortumla suladığı parktan lacivert geceye yayılan pikap, bol yıldızlı göğün altında serinlemeye çalışan insanlara neşe veriyordu. Fırının üstündeki harap pembe evin tam köşesinde

yanan sokak lambasının ölgün sarı ışığı içinde kloş etekli kızlar, siyah eşarplı orta yaşlılar, sigaralarının ateşleri kırmızı kırmızı yanıp sönen, arada boğuk boğuk öksüren ağır uslu bir kalabalık.

Erol sevgilisini boşuna aradı. Elindeki izmariti bir fiskeyle fırlatmadan önce yenisini yakmak isterdi ama...

2

Kırpışan yıldızların altında deniz uslu uslu yatıyordu. Kıyıya çekilmiş sandallar, tuzlu ıslak balıkçı ağlarıyla yaş halatların arasında, nemli kuma yanyana oturmuşlardı. Yeni bir sigarayı tükenen izmaritinden tazeleyen kart karının çatlak sesiyle deminden beri anlattıklarına hak vermekle beraber, Erol'un nikahlı karısı olmaya da can atıyordu. Dünkü adamın sert kıllarla kaplı yüzü yanaklarını çok acıtmıştı sonra. Acıtmıştı ama, bol da para vermişti. Her gün gitse, her gün bol para sızdıracağını biliyordu. Arada Erol olmasa...

O gece, kış içinde karların savrulduğu gece Erol'la sabahladıkları ahırda Erol "Merak etme. Annemi gönderir istetirim. Nasıl olsa benim değil misin?" demişti. İnanıyordu Erol'a. Annesini gönderirdi, mutlaka gönderir, istetir, evlenirdi. Evlenseler ne iyi olurdu! Teyzesi çalışıyordu, Erol'un annesi de çalışıyordu. Tahtakale'de, Erol'la kendisi de çalışsalar, hep bir arada otursalar, çocukları olsa...

İçini çekişini mimleyen kart karı:

"Yoksa birine mi vurgunsun?" dedi.

Ayten yıldız ışığında mavi mavi gülüverdi.

"Boş ver. Gençsin, güzelsin, bir erkeğe kul olunacak devir mi? Et on liraya bulunmuyor, fasulye, pirinç, ayakkabı, elbise ona keza. Hem ne çıkar birini sevmekten? Sevgilin gene sevgili. Ruhu bile duymaz. Açık bir yol. Ha bir araba geçmiş, ha da bin araba. Benim elimde senin gibi neler var. kuruyemişçi sana abayı yakmış da onun için geliyorum. Yoksa..."

Kumları hışıldatan ayak sesleri duyunca sustu. Yanyana iki insan karaltısı önlerinden sigara içerek geçti.

"... yoksa adımımı atmam vallahi. Bu zamanda ne ana, ne baba, ne de sevgili. Deminki kocakarı annen mi?"

"Teyzem."

"Annen yok mu?"

"Ne annem, ne babam."

“Demek teyzen? Annen bile değil. Senin yerinde olsam, kuruyemişçiyi kaz yolar gibi yolarım. Herifte para tonla. Görmedin mi o gün kasasını? Aptallığı bırak da yemeye bak. Deli gençlik, insanı türlü havalara çevirir. Bu gençlik, bu güzellik geçicidir. Zamanında ben de senin gibiydim. Peşimden koşanlarım nah, böyleydi, kum gibi ama ben...”

“Sen de birini mi severdin?”

“Senin gibi, aklım tepemden bir karış yukardaydı. Sonum işte. Allaha çok şükür, o işlere tövbekâr oldum, vasıtalık yapıyorum. Başka geçimim yok ki...”

Sigarasından duman aldı.

“Önüme düştüler, sağdan vurdum, soldan vurdum, avuç avuç götürdüm yazının itine. Değil böyle senin gibi, çiçek gibi gezdirirdim deyusun oğlunu. Harçlığı da caba.”

“Sonra?”

“Sonra, benden alır götürür sevdiği postala yedirirmiş!”

Ayten'in içinden kıskançlığın sızısı geçti:

“Benimkinin benden başka sevgilisi yok!”

“Ben de öyle sanırdım...”

“Vallahi yok, bil ahi yok.”

“Bugün yoktur, olmayabilir ama...”

“E...?”

“Bir gün olabilir.”

“Hele olsun...”

“Ne yaparsın?”

Kendimi öldürürüm!” diyecekti, demedi. Uzaklara, taa uzaklara kaldırdı bakışlarını. Kayığının burnuna takılı karpit lambasiyle bir balıkçı kayığı geçiyordu süzülerek.

“Hiçbir şey yapamazsın. Deli deli ağlarsın bir iki, o kadar. Ondan sonra alışırsın. Yarın öğleden sonra, üçe doğru, unutma!”

Ayten eliyle saçlarını düzeltti. Adamın kıllı yüzü yanaklarını acıtıyorsa da bol para veriyordu. Erol'un bundan haberi yoktu henüz. Duysa, sağlama temizlerdi. Temizlemese bile ağzını burnunu kırar, basar gider, dünyada göz yummazdı. Hangi erkek göz yumabilirdi ki? Yumamazdı ama, Erol'la beş parasız yaptıklarını, boyuna yaptıklarını yüzü kıllı adamla pek pek iki sefer yapmışlardı da neyi eksilmişti? Şu karının dediği gibi, gerçekten de yoldu, ha bir araba geçmiş, ha bin. Üstelik bol para da veriyordu adam.

“Sevgilinin ruhu bile duymaz. Teyzene parayı verince ne dedi?”

“Hiiç. Sevindi.”
“Nerden aldın demedi mi?”
“Teyzeme para olsun da...”
“Tabii. Akıllı kadın da ondan.”
Kalktılar. Semt sineması başlamış olacaktı. Yerli bir aşk filminin sevda üzerine boktan konuşmaları bu İstanbul kenar mahallesinin koyu lacivert gecesine kaba kaba yayılıyordu.
Parkın kapısında tam ayrılacaklardı, Erol:
“Nerdesin lan?”
Karşılık verirken geriledi:
“Pakize Abla'yla deniz kenarında oturuyorduk.”
Elini kart karıya uzattı:
“Bana müsaade Pakize Abla.”
“Güle güle yavrum.”
Hızla ayrıldılar.
Ayten, Erol'un elini tuttu. Onu az önce kart karıyla yan yana oturdukları tuzlu balık ağlarıyla ıslak halatların oraya çekti. Uzaklardaki balıkçı kayığı karpit lambasıyla dönüyordu.
“Kimdi o karı?”
Ayten yanına oturdu, dirseğiyle delikanlının baldırına dayandı:
“Hiç. Bir tanıdık.”
“Seninle ne alışverişi var?”
“Teyzemin ahbabı.”
“Sana ne?”
“Hiiç...”
“Mangırın var mı?”
“Var.”
“Ver.”
“Ne kadar?”
“Ne kadar var?”
Az kalsın iki gün önce kuruyemişçiden aldığı paranın tümünü söyleyecekti.
“On lira.”
“Ver. Yarın, yahut öbür gün kulüpten bir yüzlük iyi edeceğim.”
“Peki, al.”
Delikanlının bugünkü antrenmanda taç atarken futbol topundan tozlanan sert eli onluğu şaşılacak bir çabuklukla aldı, sekize katlayıp pantolonunun

bozuk para cebine yerleştiriverdi.

Kız iki eliyle delikanlının sağlam adaleli koluna tutunmuştu. Sonra kola yanağını dayadı. Bir kedi sokulganlığıyla, yavaşça sordu:

"Beni ne zaman isteteceksin?"

Delikanlı bundan öncekiler gibi parladı:

"Başlarım şimdi sinsilenden ha!"

"Peki peki, soran ben değilim."

"Şu yüzlüğü alalım, iyi kötü bir iş uyduralım diyoruz, hala ne zaman isteteceksin. İstetmek kolay. Sonra? Neyle evleneceğiz? Evlendik. Ev kaydını neyle düzeceğiz?"

Kız, delikanlının kucağına boylu boyunca uzandı. Delikanlının elleri kızın belini kavradı. Kız titredi.

"Ev kaydını düzmek çok mu zor?"

"Zor tabii."

"Ben de çalışırım."

"Nerde?"

"Nerde olursa."

"Erkeklerin arasında değil mi? Bana bak, çalışmaktan bahsedip durma kırarım çenelerini!"

Yattığı yerden iki eliyle delikanlının kuvvetli boynuna uzandı, tuttu, kendini yukarı çekti, dudaklarını genç adamın dudaklarına yapıştırdı. Sonra ayrıldılar.

"Beni erkeklerden niçin kıskanıyorsun?"

Karşılık alamayınca öpüşü tekrarladı. Dudaklarını az çekti, ılık ılık sordu:

"Hey böyle kalsak, dudak dudağa, kucak kucağa... Ha? Sen istemez misin? Niye cevap vermiyorsun? Yoksa..."

"Ne yoksası?"

"Benden başka birini..."

Delikanlının boynunu bırakıp kucağında hırsla doğruldu:

"Söylesene, benden başka birini mi yoksa?"

Delikanlı derin bir iç geçirdi:

"Yok canım..."

"Ya..."

"Şu Hasan Ağabey..."

"Kahveci mi?"

"Az kaldı cam, çerçeve indirecektim ama."

“Niçin? Niçin Erol?”
“Hiç. Büyük diye hatır saydım.Yoksa vız gelirdi onun içeri girip çıkmışlığı...”
Olanları uzun uzun anlattı. Onluğu bunun için almıştı. Şimdi gidecek, parayı suratına fırlatacak, tabii bir daha da uğramayacaktı semtine.
Ayten sımsıkı sarılarak inledi:
“Erol, Erolcuğum...”
“Ne var?”
“Beni düşün!”
“Neyini düşünecekmişim senin?”
“Kavga etme.”
“Edersem n'olur?”
“Hapse atarlar seni!”
“Atarlarsa atarlar be! Hapse girmiyelim diyeite köpeğe boyun mu eğelim? Erkekliğe sığar mı? İşitirsen tuh demez misin bana?”
“Seni hapse atarlarsa ne yaparım ben?”
Delikanlı dimdik, tekrar kollarını boynuna dolayıp göğsü üstünde hıçkıran sevgilisine bakmıyordu. Gözleri ta uzaklarda, uzaklardaki koyu karanlığın içinde eriyip giden karpit lambasındaydı.
“Erol!”
“................”
“Erol diyorum.
“...................”
Sarstı:
“Erol diyorum duymuyor musun?”
“Ne var?”
“Sar beni!”
Sardı. Biraz da isteksizlikle, kızı tuzlu ağlarla ıslak halatların üzerine sırtüstü yıktı. Kalktıkları zaman uzaklardaki karpit ışığı büsbütün silinmişti.
Ayten eteğini çırptı.
Erol dağılan saçlarını kirli tarağıyla çabuk çabuk taradı.
“Gidelim hadi.”
“Beni her zaman seveceksin değil mi?”
“Her zaman.”
“Benden habersiz, benden başkasını sevmiyeceğine söz ver!”
“Canım bırak bu saçmaları.”
“Seversen gözlerin kör olsun mu?”

“Olsun.”
“.................”
“!!!!!!!!!!!”
Aytenlerin avlusunu çevreliyen tahta perdenin önünde ayrılmadan önce kız:
“Hasan Ağabey'le sakın kavga etme!” dedi.
Oğlan cevap vermedi.
Kız asıldı:
“Etmeyeceksin değil mi? Söz veriyorsun, kavga etmiyeceksin Hasan Ağabey'le değil mi?
“.................?”
Niçin susuyorsun?
“...................?”
“Yoksa, yoksa Erol... Kavga edersen ölü yüzümü öp. Söz veriyorsun değil mi?”
Kıza bakmıyordu. Dirseklerine kadar sıvalı montgomerisi, kabarık sarı saçlariyle kocaman bir horozu hatırlatıyordu. Sonunda:
“Etmem,” dedi, “merak etme.”
“Parayı götür güzellikle ver.”
“Hadi sen voltanı al bakalım artık!”
Kız avlu kapısından girdi. Islak iskarpinleriyle sevgilisinin ardından uzun uzun baktı. Ya şimdi gider de parayı adamın yüzüne fırlatırsa? Ya adam bıçağını çeker üstüne yürürse? Ya saplarsa? Ya da adamın bıçak çekmesine bırakmadan yumrukla adamı haklarsa? Ya karakola, ordan da hapse atarlarsa?

Kahveye geldiğinde Altındiş'le ötekileri gene pişti oynar buldu. Hasan Ağabey hep o dirseklerine kadar sıvalı kupkuru kollarıyla karşısına dikildi:
“Gene mi geldin lan? Ben seni bugün kahvemden kovmadım mı?”
Sekize katlı onluğu uysallıkla çıkarıp uzattı:
“Borcumu getirdim ağabey.”
Kahveci birden yumuşadı, hatta karşısında geniş omuzları, uzun boyu, mavi gözleri, sarı kıvır kıvır saçlarıyla bir heykel kadar sağlam delikanlıya acıdı. Onluğu bozarken “delikanlıyı madara eden” devire sövdü içinden: “Bizim zamanımızda birisi karşımıza çıkıp sövecekti de yutacaktık ha?”
Otuz sekiz çay parası, bardağı onyedi buçuktan, altı yüz altmış beşin üstünü verirken:

“Bak,” dedi, “aslan gibi delikanlısın. Allaha, kitaba sept etmesen de beni kızdırmasan olmaz mıydı? Ne diye birbirimizin kalbini kıralım şu fani dünyada be evladım?”

Boynunu zavallıca bükmüş delikanlıya adeta emretti:

“Geç arkadaşlarının yanına hadi!”

3

Ertesi gün üçe doğru Mahmutpaşa esnafının allı, yeşilli, sarılı, morlu ses kalabalığı içinden Tahtakale'ye indi. Pakize Abla kocaman yüzü siyah, sert kıllarla kaplı kuruyemişçinin dükkânında bacak bacak üstüne atmış, sigara içiyordu:

“Nerde kaldın be kızım?”

Şaştı:

“Üçe doğru dememiş miydiniz?”

Kocaman yüzü siyah, sert kıllarla kaplı adam bilek saatina baktı:

“Tam vakit, kızma!”

Karşı leblebici dükkânının kararmış simsiyah tahtaları, paslı kiremitleri üzerinden dükkâna vuran güneş bir kenardaki iğde çuvalını parlatıyordu. Ayten ne güneşin farkındaydı, ne de dükkânı ayıran buzlu camların ötesinde konuşulanların. “Nerde kaldın be kızımmış. Üç dedi, üçte geldik, bir de...”

Ablak yüzü siyah, sert kıllarla kaplı adam yeşil kasasının kapağını çekmiş, Pakize Abla'yla konuşuyordu:

“Oldu mu?”

“Olmaz, vallahi olmaz. İki kişisiniz madem, otuzardan altmışınızı alırım. Kıza da ne münasip görürseniz verirsiniz!”

“Ne verelim?”

“Ne verirseniz verin.”

“İki kişi olduğumuzu anlayınca aksilenmesin sonra?”

“Yok canım, aptalın biri.”

“Peki ne verelim?”

“Yedirip içireceksiniz, birer de onluk pasa edersiniz biter gider.”

“Demek sen altmış istiyorsun?”

“O da senin gül hatırın için. Yoksa vallahi ellişerden aşağı olmaz. Bir teyzesi var, ben olmasam şurdan adımını attırmaz. Sonra, nişanlı kız, biliyorsun.”

Ayten bir kenarda hâlâ sinirli, dikiliyor, ablak yüzü kısa, sert kıllarla kaplı kuruyemişçinin Yabanâbat'lı çırağına dikkat bile etmiyordu. Etse, nasıl yiyecek gibi baktığını görecek, uzun kirpikli iri siyah gözlerin gerisinde nelerin geçtiğini yüzde yüz anlamasa bile sezecekti.

Böyle bir kızla konuşmak, nişanlanmak, sonra da evlenmek isterdi Yabanâbat'lı. Geçende ilk gördüğü zaman beğenmişti. En çok beğendiği yeri gözleri. Gözleri çocuksu çocuksu bakıyor, gülüveriyordu. Alnı üstünde makasla şıp diye kesilmiş bebe saçları, yeni kabarmaya başlamış ufacık göğsü, kalçaları. Onunla yatmak değil de saklambaç, beştaş, köşe kapmaca oynanabilir, güneşi kaplayan büyük ağaçların nemli, koyu gölgesinde ekmek peynir, yeşil soğan yenebilir, şırıltısı ormanı dolduran kaynaktan kana kana içebilirdi.

Birinde komşu kızı Şadiye'yle Çamlıca'da koşmuş, oynamış, ekmek peynir, yeşil soğan yemişler, kaynaktan yan yana su içmişlerdi de, dönüşte kızın annesi ağzını açmış gözünü yummuştu. Ama bir başka gün gene Şadiye'yle buluşmuşlardı büyük çınarın altında. Ay vardı, yıldızlar kocaman kocamandılar. Derin gecenin bir yerlerinde bir köpek uluyordu, kamyon homurtuları, tramvay gıcırtıları geliyordu aşağılardan.

Ustasının sesi:

“Dükkândan bir yere ayrılma. Yediye kadar gelmezsem kapat git!”

“Peki usta.”

Dükkândan atlayarak çıkan kızın ince, ama dolgun bacaklarına takılı gözleriyle iğde çuvalına dayandı kaldı.

Berikiler, serin alacakaranlıkta elektrik ampullerinin sarı yandığı Mısırçarşısı'na daldılar. İki yandaki yemişçi dükkânlarını, vitrinlerindeki çengellere körpecik asılı süt kuzularını, kocaman rakamlı etiketleriyle ateş pahası tereyağlarını, yeşil, beyaz, sarı kalıp kalıp sabunları, kavanozlarda balları, reçelleri, küme küme zeytinleri, kaşar tekerlerini, halıları, kilimleri, vitrinler dolusu elektrik ütülerini, gaz sobalarını, kocaman taneli kehribar tespihleri, ağızlıkları, nargileleri, pastırma, sucuk hevenklerini yanyana geçip Eminönü kapısının çiy aydınlığında Pakize'den ayrıldılar.

Adam Ayten'i kolundan sımsıkı tutmuştu. Elinden kaçacak, ya da uçup gidecekmiş gibi; bir taksiye atladılar. Şoför memnun, taksi saatini çevirirken sordu:

“Nereye?”

Yüzü kısa, sert kıllarla kaplı adam Boğaz'da bir otel ismi verdi.

Alnı üzerinde uzun bir makasla şıp diye kesilmiş bebe saçlarıyla Ayten taksinin yarı inik pencere camından akıp giden dışarıya bakıyordu. Tramvay, dolmuş, otobüs, insan seli. Bu selin arasından şaşılacak bir hızla kayıyorlardı. Birdenbire güneşi yutan yanyana, sıra sıra, yüksek yapıtların arasından hiç bilmediği, şimdiye kadar hiç görmediği bir İstanbul'a çıktılar. Sonra başka, daha sonra daha başka bir İstanbul. Bu İstanbul, bu İstanbullar, boyuna değişen başka başka İstanbullardı. Tekerleri tırtıllı dev makinelerin toslayarak yıktıkları kocaman ağızlariyle yutmaya çalışan sahiçi devlerin toz bulutları arasından, yüksek beyaz duvarlar, taşları kararmış bir takım eski kemerlerin altından geçip, değişik İstanbullara dalıyorlardı. Değişen her İstanbul bir önceki İstanbul'dan başkaydı. Daha sonra tatlı bir eğriyle mavi denizin kıyısından bol bir güneşe dalındı. Bol güneş, mavi deniz, bulutsuz masmavi gök... Hoşuna gidiyordu bütün bunlar. Taksinin yarı açık penceresinden rüzgarın bebe saçlarını uçuruşu, değişik İstanbullara dalıp çıkmak, Boğaz'daki bilmem ne oteline gidecek kadar büyüdüğünü hissediş... Yanında kısa sert kıllarla yüzü kaplı, şu kalın kaşlı adam değil de Erol, Erol'u olsaydı daha hoşuna giderdi. Pakize Abla'nın o gece deniz kıyısında söyledikleri doğru olsa bile, boyuna değişen bu İstanbullar Erol'suz gerçekten tatsızdı. O gece, karların savrulduğu gece, ahırın sıcacık fışkısı üzerinde kolları arasına alıp, gözlerinin yaşını sert ovucuyla silerek söylediklerini nasıl unuturdu! Pakize Abla ne derse desin, bir gün Erol annesini gönderip istetecekti. Başkasına benzemezdi o, yalan söylemezdi, aldatmazdı. Yalan söyleyip aldatacağını bilse, inansa buna, kendini belki de...

Araba kuvvetli bir frenle süslü demir bir kapının önünde durunca düşündükleri sanki fırlayıp gitti. Sarı pancurları çekili, yeşilliklere gömülmüş bir oteldi. Kapıdan girdiler. Basıldıkça çıtırdayan kırmızı, daracık bir yoldan mavi etekler boy atmış çiçeklere sürtüne sürtüne geçti. Birkaç basamaklık taş bir merdiveni adamla yanyana çıktı, küçük küçük mavi camlarla işli sarı boyalı bir kapıdan holün insansız loşluğuna girdiler. Loş bir sessizlik, loş bir tenhalık. Geçtiler. Tertemiz bir merdivenin yeşil, kırmızı çiçekli muşambalarını çıktılar. Yeni bir dehliz, bir sofa, sofaya inik beyaz perdeleriyle suçlu suçlu bakan pencereler. Bu pencerelerden birinin yanındaki kapıdan odaya girince, tenhalık birdenbire şarap şişelerinin duru kızıllarında bozuluverdi: Yuvarlak bir masa, üzerinde küçük kırmızı turplarla işli salata, kocaman bir beyaz tabakta ince bir dilim beyaz peynir,

bir başkasında dilinmiş hıyar turşusu ve masa başında sivri çenesiyle tilki yüzlü bir adam:

“Nerde kaldınız be yahu?”

Gözlerinin akları damar damar kızarmış bu adamı da, birlikte geldiği kuruyemişçi gibi, beğenmedi Ayten. Beğenmedi ama, ne çıkacaktı beğense? Değişecek olan neydi?

Kanatları iki yanlara açık pencereden denize, denizin ötesinde tatlı, yeşil bir eğrilikle yükselen kıyılara, kıyılardaki kırmızı kiremitli köşklere, mavi göğe bakıyordu. Erol bilseydi buralara geldiğini! Bereket bilemezdi. Tanış hiç kimseye de rastlamamışlardı. Rastlasalar, mahalledeki Arnavut Sabahat gibi birine rastlasalardı. Sabahat için neler diyorlardı... Beyoğlu'nda, bilmem ne sokaşındaki bir randevu evine girip çıktığını görmüşler de inkardan gelmiş, Kuran'a el basmıştı yalan diye. Madem Kuran'a el basmakla bitiyordu iş, o da basardı gerekirse. Hem de iki elini birden!

“Küçük hanım, bizden sıkıldın galiba!”

Döndü. Sivri çenesiyle tilkiyi hatırlatan adamdı, gülüyordu sinir sinir. O da gülmeye çalışarak:

“Estağfurullah...”

Dedi ama, yoktu estağfurullahı mestağfurullahı; sıkılıyordu işte. Ne diye gelmişti sanki? Kalkıp gitse, bir daha da gelmese böyle yerlere. Onu zorlayan mı vardı?”

Tam bu sırada tuvaletten dönen uzun boylu, siyahlı kadını da beğenmedi. Her halinden “orospuluk” akan, sarhoş, sert bakışlı, anasının gözü bir kadın. Otuz beşlik. Belki daha azdı ama Ayten onu mahalledeki Süheyla Abla'ya benzetmişti birden. Bakkalın karısı yırtık Süheyla Abla. Hiç sevmezdi. Lafı ağzında, küfürbaz. Kocasının veresiye defterlerini karıştırır, genç güzel borçlu kadınlara açardı ağzını yumardı gözünü. Teyzesi demişti ki Ayten'in: “Kocasını kıskanıyor. Borçlarımnı parayla değil, başka şeyle ödeşeceklerini sanıyor!...”

Ayten başının bir davranışı ile alnındaki saç tutamını sanki geriye attı. Alışkanlık. Oysa bebe kestirmişti alnındaki saçını. Ona neydi siyahlı kadının yaşından, Süheyla Abla'ya benzemesinden? Dudağının koyu vişne ruju, gözlerinin kuyruk kuyruk sürmesi...

“Haydi bakalım abla, şerefe!”

Önündeki ince, uzun bardağa şarap konmuştu, habersiz. Aldı. Tokuşturdu, içti. İlk içmiyordu şarabı. Erol'la çok içmişlerdi. Erol'dan önce de içmişlerdi Semra'larla, geçen yıl. Hem de ne sarhoş olmuştu ne sarhoş.

Sahi Semra'dan haber çıkmamıştı bir daha. Dal gibi bir deniz gediklisine kaçmış. Bolu'ya mı, Trabzon'a mı ne gitmişlerdi. Yaman kızdı. Birbirine çaktırmadan sekiz sevgiliyi öyle bir idare ederdi ki. Semra sekiz sevgiliyi idare ederdi de ondan aşağı mı kalacaktı?

Yüzü kısa kıllarla kaplı kuruyemişçiye göz ucuyla baktı: O da sevgili miydi? Allah yazdıysa bozsun. Hacı ağaydı o be, bal gibi hacı ağa. Dizine oturunca nasıl titriyordu enayi, neler söylemiyordu! “Yavrum,” “Nonoşum,” “Bir tanem,” “Elmasım...”

Gülüverdi.

Siyahlı kadın adamlara göz kırptı. İki yudumla daha şimdiden kafayı bulmuştu aptal. Bunu da “Karı” diye mi alıp getirmişti yani kuruyemişçi. Değer miydi, masrafa değer miydi?

“Ne süzülüp duruyorsun kızım, içsene!”

Çekinerek baktı:

“Ben mi?”

“Hayır ben!”

Gözlerini siyahlı kadından kaçırdı. “Kızımmış. Niye kızın oluyormuşum. Benim annem senin gibi kaşar mıydı?”

Yıllar yılı annesi diye hatırladığı alnı mavi tülbentle bağlı siyah saçlı kadının kuru, bembeyaz yüzünü gene sanki mavi bir duman gerisinde görür gibi oldu. Çok yapraklı ağaçların arasındaki harap toprak ev, bir su arkı başında boğula boğula öksürürken tıkanarak çömelen kır sakallı... kupkuru bir kadın, kuvvetli güneşin altında sarı mısır tarlaları, gıcırtılı sesleriyle kara kargalar...

Buralar nerelerdi? Adı neydi bu memleketin? Alnı mavi tülbentle sarılı kadın, kır sakallı ihtiyar nerdeydiler şimdi?

“Kızım senin aklından zorun var mı?”

Siyahlı kadının kötü kötü çatılmış kaşları.

“Benim mi?”

“A vallahi aptal bu. Dut yemiş bülbül gibi oturulmaz burda. Orospuysan orospuluğun hakkını ver. Çocuk avutmaya gelmedik buraya!”

“Orospu”dan ötesini duymadı. Önündeki masaya bir yumruk!

“Ben orospu değilim!”

“Ya?”

“Sensin orospu!”

“Ben mi?”

Masaya bir diz, şangırdayan şişeler, şarap bardakları, tabaklar. Bir tokat. Ayten iskemlesiyle yuvarlandı. Kalkmaya çalışırken bir tekme. Adamlar araya girmese öldürecekti belki de. Hüngür hüngür ağlarken:

“Seni, dedi, seni Erol'a söylersem!”

Sonrası toz, duman. Bileğinden bir başka odaya çekiliş, yayları paslı paslı gıcırdayan bir karyola, kirli beyaz örtüler...

Uyandığı zaman geceydi. Çırılçıplaktı karyolada. Kuruyemişçi değil, tilki yüzlü adam horluyordu karyolada.

Karyoladan korkuyla atladı. Şuraya buraya serpili pembe külotunu, pembe kombinezonunu, mavi kloş entarisini aldı, giyindi çabucak. Kapıya gitti, kilitliydi. Gözlerini odada korkuyla dolaştırdı. Kanatları artlarına kadar açık pencerelerden aydınlık gece, Boğaz'ın karanlık suları görünüyordu.

Pencere yanındaki iskemleye usullacık oturdu. Kuruyemişçi nerdeydi? Siyahlı kadın? Canları cehennemeydi Ah şimdi Erol'un yanında olsa, başını dizine koysa, ağlasa, ağlasa, ağlasa...

4

Öyle içerliyordu ki umumi kaptana! Sol haftı o, zehir gibi sol haf. Ne diye sağiç oynatmıştı Ateşspor maçında sanki? Şu kadardan beri sol haf oynadığını bildiği halde... Bir şey değil, iki metreden topu minare gibi dikmiş, kaleye sokamamıştı. Soksa, ikibir yeneceklerdi Ateşspor'u. O zaman belki yüzlüğe asılır, yüzlük olmasa bile temiz bir ellilik...

“Al oğlum. Bu kadar oluyor bu. İyi, kötü giy...”

Annesi. Yakasını tersyüz ettiği laciverdi soluk gömleğini uzatıyordu. Aldı. Kadın şöyle bir baktı: Ne olacaktı bu oğlanın sonu? Bütün gün ya kahve köşeleri, ya da bitmez tükenmez top. Top peşinde koşacağına iyi kötü bir işe girse... Ne diye girmiyordu? Fabrikaya girse. Fabrikada da top vardı. Kırmızı eşofmanlarıyla fabrika spor kulübünün işçi sporcularını hemen her gün görüyordu. Üstelik saat ücretleri de işliyordu bir güzel.

Derin bir iç geçirdi

Saat ücretleri işlerken top peşinde koşan fabrika işçi sporcularından nesi eksikti? Boy, pos... Sonra, güzel kızlar vardı tütünde. Bütün gün yanyana çalıştıkları, kocaman göğüslü, cıvıl cıvıl kızlar.

“Bizim ordaki sporculara imreniyorum Erol!”

Sertçe döndü:

“Ne?”
“Bizim ordaki sporculara diyorum...”
“Ee...”
“İmreniyorum.”
“Nelerine?”
Anlattı: Saat ücretleri işlediği halde, haftada iki mi, üç mü kırmızı eşofmanlarıyla top oynamaya gidiyorlardı. Bütün kızlarla araları iyiydi. Hangisine el atsalar boş çıkmıyorlardı. Güzel, çok güzel kızlar vardı hem de. İlle Muazzez. İki odalı evi bile vardı kızın. Oğlu olduğunu bildiğinden mi ne, teyze teyze diye ayrılmıyordu çevresinden. Oğlu olduğunu bildiğinden mi nesi yoktu. Biliyordu. O söylemişti niye fabrikaya girmiyor diye.“Fabrikaya girse, hem saat ücreti işler, hem de bol bol futbol oynar!”
Gözlerini yere indirdi.
Bu zamanda evi olan karı... Gün geçtikçe ev sahipleri kiraları arttırıyorlardı. Arta arta nereye gidecekti bilinmez. Kiracıları düşünen yoktu. Eskiden Allah düşünürmüş, şimdi... şimdi kul kendi düşünmeliydi kendini. Evi olan bir kız, üstelik güzelse, ne çıkardı tütünde çalışmasından? Genç, güzel, cıvıl cıvıl şeyler... Cumartesi saat bir borusundan sonra bir yıkanma, bir pudra, bir ruj...
Erol:
“Acı acı tütün kokmalarını ne yapalım ya?” dedi.
“Acı acı tütün mü? Kim demiş?”
“Kim diyecek? Bilmiyor muyum? Sen bile...”
“Halt etmişsin.İnsan yıkanıp üstünü başını değişti mi bir şeyciği kalmıyor.”
“Boş ver.”
Kırışık yüzü hafifçe duru sarı kadın gözlüğünü çıkardı. İş yoktu bu oğlanda. Kaç dereden su getirirse getirsin... Şimdi gidip gene o Ayten yellozunu bulacaktı sağlama. Eller neler demiyorlardı. Gözü çıkasıca teyzesi başındayken...
Gene de sordu:
“Nereye gidiyorsun?”
“Sana ne?”
“Bana mı ne? Annen değil miyim ben senin?”
“Nolmuş annemsen?”
Gözleri doldu.
“Aklını başına al yavrum. Ana gibi yâr olmaz!”

“Bağdat gibi de diyar değil mi?”
“Bağdat gibi de diyar tabii. Hani yüz lira alacaktın kulüpten?”
Tepesi attı. Ulan ne askıntı insanlar vardı şu dünyada be!... Alacaktı, alacaktı ama namussuz umumi kaptan sol haf değil, sağiç oynatmıştı. Topu iki metreden havaya minare gibi dikmeyip de kaleye soksaydı, yüzlük şimdi sağlama cebindeydi. Bırak yüzlüğü, sol haf bile oynatacakları şüpheliydi bundan böyle. Umumi kaptan: “Ense kökünü görürsen...” demişti.
Bakışı annesinin karşılık bekliyen bakışıyla karşılaşınca gene öfkelendi:
“Alacağız.”
“Ne zaman?”
Az kalsın “Ense kökümü görünce...” diyecekti, kendini tuttu:
“Sen şimdi yüzlüğe boş ver de, dedi, bir iki buçukluk iyi et!
Başına geleceği biliyordu kadın. İki buçuk, iki buçuk... Sabahın yedisinden akşamın yedisi, sekizine kadar kurumuş tütün yaprakları içinde... Ne ömrü kalmıştı şurda? Çalış, kazan, ver, çalış, kazan, ver... Kocasının ölümünde otuzunda yoktu. Pekala da evlenebilirdi. Evlenseydi, yurdu yuvası, akşamları rakı, sigara kokarak, ama evinin - iyi, kötü - rızkıyla gelen kocası olurdu. O düşünürdü boğazı, yemi yiyeceği, giyim kuşamı, yakacak, kira derdini.
“Hadi be, ne düşünüyorsun?”
Kazık gibi oğlan. Bütün gün kahve köşeleri, ya da yellozların peşinde koşacağına harçlığını kazanmanın yolunu düşünsündü.
“Ulan amma da uzattın be kocakarı!”
“Neyi uzattım?”
“İki buçuk dedik ya...”
“Yok param. Gözleri kısıldı, hınçla:
“Yok,” dedi, “yok ha? Bir de Ayten'le konuşma dersin!”
Ayten'le konuşmasa açlıktan nefesi kokacaktı be. Kız bir bakışta anlıyordu yolsuzluğunu.
“Aklını başına alsan, bizim fabrikada ne Ayten'ler var!”
“Başlarım şimdi sizin fabrikadan...Tütün kokulu kız istemiyorum ben!”
“Orospu kokulular daha makbul bu zamanda, doğru.”
Duydu, aldırmadı.
Kahveye geldi. Altındiş oradaydı:
“Ne haber lan?”
Altındiş yere fırt diye tükürdü:
“İyilik...”

“Mangırın var mı mangırın?”
“Bizim senin gibi Ayten'imiz yok oğlum!”
Güldü:
“Adam ol senin de olsun aç köpek!”
“Öyle adamlığa boş ver.”
Keriz İhsan köşedeki pişti masasından laf attı:
“Gene kartoloz karıyla beraberdi seninki!”
O yana ilgiyle gitti:
“Ne zaman gördün?”
“Yarım saat önce, Beyazıt'ta, dolmuştan iniyorlardı...”
Altındiş yanlarına sokuldu:
“Haydi gene işin iş sol haf, karı sağlama uçuştan geliyordur! Vakit geçirme git, hesap al!”
Sertçe döndü:
“Bana bak...”
“Ne o? Asaletine mi dokundu, haybeci?”
Kahveci gülerek geldi:
“Ne haber Erol?”
“Sağlık be Hasan Ağabey...”
Altındiş, kahveciyi kolundan çekti:
“Lafa tutma da gitsin karıdan hesap alsın be Hasan Ağabey!”
Kahveci bir kahkaha attı. Erol kıpkırmızı, başını salladı:
“İbne, ah ibne ah!”
Bozulmuştu, fena bozulmuştu... Yolu tuttu. Arkasından uzun uzun güldüler. Sonra kahveci ciddileşti:
“Ayten Boğaziçi otellerine de gidiyormuş diyorlar.”
Altındiş bir iskemle çekti:
“Asaletli orospu zamanlarıydı o. Şimdi Beyoğlu'nda kendi gibilerle tur atıyor. Ağacami'nin önüne git de gör!”
Kahveci Ayten'in babasını da tanırdı annesini de. Annesi tütüne gidip gelirken az takılmamıştı. Kızı gibi fındıkçıydı ilk zamanlar. Bir gün Doklardaki Bolulu Memet'le... Sonra işi uydurmuş, evlenmişlerdi. O zamanlar, yani Ayten'in annesi dal gibi, fındıkçı kızken, teyzesi sağlamcıydı.
“E....” dedi, “aslı hu, nesli hu. Nesil azmaz. İnsan nesline çeker...”
“Doğru, dedi Altındiş, doğru ama, bizim kerize n'oluyor? İnsan orospu parasıyla...”

“Yapsın be Altındiş? Yok, yok işte!”
“Yok mu? Yalı kazığı gibi be ayı oğlu ayı. İhtiyar anasının çalıştığı fabrikada çalışsa olmaz mı?”
“Doğru ama...”
“Futbolsa, orda da var, hem de daniskası!”
Pişti oynayanlar da söze karıştı:
“Pazar günü gördük Eyüp sahasında futbolunu!”
“Gördük ki gördük...”
“İki metreden topu sokamadı kaleye be!”
“Beş yaşındaki çocuk sokardı.”
“Bırak beş yaşındakini, kör olsa sokardı şerefsizim...”
“Hayvan. Boş kaleye şut asılıyor!”
“Orda hafif bir iç...”
“Tamam.”
Altındiş:
“Umumi kaptan ifrit oldu,” dedi. Ne anasını bıraktı sövmedik, ne avradını!”
“Bir daha takıma almazlar bunu.”
“Takıma mı? Ense kökünü görürse takımı görür bir daha.”
“Geçsin Ateşspor'a en iyisi.”
“Ne yapsın Ateşspor iki metreden topu boş kaleye sokamayan molozu?”
Erol tekrardan kahveye gelinceye kadar sürdü bu konuşma.
Altındiş:
“Aldın mı payını?” dedi. Kahkahalar... Erol başını salladı:
“Aldım.”
“Mısırçarşısı'na git de biraz erkeklik satın al aktardan...”
İçi içini yiyordu ama yalan da değildi. Zorla gülerek bir iskemle çekti, kahveciye:
“Ne diyor bu Hasan Ağabey?”
Hasan Ağabey dalgındı, duymadı. Erol'u süzüyordu. Oğlan babasına hiç çekmemişti. Avucu gibi bilirdi onu. Bir mahallede doğmuş, bir mahallede büyümüşler, sırasına göre birlikte vurmuş, birlikte vurulmuşlardı. Bir eller, bir bilekler vardı rahmetlide... Sonra çok erkek adamdı canım. Değil oğlu gibi orospu parası, meyhaneye her gidişinde hesabı görür, arkadaşa metelik harcatmazdı.
Gözlerini Erol'a kaldırdı:
“Ee...” dedi, “Dünya! Senin bir baban vardı.”

Uzun uzun anlattı. Erol'un gözleri yerde dinliyordu. Babasını ilk dinlemiyordu. Çok dinlemişti mahalleliden. Dinlemişti ama...

Hasan Ağabey:

"Delikanlıyı madara eden..."

Devire söğünce, Erol ferahladı:

"Biliyorsun yollarımız kesik Hasan Ağabey. Annem de tutmuş gir bizim fabrikaya diyor. Orda da futbol var, evet ama..."

Altındiş hemen taşı koydu:

"Sana göre değil!"

"Niye?"

"İki metreden topu boş kaleye sokamıyan adamsın be!"

Boşandı:

"Ben forvet oyuncusu değilim, sol hafım arkadaş. Sonra, verdiler kırk beş numara bir ayakkabı, ben şuraya vuruyorum, o gidiyor taa oraya!"

Pişti masasından gene laf attılar:

"Hadi hadi, ayakkabıya bahane bulma. Çocuk olsa atardı onu!"

Bir başkası:

"Ne çocuğu?" dedi. "Kör olsa atardı."

Herkes bir yandan saldırıyordu. İçini çekti çaresiz, boynunu büktü:

"Ne yapalım? İbne top falso yaptı işte..."

Altındiş sigarasının izmaritini bir fiskeyle fırlattı:

"Top falso yapar, karı falso yapar..."

Kalktı:

"Hastir lan, inek!"

"İnek mi? Benim adım Erol değil, Ayten isimli sevgilim yok beni boynuzlayan!"

"Bana ne Ayten'den? Nikâhlım mı?

"Olmasın. Aftosun değil mi?"

"Bana göre hava hoş oğlum. Yolsuz kaldım mı mangır pasa ediyor, canım istedikçe de koynuma giriyor. Daha ne?"

"Hiiç, sermayesiz ticaret. Ben senin yerinde olsam Ayten gibi iki tane zilli daha bulur..."

"Ee?"

"Kartaloz karıya boş verir, kendim satış ederim, ooooh!..."

Kahkahalar kahvenin kül rengi loşluğunda çınladı.

"Oh ki oh..."

"Derken altımda araba..."

“Sırtımda İngiliz kuponundan kostüm...”
“Bileğinde Movado saat...”
“.........................?”
“.........................?”
İskemlesinden kıpkırmızı fırladı:
“Boş verin yahu be!”
Çay filan içmemişti. Kahveden çıktı. Alaycı kahkahaları geride bırakarak deniz kıyısına doğru sinirli sinirli yürüdü. Ellerini pantolon ceplerine sokmuştu. Önüne çıkan küçük çakıl taşlarına hafif hafif vurarak tren yolunu geçti. Bu orospuya boş vermesine verecekti ama hemen değil. Topu iki metreden boş kaleye sokamayışını, “Mahsustan atmadım size!” diye yutturmuştu Ateşspor'lulara. Yutmuşlardı da. Yoksa herkes biliyordu ki, boş kaleye o topu beş yaşındaki çocuk bile sokar.
Kıyıdaki derme çatma meyhanenin alçak iskemlelerinden birini çekip oturdu. Meyhane filan değildi burası. Eski balıkçılardan Aleko ızgarada Çingene palamuduyla şarap satıyordu ahbaplara, kaçak.
“Haaydi Aleko, yap çat bakalım!”
Avurtları çökük ihtiyar Rum başını anlayışlı anlayışlı salladı:
“Sindi...”
Yağlı boya resimler yer yer dökülmüş, kocaman bir Turyağ kutusundan yarı canlı çıkardığı semiz bir Çingene palamudunu alışkın ellerle kesip biçtikten sonra hayvanın barsaklarını filan alesta bekleşen kedilere atıp dilimleri kanlı elleriyle ızgaraya dizince günün alaca karanlığına kuvvetli, sıcak bir cızırtı yayıldı.
“Şarap istersin?”
“Ver bir yarımlık...”
Biraz doğranmış kırmızı soğan, biraz da roka yap.raklarıyla süslü kızarmış Çingene palamut dilimleri önüne konuluncaya kadar hep babasını düşündü. Çevresindeki ıslak balıkçı ağları, küçük beyaz ağartılar içinde uzanıp duran sinirli deniz, hızla kararan gökyüzü... Babası gibi olamıyorsa suç kendisinde miydi? Anasından çok dinlemişti babasını. Çalışmazmış. Babasından ev, dükkân, balıkçı motoru, kayıklar... Kendisine ne kalmıştı? Kalsa, bir şeyler kalsaydı o da bilirdi arkadaş ağırlamayı ama, kalmamıştı.
İlle şu hergele Altındiş... Hani ayıp olmasa, mahallelinin suçlu çıkarmayacağını bilse... Ne fayda, bütün mahalle düşmandı ona. Ayten zarına bakıyorsa, dilediği zaman koynuna giriyorsa onlara neydi? Ellerini çabuk tutup onlar tavlasaydılar.

“Bir parça ekmek versene barba!”
Hava hızla poyraza dönüyordu. Ateşteki ızgaradan yükselen balık kokusu yüklü dumanlar suratında parçalanıp çevreye dağılıyordu. Sinirli denizin hırçın yüzündeki beyaz köpüklerin hızla çoğalışı, uzaklardan, ta uzaklardan gelen balıkçı kayıkları, havada şaşkıncasına dolaşan kül renkli bulutlar belki de yağmura işaretti. Kül rengi, duman renkli bulutlar kaynaşıyorlardı sanki yukarda; alçaldıkça alçalıyorlardı.
Sası sası kokan bardağına kirli kırmızı şarabını doldurdu.

5

Yağmursuz, karsız, lodossuz bir Beyoğlu gecesiydi. Tramvay tellerinde şimşekler çakıyor, hıncahınç otobüslerin kulakları yırtan homurtuları raylardaki paslı gıcırtıları siliyordu.
Ayten, büyük büyük açılmış iri siyah gözleriyle iki çirkin kadının arasındaydı. Solundaki acı kırmızı dökarlı kadından kolunu kurtararak bilek saatına baktı:
“On bire geliyor...”
Esneyen ağzına manikürlü tırnaklariyle hafif hafif vurdu.
Saat on bire geliyordu gerçekten de. Bu saat Beyoğlu arka sokaklarının ucuz şarap satan meyhanelerinden ipi koparmış sulu sarhoşların kaldırımlarda elle, dille sarkıntılığa hak kazandıklarını sandıkları saatlerdir. Arada sulu bir sarhoşun genelev kadınlarını hatırlatan yırtık bir kahkahası otobüs, tramvay, taksi uğultuları içinde parlayıp söner. Arkasından bir düdük, bir küfür, birikiveren kalabalık, itişip kakışmalar, sonunda da lacivert üzerine kırmızı yazıyla P.G. harfleri bulunan kolbağı görevlilerle polislerin arasında sürüklenerek Bursa Sokağı'na götürülen biri, ya da birileri...
Sık sık rastlanır bunlara Beyoğlu'nda ama, bu gece daha bir uysallık içindeydi kalabalık kaldırımlar. Pakize Abla aşırı pudralanmış kırışık yüzü, koyu vişne rujlu dudaklariyle kızlarının ardında, müşteri kolluyordu. Nesine gerekti saçları briyantinli, beyaz perde jönleri gibi sigara yakan kolalı yakalılar. Ona Sirkeci kebapevlerinin çoban salatası, bol kırmızı biberli çiğköftesi, lahmacunu, humus denen nohut ezmesi, ya da Adana, Kilis, Antep kebaplarıyla yedi yüz gramlıkları devirmiş kaba saba, bugün var yarın yok ama elleri açık taşralı şoförler, şoför muavinleri, hakalmazlar lazımdı. Böylelerini ele geçirebilmek için, yuvalarında fıldır fıldır dönen

gözleriyle kalabalığı bir ışıldak gibi tarıyordu. Bulsa, buluverse, kızlardan ilkin birini, sonra ötekini, ya da üçünü birden satıverse, mangırları cebe, onlar karanlık sokakların uykudaki apartman merdivenlerinde kozlarını paylaşırken o da sıcak bir işkembecide yorgun bedenini dinlendirse!

Çirkin yüzü birden asılarak adımlarını açtı, kızlarına sataşan birine adeta hırladı:

“Doğru yoluna gitsene lan ibne!”

Uzun siyah saçları briyantinden vıcık vıcık delikanlı lacivert ceketi içinde beyaz naylon gömleği, siyah makosen pabuçlariyle şimşek gibi döndü:

“Ne? İbne mi? Bana mı söylüyorsun?”

Yanında kendi gibi iki arkadaşı. Pasajda rakıya ilkin bira, sonra şarap karıştırmış, yıllar yılı Yolgeçen hanı ya da Kapalıçarşı böğründeki kundura atölyelerinde Murat kalfaların, Basri Ağabeylerin, Afondosların vurma vurulma, içeri düşme, orospudan haraç yeme üzerine anlattıklarıyla pişmişlerdi. Henüz askerlik yoklamalarının bile gelmeyişi önemli değildi. Kalabalık birdenbire ağzını bozan karıyla aralarına girmese, yarınki gazetelerde “Delikanlıya ağız bozmanın ne demek olduğunu” okuturlardı dünyaya. İç ceplerindeki ayakkabı falçatalarını haybeden taşımıyorlardı ama, kartaloz karı dua etsindi kalabalığa.

Ayten her zamandan daha büyük büyük açılmış gözleriyle delikanlıya bakıyordu. Bir ara solundakini dirseğiyle dürterek:

“Evladım!” dedi.

“Kim?”

“Görmüyor musun? Tyron Pover'e benzemiyor mu?”

İki yanındaki iki çirkin kadın:

“Dur sen,” dediler “alacağın olsun!”

Büyük büyük açılmış gözleriyle şaştı:

“Niye? ne yaptım?”

“Erol'a söyleyelim de seni...”

Çocukça gülüşün tatlı yumuşaklığı yayıldı yüzüne. Sonra ciddileşti:

“Ah Erol, canım Erol. Onu kimseye değişmem ama...”

“E?”

“Boş veriyor bana artık.”

Umutsuzluğun, hasretin gölgesi yayıldı bu sefer de yüzüne.

“Niye boş veriyor? Herhalde bir orospuluk yaptın çocuğa.”

“Ben mi? Değil vallahi.”

“Niye boş veriyor öyleyse?”
“Ne bileyim ben? Bir Altındiş var, arkadaşı. Ondan sana hayır yok dedi. Başka bir kulüpten elli lira almış güya...”
“Futbolcuların peşinde senin gibi ne Ayten'ler var yavrum...”
Sağındaki:
“Ama ne,” dedi.
Ağacami durağından geri döndüler. Abonoz'a giden sokağı karşıya geçecekler, Saray Sineması'na doğru yürüyeceklerdi, geçemediler. Sokaktan çıkan bej bir taksi önlerini kesmiş, trafik polisinin işaretini bekliyordu.
Pakize Abla, Ayten'i arkadan itti:
“Ne durdunuz be, yürüsenize!”
“Taksi abla.”
“Ohooo... onun keyfini mi bekliyeceksiniz?
Önden Ayten, ürkek serçeler gibi karşıya geçerken, bej taksi şakadan üstlerine kımıldanınca, Ayten çığlığı bastı. Pakize Abla'nın gene ağzından kaçıverdi:
“N'oluyorsun be, hayvan!”
Trafik polisi o sıra yol vermese, meşin ceketli acar şoför direksiyondan atlayacaktı.
Yanlarından hızla geçerken yarı beline kadar sarkarak:
“Dua et trafik polisine,” dedi, “taş arabası!”
“Taş arabası sensin, eşşoğlu eşşek!”
Ayten yanındakine fısıldadı:
“Bir gün fena yapacaklar bu karıyı ama, bakalım...”
“Ablayı mı?”
“Ağzı çok pis be.”
”Kuruyemişçinin yüz mumluğu altında fitil gibi bir ihtiyar, kızlara bir avuç tuzlu fıstık uzattı. Ayten:
“Mersi!” dedi.
Sulu ihtiyar yana kaymış yumruk gibi siyah kıravatı, eski biçim sert kolalı yakası, redingotu hatırlatan siyah elbisesiyle takıldı arkalarına:
“Mersi mi şekerim? Mersi mi civanım?”
Pakize Abla atmaca gibi yetişti:
“Al voltanı bakalım moruk, tut caddeyi!”
“Niye?”
“Bir de soruyor. Niyesi var mı?”
“Var tabii evladım. Neden niyesi olmuyormuş?”

“Senden geçmiş böyle şeyler de...”
“Ne biliyorsun?”
“Ne mi biliyorum? Ayol çakmıyor muyum ben seni?”
“Neremden?”
“Suratından!”
İhtiyar kıs kıs güldü:
“Surattan anlaşılmaz. Bak, para derler buna. Mührü Süleyman yavrum!”
Kadın içice elliliklere iştahla baktı:
“Yani ne demek istiyorsun?”
İhtiyar göz kırptı:
“Yani değil, Aleko. Çakıyorsun ya?”
“Çakıyorum ama...”
“Evet?”
“Temiz bir elliliğini alırım!”
İhtiyar sarmısak kokulu bir ıslık çaldı. Abla:
“Ne o?”
“Elliliiik! Tapusu da beraber mi?”
Abla kızlarını önüne kattı:
“Sende iş yok. Bu zamanda elliliğin sözü mü olur? Et altı papel, fasulye beş, mercimek ona keza. O da namuslusunu bulabilirsen...”
“Doğru yavrum, doğru ama, iş ellilikle bitmiyor ki. Taksisi var bunun, pansiyonu var, içkisi var...”
“Yağını biberini hesap edersen paça yiyemezsin! Genç karılar bunlar. Neyine gelecekler senin? Gençliğine mi? Güzelliğine mi? Yoksa turşumuş...”
“Höst höst...”
Kızlarını tekrar önüne kattı ama, ihtiyar gene de arkalarını bırakmadı:
“Dur yavrum, evladım... nereye gidiyorsun? Esnaf kısmı pazarlıktan kaçar mı? Ha üç beş indirelim dedik...”
“Pazarlığı da sevmem, adam aldatmayı da. Allah benden bunları sormaz. Benim işim harbi. Bunlar genelevde dikiş tutturamayanlardan değil. Üçünün de arslanlar gibi nişanlıları var.Bakma, kaçak çalışıyorlar. Oğlanlar hani bir duysa...”
İhtiyar elliliği uzattı:
“İyi ya canım...”
Kadın parayı aldı:
“Hangisini istiyorsun?”

Siyahlıyı işaret etti.

Kadın siyahlının yanına gitti:

“Efendi babanın ifadesini alıver!”

Siyahlı burun kıvrırdı. Kadın:

“Ne o?” dedi.

“Moruk be abla!”

“Fena mı kız? Sızıverir.”

“Sızıverir ama...”

Kızdı:

Şimdi başlarım sinsilenden! Genç olsa bütün gece uyutmuyor diye söylenirsin, ihtiyar olsa...”

Siyahlı istemeye istemeye Ayten'in kolundan çıkıp geriledi. İhtiyar geldi, koluna girdi, geri döndüler.

Acı kırmızı dökarlı tekrardan Ayten'in koluna girmişti. Esnedikten sonra:

“Öyle uykum var ki...” dedi.

Ayten içini çekti:

“Ya benim?”

“Bize de birer genç mi olur, moruk mu... O şimdi adamcağızı iyice keser!”

“Çok insafsızdır, keser.”

“Ya çirkinliği?”

“Sorma...”

“Kalçaları öyle geniş ki. Ben onun yerinde olsam tayyör giymeye tövbe ederdim.”

“Manto giyse bari.”

“Az mı söyledim kardeş?”

“Ama erkekler gene de beğeniyorlar...”

Sinirli sinirli:

“Erkekler...” dedi. “Zevksiz şeyler. Ne anlarlar kadından?”

Sözü değiştirmek için sordu:

“Yeni evinizden memnun musunuz?”

“Çok.”

“Erol'u o günden sonra görmedin mi?”

“Görmedim şekerim. Bana boş veriyor artık. Ben de malum, işler bırakmıyor ama, çok göreceğim geldi. Canım Erol. Bir zamanlar annesi

benim inadıma çok istedi evlendirsin diye ama, evlenmedi. Fabrika kızından karı olur mu şekerim? O kadar erkeğin içinde...”

“Her birinin en az birkaç tane var!”

“Önüne gelen mıncıklar. Teyzem o kadar ısrar ettiydi de yine girmediydim fabrikaya?”

“Ben de kardeş. Daktiloluk bulunmuştu bir şirkette, girmedim. İnsanın adı hemencecik çıkar. Demek yeni evinizde memnunsunuz?”

“Çok. Neydi o eski mahalle... Herkesin gözü üstünde. Yeni bir şey giyemezsin, birisiyle konuşamazsın. Ama şimdi? Apartman. Bir katta oturan öbür kattakileri tanımıyor. Sabahleyin bir çıkıyorum, taa sabaha karşı...”

“Kontrat kimin üstüne?”

“Teyzemin. Çok çenebaz, çok kurnaz kadın kardeş. Ev sahibine bir diller döktü...”

“Ne diye?”

“Emekli kaymakam karısıymış da, kocası ölmüş de... Şimdi tutturdu salona koltuk kanepe takımı alalım diye...”

“Lazım ama kardeş.”

“Biliyorum şekerim, biliyorum ama yavaş yavaş. Ona kalsa, gidelim mezat salonuna, iyi kötü bir şeyler uyduralım diyor. Ben yanaşmıyorum. Kullanılmış, eski mala ne diye para verecekmişim? Olursa yeni olsun. Tünel'e giderken Löbon'un karşısında bir mobilyacı var ya?”

“Var...”

“Kan kırmızı koltuk kanepeler gördüm, bayıldım. Geceleri rüyalarıma giriyor. Birkaç ay daha dişimi sıkıp...”

“Onlara güzel bir taban halısıyla, yeni perdeler de ister.”

“Koltuk kanepe olduktan sonra halı. perde, korniş kolay. Ne düşünüyorum biliyor musun? Erol benimle barışsa, evlensek, apartmanımızı birlikte düzsek...”

“Deli. Evlenip de bir erkeğin baskısına ne diye gireceksin? Gençsin, güzelsin, işin iyi. Ah ben senin yerinde olmalıyım ki.”

“Ne yapardın?”

“Ne yapacağım? Para biriktirirdim. Bir kenarda on param yok vallahi. Önce babamın ameliyatı, şimdi de anneninki... Eksik olmasın Eskişehir'den de akrabalar geldi mi? Tamam. Yangın var diye bağırmamak işten değil. Çalış, kazan, anana babana harcadığın hadi neyse, bir de hısım akraba. Bu zamanda çoluk çocuklu misafir olur mu?”

Ense köklerine hırsla yaklaşan Pakize Abla:
“Çeneye daldınız mı dünya yıkılsa umurunuzda olmaz!” dedi. “Gel buraya!”
Ayten'i büyük büyük açılmış gözleriyle, yalnız bırakıp, şoför kılıklı, koyu esmer bir taşralının yanına gittiler. Büyük muhallebicinin camekanı önünde bir şeyler konuşuldu, paralar alınıp verildi, sonra Pakize Abla Ayten'in yanına geldi:
“Seni satış etseydim hayırlısıyla...”
Saray Sineması'nın önüne doğru yürüdüler.
“Bu gece benim şansım yok!”
“Belli olmaz. Senin tiryakilerin sinemada şimdi. Malum ya, ufakçı beyefendiler...”
Sesli sesli esnedi:
“Aaaaah ah... benim bu emeklerimi nasıl ödeşeceksiniz bakalım?”
Galatasaray'a kadar gittiler. Dönüşte kaldırımları iyice kalabalıklaşmış buldular. Sinemalar dağılmış, tramvay, otobüs durakları tıklım tıklımdı.
Lale Sineması'na doğru yürürlerken, birden Altındiş:
“Merhaba Ayten!...”
Ayten durdu:
“Merhaba ağabey!”
“Haberin var mı senin haybeciden?”
“Yoo. Ne var?”
“Ayağı kırıldı n'olacak.”
Ayten yanındaki kadına tutunmasa düşecekti.
“Ayağı mı kırıldı? Nasıl?”
“Basbaya. Eski kulübüne karşı oynuyordu, kırdılar!”
“.................................”
“... o kadar söyledim, Erol dedim, kulübünü elli liraya değişme dedim, dinletemedim. İnsan elli lira için...”
Sarı kıvırcık saçlı bir delikanlı Altındiş'in omuzu üzerinden konuştu:
“İyi ama, takıma almıyorlardı. Ne yapsın?”
Altındiş:
“Almazlar tabii,” dedi. İki metreden topu kaleye sokamayan bir oyuncuyu, alırlar mı?”
“Almazlar, almazlar ama...”
“O da kulüp değiştirdi.”

“Böyle de ayağını kırarlar işte. Ben Erol'a değil annesine acıyorum. Kadın hep ağlıyor. Kazandığı ne? Kiraya mı versin, boğaza mı, yoksa oğlunun kırık ayağı için doktora, ilaca mı?”

“Kulüp?” dediler.

Altındiş omuz silkti:

“Kulübe sağlam oyuncu lazım oğlum. İyi koşan, gol atan, mangır lafı etmeyen. Ben saha kenarındaydım, ayak çat diye kırılınca... bırak pis şey be. O ayak çabucak doktora gösterilmezse topal kalır oğlan!..”

Ayten, büyük büyük açılmış gözlerle sadece bakıyor, konuşulanları dinliyordu. Ne söyleyeceğini bilmiyor, bakıyordu sadece:

“Bu futbol da fasarya be...”

“Spor oğlum...”

“Ben fasulye demedim.”

Altındiş, Sarı'ya bir tekme salladıktan sonra:

“Hadi eyvalla Ayten,” dedi.

Ayten duymadı. Hep o büyük büyük açılmış gözleriyle ta karşıya, karşıdaki Ağacamii durağına bakıyor, görmüyordu. Pakize Abla kolundan çekti:

“Deli. Seni arayıp soruyor muydu?”

Kadının çektiği yana ağır ağır yürüdü.

“... bu zamanda sağ gözden sol göze fayda yok. Ayağını senin için kırmadı. Kim ona kulübünü değiş de kendine düşman kazan dedi?”

Birden kuruyemişçi ilişti gözüne. Kaba yüzü, kısa, sert kıllarla kaplı adam. Ağır ağır geliyordu. Ayten'i bırakıp koştu:

“Merhaba beyim!”

Adamın sırtında koyu kahverengi, ağır bir palto, kuvvetli dişleri arasına tek tek attığı kavrulmuş fındıkları çiğniyordu.

“Oooo merhaba abla!” dedi. “Ne haber?”

“Haber sizde.”

Adam göz kırptı:

“Nerde küçük? Benim küçücüğüm nerde?”

“Sormayın. Nişanlısının ayağını kırmışlar topta, üzülüp duruyor.”

Adam çevresine sarmısak kokusu saçarak kaba kaba güldü:

“Al getir onu bana da teselli edeyim.”

“Bir dakika!”

Koştu ama Ayten'i bıraktığı yerde bulamadı.

Nefes nefese gelmişti Tepebaşı'na. Bir dolmuşa atlayarak, gidecekti. Kimbilir nasıl acıyordu kırık bacak, Erol'u nasıl kıvrandırıyordu yatakta! Bundan böyle belki de hiç top oynayamayacaktı. Sağlam oyuncu lazımdı kulübe. İyi koşan, gol atan, para lafı etmeyen... Ama daha önce doktora gösterilmeliydi kırık ayak. Hemen gösterilmeli, cahil kocakarılara bırakılmamalıydı. Acaba gösterilmiş miydi? Kulüp belki de göstermiş olabilirdi. Gösterilmezse...

Bir dolmuş yanıbaşında durdu:

“Vay, Ayten!” Altındiş'ti, kapıyı açmıştı:

“Aksaray'a mı, Aksaray'a mı?”

“Evet.”

“Atla da gidelim!”

“İyi ama, yer? Yer yok.”

“Şoför yabancı değil, atla!...”

Altındiş'in yanına sıkıştı.

“Bakıyorum erkencisin bu gece... Niye?”

Duymadı. Duydu belki de, anlamadı. Kırık hemen doktora gösterilmeliydi. Teyzesinden duymuştu, hemen gösterilip usulünce sardırılmazsa yanlış kaynar, düzeltmek için ayağı tekrardan kırmak gerekirdi.

Araba Kasımpaşa'yla Haliç'i sağına almış, baş döndürücü bir hızla Şişhane'ye iniyordu. Gecenin içinde tatlı bir vızıltı, sağda solda kayan, boyuna kayan ışıklar, karanlık apartmanlar, aydınlık pencereler...

Dolmuşta Altındiş'ten başka kim vardı? Ne düşünüyorlardı onun için? Şoför dikiz aynasını niçin ayarlamıştı? Bakışları dikiz aynasında karşılaşınca Altındiş'e neden gülerek göz kırpmıştı?

Ayağın tekrardan kırılmaması için doktora gösterilmekte gecikilmemeliydi. Para mı? Para mı lazımdı bunun için? Kulüp? Belki de kulüp boş verirdi. En iyisi... Altındiş düşüncelerine taş koydu:

“Konuşsana!”

“Ben mi?”

“Sen tabii, ne düşünüyorsun ispinoz gibi?”

“Bilmem...”

“Erol'u düşünüyorsan geç bir yaprak...”

Büyük büyük açılmış gözleriyle vahşice baktı:

“Niye?”

“Niye olacak? Senin onu düşündüğün gibi o seni düşünmüyor ki!”

İç geçirdi:
“Bütün kabahat bende. Ben biliyorum suçumu...”
“Yoksa şimdi ona mı gidiyorsun? Ona gidiyorsan... Gitme. Öyle kızıyor ki sana! Lan dedim, Ayten gibi sevgilim olsa feleğe minnet etmem. Hani yalan da değil. Az mı baktın zarına?”
“Ben onun zarına filan bakmadım...”
“Hadi hadi, çakıyorum ben. Ama o nankörlük etti. Hele annesi! Geçen gün teyzenle fena atışmışlar...”
“Teyzemle mi? Niye?”
“Apartmana taşındınız ya...”
“Evet?”
“Erol'un annesine dudak bükmüş teyzen. Az kalsın saç saça, baş başa geleceklermiş...”
Yaa, demek dudak bükmüştü? Bükerdi, biliyordu teyzesinin ne mal olduğunu. Hele Mahmutpaşa'dan siyah mantosunu aldığı gün. Belki de o gün olmuştu bu dudak bükme. Ne sanıyordu kendini bu kadın? İnsan apartmana taşınmak, yeni bir manto sahibi olmakla çalım mı satmalıydı? Sonra sağa sola emekli kaymakam karısı olduğundan söz açması... Ya koltuk kanape takımı?
Aklına, biriken dört yüz elli lira geldi. Paraların üstüne titriyordu kadın. Bin iki yüz elli lira olunca Löbon'un karşısındaki mobilyacıdan... Ama hayır, istemiyordu. Koltuk kanape altı ay sonra da alınabilirdi. İsterse hiç alınmasın. Ayak doktora gösterilmeli, doğru, dosdoğru sardırılmalıydı. Sardırılmazsa...
Aksaray'da indiler. Yenikapı'ya giden geniş yolda Altındiş arkadaşlarından ayrıldı. Yanında Ayten, daldı apartmanların karanlık sokaklarına.
“Nereye gidiyoruz şimdi? Erollara mı?”
“Hayır, önce bize.”
“Sonra?”
“Sonra Erollara.”
“Beni dinlersen gitme!”
“Niçin?”
“Çok kızıyorlar sana!”
“Erol da mı?”
“O annesinden beter.”

Karanlık, alacakaranlık sokaklar, harap arsalardan sonra arnavutkaldırımları. Sendeliyordu sık sık. Arada ayağı taşlara çarpıyor, incecik ayak bileği kırılacakmış gibi acıyordu. Bir köşeyi dönünce sipsivri bir apartmanın önüne çıktılar. Taa yukardaki ayın ölgün ışığı kapı önünü hafifçe aydınlatmıştı.

“Bir dakika bekle!...”

Apartmanın aralık kapısından hızla girdi, merdiveni koşarak çıkmaya başladı. Nefes nefeseydi. Demek annesinden çok kızıyormuş? Haksız değildi ki. Hangi erkek, hangi erkek buna razı olurdu? Onu kaybettiğini biliyordu ama suç kendindeydi. Erol, sevgili Erol... Çekse vursa, ya da kafasına bir şeyler patlatsa...

Üçüncü katın kapısı önünde durdu. Küçücük anahtarı cebinden çıkarıp yavaşça açtı, girdi, kapıyı büsbütün kapamadı. Teyzesini uyandırmadan işini görüvermek istiyordu. Mokasen pabuçlarını çabucak çıkardı, küçük ayaklarının uçlarına basarak teyzesinin odasına girdi. Hafifçe horlayan kadının karyolası yanından konsola gitti. Pencereden ayın ölü ışığı dökülüyordu. Tam çekmeceyi çekerken eli bardağa değdi. Yerde parçalanan bardağın teyzeyi yatağında sıçratan şangırtısı!

“Kim o?”

“Bağırma sus, benim!”

“Ne var? Ne arıyorsun orda?”

“Paraları.”

“Hangi paraları?”

“Şu canım, şey için biriktirdiğimiz...”

“N'olacak? Ne yapacaksın?”

“Teyze Allahaşkına başlama gene gece vakti. Ver diyorum, ver!”

“İyi ama kızım, ne yapacaksın? Koltuk kanape almıyacak mıydık onlarla?”

“Alacağız, gene alırız. Ver sen şimdi...”

Kadın karyolasında kapkara bir yığın gibi sessiz, bir zaman bekledi. Nasıl verirdi, nasıl verebilirdi koltuk kanepe için saklanan dört yüz elli lirayı?

“Teyze ver şunu gidecem işim var!”

“Ayten'im, yavrum, evladım...”

“Ver şunu!”

“Ne yapacağını söylemeyecek misin? Kime vereceksin?”

“Şimdi şimdi yangın var diye bağıracağım ha!”

Teyze uğunarak paraları koynundan çıkarıp uzattı. Eli titriyordu. Allah kahretsindi ondan bunları alacak olanları. Ne diye, ne diye musallat oluyorlardı sanki?

Ayten odadan gölge gibi çıkmış, ayakkabılarını giyip merdivenleri rüzgar gibi iniyordu. Sokak. Altındiş sigara içerek bekliyordu.

“Hadi, gidelim...”

Ardına düştü. Dolmuştaki durgunluğuna karşılık şimdi adeta sevinç içindeydi kız. Ne vardı? Ne oluyordu? Niçin böyle sekiyordu. Bu değişmesine sebep ne olabilirdi?

Adımlarını o da açtı.

Ayten bir ara genç adamın sıcak nefesini kulağında duydu:

“Bu acelen ne?”

“Benim mi?”

“Senin. Uçuyorsun... Bir an önce gidip de ne olacak? Maksadın kovulmak mı?”

Durdu:

“Ne kovulması?”

“Sana fena kızıyorlar diyorum anlamıyor musun?”

“Erol bana kızmaz!”

“Asıl o kızıyor, gözüme görünmesin diyor...”

“Desin.”

“Desin ha? Vay anasını. Senin gibi bir sevgilim olsa...”

“Ne yapardın?”

“Ölürdüm yoluna be!”

Karanlık, yarı karanlık sokakları, harap arsaları yeni baştan geçip arkalardaki çok daha karanlık, çok daha berbat sokaklara daldılar. Semt sineması çoktan dağılmıştı. Karanlıkta beyaz beyaz ağaran sinema afişlerinin önünden yeni bir sokağa saptılar. Ta dipteki direkte küçük bir ampul yanıyordu.

Altındiş:

“Bekle, gidip bakim ben!” dedi.

Ayten'in kalbi hızlı hızlı vuruyordu:

“İyi ya...”

Kepenkleri örtük manavın önünde kaldı.

Altındiş avlu kapısından girdi. Karanlık avluyu soldaki aydınlık pencerelere doğru geçti. Kapıyı vurdu. Erol'un ihtiyar annesi açtı:

“Gel bakalım yavrum...”

“Nasıl oldu Erol?”
“Nasıl olsun, bildiğin gibi işte...”
Odaya girdi. Ufacık, tozlu bir ampulün aydınlattığı odanın bir köşesindeki gazocağında kocaman bir tencere kaynıyordu. Erol sedirdeki yatağına sırtüstü uzanmıştı. Sakallarının sarı sarı çıktığı duru beyaz yüzü, çektiği acıyı belli ederek, kırış kırıştı.
“Nasılsın?”
“Bildiğin gibi.”
“Kulüpten ne haber?”
“Hava.”
“Peki, n'oluyor ayak?”
“N'olacak, bir kocakarı geldi sardı...”
“Doktor?”
Annesi ıslak kirpikleriyle cevapladı:
“Para nerde ki doktor getirelim yavrum? Doktor bedava gelir mi? Gelse bile sarar mı?”
“Hastaneye götürseydiniz.”
Kadın içini dertli dertli çekerek:
“Ohoooo, dedi, hastane. Bir taksi buraya en azından yirmi beş liraya gelir. O da bin nazla. Geldi diyelim, nerde yirmi beş lira?”
Erol sıkıntıyla bakıyordu:
“Versene bir sigara!”
Altındiş birinci paketini çıkarırken:
“Buna da zam oldu,” dedi. “Nereye varacak bu zamların sonu bakalım...”
Birer sigara yaktılar.
“Ayten uğradı mı?”
Erol hırsla cevapladı:
“Bırak şu orospuyu şimdi...”
Annesi uzun uzun Ayten'i de, teyzesini de kötüledikten sonra:
“Ben Müslüman bir kadınım,” dedi. Boğaziçi otellerinde, Beyoğullarında sürtüp gezenlerin evimde işi yok. Hele gelsin, hele adımını atsın...”
Altındiş memnun, güldü. Erol bir şeyler sezerek:
“Ne o?” dedi.
“Hiiç...”
“Yoksa...”

“Yoksası, moksası... Beyoğlu'nda rastladım gene, o kart karıyla. Erol'un ayağı mı kırılmış diye sordu. Öyle, dedim. Oh olsun dedi, bana boş verir mi? Erol duymasın dedim. Duyarsa duysun korkum mu var dedi. Ayrıldık. Sonra da Tepebaşı'nda rastladım.Dolmuş bekliyordu, atladı yanıma, seni görmeye gideceğini söyledi. Boş ver dedimse de dinletemedim. Kapıda bekliyor!”

Erol sıkılı yumruklarıyla yataktan fırlamak istercesine geniş bir davranış yaptıysa da, ayağının kırığı müthiş sancımıştı. Bir çığlık attı, yüzünü kolları arasına aldı. Acıdan kıvranıyordu.

Annesi sokak kapısını bulmuştu bile. Dışarı çıktı. Kepenkleri örtük manavın önünde dikilen kızın üstüne yürüdü, açtı ağzını, yumdu gözünü:

“Boğaziçi otellerinde, Beyoğullarında yayıldığın yetmezmiş gibi hala mı oğlumun peşindesin? Yoksa yürek soğutmaya mı geldin? Def ol, def ol burdan!”

Dört yüz elli liranın kirli demetini sıkan yumruğu ceketinin cebindeydi. Her yanı titriyerek döndü, birkaç adım attıysa da ayakları gitmiyordu. Kırık bacak doktora gösterilmiş miydi? Gösterilmemişse yanlış kaynayabilir, doğrultmak için tekrardan kırmak gerekirdi. Avlu kapısının hırsla kapandığını duydu. Kadının içeri çekildiğini anlamıştı. Az sonra tekrar açıldı. Altındiş'in gölgesi çıktı dışarıya. Ağır ağır yanına geldi:

“Ben sana dememiş miydim? Sana çok kızıyorlar, kovarlar dememiş miydim?”

“Kırığı doktora göstermişler mi?”

“Ohooo sen de tammışsın ha. Ben diyorum bayram haftası, sen diyorsun mangal tahtası! Kızım ondan sana hayır yok. Dinle beni, unut onu. Ben onun yerinde olsam değil anneme, Allaha ağız açtırmazdım sana. Annesine fiti o verdi asıl!”

“Kim? Erol mu?”

“Erol ya. Git kov dedi, demese annesi kovar mıydı?..”

Kızın kolunu tuttu. Ayten silkinip kurtuldu:

“Yalan, yalan söylüyorsun. Erol git kov demez, bilmiyor muyum ben Erol'u.”

“Ayten, valla billa dedi ha!”

“Desin, derse desin. Ben gene de onu seviyorum. Hiç kimseyi onun kesip attığı tırnağa değişmem!”

“Yaa...”

“Evet.”

Altındiş hınçla baktı, baktı... Sonra:

“Demek böyle?” dedi.

“Böyle, evet.”

“Unutma ama bunu!”

Aldırmadı. Sıkılı yumruğu içindeki dört yüz elli lira avucunun terinden nemlenmişti... Erol'u bilmez miydi o? Erol kovdurur muydu onu hiç? Annesine gelince Erol'un, teyzesinin yüzündendi öfkesi. Hiç sevmiyordu teyzesini. Apartmana taşındılar diye dudak bükmeye ne hakkı vardı?

Hırslı uzaklaşan Altındiş'ten haberi bile olmadı.

6

Günler, haftalar geçti.

Babadan kalma budaklı bastonuna dayana dayana yürüyordu. Artık ne umumi kaptan, ne kulüp, ne de mahalle kadınlarının elinde yanlış kaynayan kırığın yeni baştan kırılıp düzeltilmesi. Topu iki metreden kaleye sokamayan bir soliçti; unutulmuştu. Hasan Ağabey'in yarı karanlık kahvesindeki camekân gerisinde.

“Ee Topal Ağa, söyle bakalım binin yarısı kaç?”

Önünde bozuk parkeli daracık cadde, caddede cıvıltıyla geçen kadınlı erkekli çocuklu işçiler. İyi ama, neye varacaktı bunun sonu? İş yoktu. Olsa bile, sancıyıp duran bu bacakla nasıl çalışacaktı? Anasıysa haftada pek pek üç gün çalışabiliyordu. Kazandığı para, oturdukları odanın haydi haydi iki katı.

“Bilmiyor musun binin yarısını?”

İsteksizlikle, tatsız tatsız güldü:

“Bilmiyorum Hasan Ağabey, unuttum...”

Sesi titriyordu. Hasan Ağabey sorduğuna pişman, acıyarak bakıyordu eski arkadaşının oğluna. Gitti, bir çay getirdi ocaktan:

“İç yavrum iç, düşünme. Her şey geçer. Dünya Sultan Süleyman'a bile kalmamış.Hepimiz faniyiz. Kendini koyuvermek doğru değil.”

Erol dalgın dalgın bakıyordu caddeye, görmeden. İçini çekti. Onunla ilgilenen eski baba dostuna bir şeyler söylemek isterdi ama, olmadı. Gelmiyordu içinden. Ağzını açıp da bir şeyler söyleyecek olsa ağlayabilirdi. Hem de hüngür hüngür.

Altındiş kahveden içeri girdi:

“Merhaba Topal Ağa!”

Şu “Topal Ağa” sözüne de içerlemeye başlamıştı artık. N'oluyordu yani “Topal Ağa. Topal Ağa.” Karşılık vermedi. Altındiş tekrarladı:
“Merhaba lan Topal!”
Hasan Ağabey'in “Bırak, dokunma!” demek isteyerek bakışı, Erol'un karşılık vermeyişi... Yanındaki iskemlelerden birini çekti, dostça olmasına dikkat ettiği bir yarım oturuşla, ilişti. Elini arkadaşının omuzuna koydu:
“Kulübe uğradın mı?”
Erol bakmadan:
“Boş ver,” dedi.
“Niye?”
“Haftalardır ipe un seriyorlar. Sonraaa...”
İki metreden topu kaleye sokamayan bir soliçe ne diye mangır toslasınlar... diyecekti, demedi.
Altındiş pantolon cebinden kırış kırış Birinci paketini çıkarıp bir sigara yaktı. Hasan Ağabey:
“Erol'a da versene!” dedi.
Altındiş şakaya vurmak istedi:
“Birinci çıktı yetmişe be ağabey.”
“Olsun, ver.”
“Üç cigaram kaldı zati, akşama kadar idare edeceğim.”
Hasan Ağabey esrarlı sigara içer, boş içmezdi. Tiryaki olmadığı için paket de taşımazdı. Altındiş'e asıldı:
“Versene bi sigara lan!”
“Boş ver be Hasan Ağabey, alıştırma köpeği. Hem konuştuk mu bi cigaralık?”
İstemeye istemeye de olsa paketi pantolon cebinden çıkardı, masanın kirli mermerine attı. Hasan Ağabey kırış kırış sigaralardan birini paketten aldı, Erol'a uzattı:
“Cigaralar da ölü şeyine dönmüş.Yak bakalım Erol!”
Canı dehşetli çektiği halde gene de:
“Zahmet ettin be Hasan Ağabey...” dedi.
“Yak hadi yak...”
Aldı. Altındiş'in ateşinden yakarken, Altındiş takıldı:
“Zahmet etmeymiş... Ağız mı yapıyorsun lan bize?”
“....................?”
“Kim dedi Ayten'i annene kovdur diye, keriz!”
“....................?”

“Üçün beşin yolunu bulurdun şimdi. Bu zamanda asilzadelik para etmiyor oğlum. Gel diyordun geliyordu, git diyordun gidiyordu, mangır diyordun tosluyordu. Daha ne?”

Hasan Ağabey sordu:

“Dostu mostu var mı?

Attı:

“Olmaz olur mu? Kaç tane hem de. Geçende Beyoğlu'nda rastladım, dedim ulan inek bu ne hâl? Hık mık... Dedim gözükme Erol'a. Lakin, kaşarlaşmış... Dedi, boş ver. Kim korkar Erol'dan?”

Erol öfkeyle döndü:

“Ya, demek böyle dedi.”

“Dedi anam avradım olsun. Dedi ya, bakma. Arkadaşımsın, üzülürsün diye hasbi geçiyorum. Ulan dedim, çocuk böyle böyle, ayağı sakatlandı diye mi? Ne dedi biliyor musun?”

“Ne dedi?”

“Daha beter olsun, dedi!”

Erol sarsıldı. Koca kahve tepesinde bir an fırıl fırıl döndü sanki. Bacak, şu bacak, ah şu bacak... Yoksa böyle laflar edemezdi o ama, bacak. Bacak böyle olmasa şıp gider. Lan sen böyle mi demişsin? Hık mık... Bir, bir daha. Ondan sonrası vız gelirdi. Hapse atsınlar isterse. Sonu ölüm değil ya! Çıkınca gene, gene hapis. Hapisten öte köy yoktu. Kocakarısı zarına bakardı nasıl olsa. Bakmasa bile, ardında kimsesi yoktu düşüneceği...

“... teyzesini görme. O giyim kuşam, o çalım, o herkese yüksekten bakış...”

Erol içini çekti. Hasan Ağabey:

“Bu zamanda dünyaya karı gelmek varmış!”, dedi. Altındiş başını salladı:

“Tamam. Tamam ama, Ayten gibi piliç olacan. Şerefsizim gecede birkaç yüzlüğe para demiyor!”

Erol'un kafasında eski, yeni yüzlükler, onluklar kaynaşıyordu. Ah şu annesi, ah şu moruk... Ne vardı sanki kapıya kadar gelen kızı kovmakta! Şimdi olsa, haftadan haftaya birkaç onluk pasa etse... Kim ne bilecekti? Bilsinler isterse. El alemin dedikodusundan ona neydi? Dedikodu kesilmişti şimdi de ne olmuştu?

Sigarasından duman aldı, burnundan bıraktı.

Şu bacak bozuyordu işi bacak. İyileşse de, bir gece Altındiş'le filan Beyoğlu'na çıksalar, Ayten'i rasgetirseler, iyi bir görünse... Görünse, kız

tekrardan dönerdi ona sağlama. Haraca bağlar, sonra da...
Altındiş:
“Anam avradım olsun, her gece birkaç yüze para demiyor!” dedi.
Hasan Ağabey ocağa gitmişti. Konuşmaya başladılar:
“Demez. İşi madem o yola dökmüş...”
“Şu sakat halinde her gün üç beş onluğunu sürüklesen fena mıydı?”
“Fena olur mu be Altındiş. Yolsuzluktan iflahım kesildi. Cigara alamıyorum be!
Altındiş, sır verircesine, az daha sokuldu:
“İstersen atlıyalım bir gece Beyoğlu'na.”
“Sonra?”
“Sonrası var mı? Görün zilliye, hatta...”
“Hatta?”
“Çek kenara, iskele sancak bir bir daha... Şerefsizim birkaç yüz her gece. Teyzesini görme. Hele oturdukları apartman katı... Bu zamanda bir göz odanın kirasını zor veriyoruz. Apartman katında oturmak ne demek?”
Doğru söylüyordu Altındiş. En azından üc, beş yüz teklikti apartman katlarının kirası; o da, orta hallisinin. Günde birkaç yüz, ayda şöyle böyle beş altı bini doğrultuyordu demek. Beş altı binin bir binliğini verse ne çıkardı? İlk gözağrısı, ilk sevgilisiydi. Annesinin kovmasına gelince... “Adaam sen de” diye geçirdi. “Annemden bana ne? İcap ederse, haberim yok derim. Kim ne bilecek? Bilsinler isterse. Ayda sağlam bir binlik, temiz. Ne vergi, ne algı Oooh... Nikâhlı karım değil ya! Sonra daha olmazsa, semti de değiştiririz. Bitti gitti...”
Kalktı.
Altındiş:
“Nereye?” dedi.
“Eve.”
“Ne var evde?”
“Kafayı vurup yatacam.”
Kahveden çıktı. Bastonuna dayana dayana, zorlukla yürüyordu. Her zaman böyle yürürken duyduğu dayanılmaz ağrıyı bugün daha hafif mi duyuyordu, yoksa ona mı öyle geliyordu? Bütün mesele, kızdan ayda temiz bir binliği sürüklemekteydi. Altındiş'in dediği gibi, yeni dostlar, yeni yeni sevdalılar peydahladıysa kendine boş verebilirdi. Bir kenara çekip tokatlarsa, belki de arka çıkanları olabilirdi...
Bastonuna dayana dayana karşıya geçti.

Olabilirdi ama, kimbilir belki de dostu mostu yoktu da söğüşlediği enayiler vardı. Enayilerse sadece söğüşlenmeğe yararlardı, postasını koyana karşı gelmeye değil. Öyle, ya da böyle... Bu iş aklına yatıyordu. Çeker kenara, alamadın veremedin, çat pat bir iki. Arka çıkacaklar olursa onlara da... Çünkü, başka çaresi yoktu. Annesinin haftada üç gün çalışmasıyla yürümüyordu. Elde sermaye olsa açardı bir dükkân, alırdı yanına küçük bir çırak, bakardı dalgasına Hem o zaman orospu parasına - değil temiz binlik, beş bin olsun, on bin olsun isterse - tenezzül etmezdi. Yoktu, yoktu Allah belasını versin. Herkesin babasından, dedesinden bir şeyler kalır, mektep eder, açarlardı bir iş yeri. Onunsa ne babasından, ne de dedesinden. Kocakarıysa bugün var, yarın yoktu. Sonra?

Yanına sokulan uyuz bir köpeği bastonuyla kovdu.

Sonrası zifostu, fasaryaydı, yaştı. Orospu parası yemiyor diye ne fırıncı ekmek verirdi, ne de bakkal, kasap, manav, elbiseci, kunduracı döner yüzüne bakardı. Haysiyet, şeref, namus... Evet ama, yenir miydi bunlar, içilir mi?

Eve sinirli sinirli girdi. Annesi hasta hasta oturmuş çamaşır yıkıyordu. Oğlunu görünce:

“Yavrum,” dedi, “bakkala gaz gelmiş!”

Parladı:

“Eee?”

“Tenekeyi alsan da...”

“Kuyruğa girsem di mi?”

“Ben hangi birine yetişeyim yavrum? Bak, hasta hasta çamaşır yıkıyorum. Hiç mi acımıyorsun annene?”

Öfkeden kıpkırmızı kesilmişti:

“Yahu anlatamıyorum sana be kocakarı anlatamıyorum be. Bu sakat bacakla kuyrukta saatlerce nasıl beklerim?”

İhtiyar kadın, sabunlu ellerinin tersiyle sözlerini sildi:

“Ah yavrum ah... Vaktiyle aksilik etmesen de...”

“Tütün kokulu kızlardan biriyle evlenseydim di mi?”

“Öyleyse gör ne halin varsa diyeceğim ama, dilim varmıyor. Yavrum ben kendi nefsime işte geldim işte gidiyorum. Aklım fikrim sende. O sakat bacakla ne olacaksın ben gözlerimi yumunca? Kim sana bir lokma ekmek verecek? Kim çamaşırını yıkayacak?”

Gözlerinden yuvarlanan yaşları koluyla sildi. Erol dertli dertli başını salladı:

“Doğru. Kim ne yapacak benim gibi bir sakatı? Ayten bile...”
Annesi sertçe baktı.
Erol şaştı:
“Ne o?”
“Alma ağzına o pisi!”
“Pis ama, gecede birkaç yüze para demiyor...”
“Demez, niye desin? Herkesle, her türlü haltı karıştırırsa...”
Karşılık vermenin faydası yoktu. İçeri girdi, gaz yağında kullandıkları kiloluk boş komili zeytinyağı tenekesini alıp çıktı, bastonuna dayana dayana bakkalın yolunu tuttu.

Gazyağı kuyruğu, kadınlı erkekli, çoluklu çocuklu tek sıralık bir dizi halinde ta caddeye kadar uzamıştı. Kuyruğun en sonuna girdi. Sarı boyalı kocaman gazyağı arabası gelmemişti daha... Her kafadan bir ses çıkıyor, parti tutanların arada sert çekişmesi ses kalabalığını bastırıyordu:
“Görülmemiş kalkınmaya dikiz!”
“Kim o? Kim o çatlak zurna?”
“Zurna da babandır, çatlak ta!...”
“Ulan şekeri beş yüz kırk beşe yedirdiğinizi unutmadık daha!”
“Harp içindeydi oğlum o. Şimdi harp mi var?”
“Var, yok. Ya bu deveyi güdersiniz, ya da...”
“Siz gidin bu diyardan siz!”
“..........................”
“............................”
Erol duymuyordu bütün bunları. Onun için yapılacak tek şey, Ayten'i haraca bağlamaktı. Kim ne derse desindi. Hem canım kime neydi? Nikâhlı karısı değildi ya. Pek pek, “Bileğimin hakkını alıyorum!” derdi. Hele Altındiş de ondan yana olunca... Altındiş ondan yana olmasa, düşünürdü biraz. Çünkü tefe kor, mahalleye yayar, ti'ye aldıktan başka, başkalarına da aldırırdı. Altındiş ondan yana olup da, ayda sağlama binliği iyi etti mi...

Kuyruktakilerin çığlık çığlığa haykırışları kafasındakileri siliverdi: Sarı boyalı kocaman gaz kamyonu caddenin bozuk parkelerinde sarsıla sarsıla geliyordu. Kuyruk bozulmuştu. Bozulan kuyruktakilerin itişip kakışmaları, küfürler... Gaz kamyonunun safi barut şoförü uzun siperli yeşil beyaz kepi, siyah gözlükleri, yumuşak kahverengi deriden külot pantolonuyla kendini bilmem hangi Amerikan filmindeki Coni bilmem ne sanarak, direksiyondan atladı. Kaynaşan kuyruk halkına tiksintiyle bakarak:
“Heeeey, n'oluyor?” diye bağırdı. “Sığır gibi ne itişip duruyorsunuz?”

Erol'un kafasındaki sinema tekrardan oynamıya başlamıştı: Ayda temiz bir binlik değil, toptan birkaç bine de fit olabilirdi. O zaman daha kıyaktı galiba. Açarlardı Altındiş'le bir dükkân. Ne dükkânı olursa olsun, başlarlardı ufaktan ufaktan... İyi ama, Altındiş'siz olamaz mıydı yani? Ona pay vermek zorunda mıydı?

Boyuna bozulan kuyrukta yeni bir kaynaşma... Önce iki kadın teneke tenekeye girdiler; sonra kavgaya başkaları katıldı. Erol neden, niçin kavgaya tutuştuklarını bilmiyordu ama, saçını başını yoldukları çocuklu kadına acımıştı. Kimse ayırmıyordu da. Ayırmaya gitmek için davrandıysa da, olmadı. Bacağı kırık yerinden müthiş sancımıştı.

Evet evet... Altındiş'e boş vermeliydi. Sapasağlamdı hergele. Ne iş yaparsa yapsın, ne diye pay verecekti? Az mı alay etmiş, ilk zamanlar az mı matrağa almıştı.

Öksürdü, tükürdü.

Az matrağa almamıştı ama, bacağı kırıldığı sıra koşmuş, omuzlamış, eve kadar kan tere batarak getirmişti. Gene de iyi oğlandı. Ne çıkardı birlikte çalışmaktan? Nasıl olsa bir yardımcıya ihtiyacı olmıyacak mıydı? Olacaktı pekala da. Madem olacaktı, bu niye Altındiş olmasındı?

Bacağındaki ağrı dayanılacak gibi değildi, çömeldi. Utanmasa ağlayacaktı. İçten içe, bir burguyla deliniyordu sanki. Az sonra ağrı hafifledi, sonra da dindi. Bereket versin sürüp gitmiyordu. Sürüp gitse...

“Ver oğlum tenekeyi!”

Annesiydi.

“Sen?” dedi Erol.

“Bakma bana. Senin bacağın sakat. Git yat...”

“İyi ya...”

Bastonuna dayana dayana uzaklaşırken annesini düşünüyordu. Ayten'den paraları sızdırır da dükkânı açarsa, annesini kurtaracaktı bu dirlikten. Acımasına acımıor değildi kadına ama, acımanın ne faydası vardı? Kızı biçimine getirir, haracını alır, dükkânı açar, başlardı tıkır tıkır alışverişe. O zaman, o zaman bakardı zarına işte. Kadın sorsa bile, “Üzümünü ye, bağına boş ver!” der geçerdi.

Eve geldi, tam girecekti, durdu: Ne vardı evde? Yatacak da ne olacaktı? Kahveye gitse, Altındiş'i bulsa, açsa dükkân meselesini, birlikte plan kursalar...

Kahvenin yolunu tuttu.

7

Hafifçe topallasa bile yoktu zararı. Bastonu atmıştı ya! Yanında Altındiş, Beyoğlu'nda aç kurtlar gibi dolaşıyor, avlarını arıyorlardı.

Tramvay tellerinde mavi şimşekler, raylarda paslı gıcırtılar, otobüs homurtuları...

Soğuk bir geceydi

Saat sekiz, sonra dokuz, daha sonra on oldu. On birde kaldırımlar tenhalaştıysa da, sulu sarhoşlar başladı bu sefer de. Erkeğinin yanındaki kadına bile elle, dille sarkıntılık.

Erol sinirli sinirli:

“Bu gece de rastlayamazsak tamam!” dedi.

Altındiş'in aklı gitti:

“Ne tamamı?”

“Hiiç...”

“Ben de sandım ki...”

“Ne sandın? Boş vereceğimi mi?”

“Ne bilim ben.”

“Deli misin yahu? Boş verilir mi? Bugün değilse yarın, yarın değilse öbür gün. Kafama taktım mı tamam. Sonraaa... Demek teyzesi öyle demiş?”

“Adi mahalle, adi insanlar demiş şerefsizim. Alkazar Sinemas'ını Bursa Sokağı'na doğru üç, beş adım geçmemişlerdi ki, Altındiş arkadaşını kolundan çekti:

“Görüyor musun, bak, taa karşıdalar!”

Erol hınçla baktı, gördü. Kart karının yanında üç kızdılar, birbirlerinin koluna girmişlerdi. Ayten ortalarında dal gibi, körpe, en çocuklarıydı. Büyük büyük açılmış gözleriyle şaşıyor, hiç belirsiz gülüyor, sonra birden ciddileşiyordu. Dudaklarını hafifçe boyamıştı. Saçları gene makasla alnı üzerinde şıp diye kesilivermiş, bebe saçlar. Koyu kırmızı mantosunun göğsüne yeşil yapraklı mor bir mum çiçek takmıştı. Kalçaları hafifçe dolmuş, bacakları eskisi gibi, çocuk bacağı olmaktan çıkmıştı.

Sulu sarhoşların tehlikeli mayınlar gibi dolaştığı kaldırımda Ağacamii'ne kadar gidip döndüler. Herkes bakıyordu onlara. Bakılmıyacak gibi değillerdi. İlle de Küçücük'ün yanındakiler... Dudaklarını öylesine fena boyamışlardı ki, her hallerinden “Orospuluk” akıyordu. Sanki asıl “Orospu” onlardı da, Küçücük, yanlarına tesadüfen gelmişti. On dört on beş yaşında, cıvıl cıvıl bir okullu hâli vardı.

Altındiş:
“Aralarına da hiç yakışmıyor,” dedi. Erol başını salladı:
“Hiç...”
“Güzelleşmiş bayağı...”
“Kilo almış da ondan.”
“Almış.”
“Baştan çıkardın kızı.”
“N'olacak yani çıkardımsa?”
“Günahı sana.”
“Boş ver. Baştan çıktı da fena mı oldu? Cayır cayır para kazanıyor. Baştan çıkmasa da kocaya varsaydı n'olacaktı? Şimdiye kadar leğen başına oturur, başlardı boklu bez yıkamaya!”
Alkazar Sineması'nın kapısı içine zula olmuşlar, karşıdaki Saray Sineması'ndan Ağacamii'ne, Ağacamii'nden Saray Sineması'na kadar gidip gelişlerini kolluyor, fırsat bekliyorlardı.
Altındiş:
“Bu gece kaçar vizite yaptılar acaba?” dedi. Erol bir sigara yaktı:
“Valla hesabını tutmaya başlamadım daha...”
“Bundan sonra tutarsın.”
“Boş versene sen...”
“Niye?”
“Erkek adamım ben oğlum.”
“Nüfus kâğıdına boş ver...”
“Başlarım istavrozundan haa!”
Altındiş kıs kıs güldü. Sonra:
“Biliyor musun,” dedi, “orospuluk da zor meslek ha!”
“Bunca yıldır yeni mi aklın başına geldi?”
“Bırak şakayı, şunlara bak. Zamparalar ense köklerinde. Ya Allahın leş gibi sarhoşlarıyla uğraşmak?”
“Mangıra bak sen. Mangır kıyak oldu mu.”
“Olsa da bırak. Aslında karılık zor zenaat!”
Erol:
“Sokturma felsefene şimdi,” dedi. “Görmüyor musun, kart karı kerizin biriyle pazarlığa tutuştu. Yuf bee. herife bak... Şoför mü ne?”
“Ya şoför, ya da muavin.”
“Keresteee!”
“Hem de ne!...”

“Bakalım piyango hangisine çarpacak...”

“Hangisine çarparsa Allah yardımcısı olsun.”

“Olsun arkadaş. Herif izbandut gibi...”

Piyango Küçücük'e çıkmamıştı. Erol içten içten sevindiyse de, belli etmedi. Sigara yakmağa hazırlanan Altındiş'e sigarasını uzattı. Altındiş yaktı:

“Kart karının işi de kıyak ha... Şuna bak, önüne katmış kızlarını...”

“Öyle içerliyorum ki... Benimkini baştan çıkaran asıl o; onun ağzını burnunu kırmak lazım ama...”

“Boş ver.”

“Hop, gene bir müşteri...”

“Tamam.”

“Allah vere de bizimkine...”

“Piyango çıkmasa diyecekti, vakit kalmadı. Bu sefer de Küçücük'ün yanındaki uçtu.

Kart karıyla yalnız kalmıştı Küçücük. Bir an şaşaladı adeta. Çevresine çocuksu bakmıyordu ki, kart karı yanına geldi. Memnundu. Gülümseyerek bir şeyler söyledi. Sonra kolkola Ağacamii'ne doğru yürüdüler Soldaki sokağa sapınca, Altındiş arkadaşını kolundan çekti:

“Sokağa saptılar, atla!”

İnce uzun bacaklarıyla Erol, Altındiş'in yanından ok gibi fırladı, karşıya geçti, köşede bir an durup sokağı gözetledikten sonra hızla daldı.

Bundan sonrası bir yerli filmi andırarak çabucak gelişti: Erol kart karıyla Küçücük'e yıldırım gibi yetiştiği sıra, Altındiş köşebaşından bakıyordu. Erol'un atmaca gibi Küçücük'ün üstüne atıldığını, saçlarından yakalayıp ağzına burnuna insafsız yumruklar attığını gördü. Dar sokak, ağzı burnu kan içinde kalan, yerlerde yuvarlanan Küçücük'ün çığlıklarıyla çınlamaya başladı. Bekçiler, polisler... Nerden, nasıl toplandığı anlaşılmayan omuz omuza bir kalabalık... Kalabalık, Erol'u kenara çekti. Yüksek apartmanların arasındaki polisti, bekçili, P.G.li kalabalık duruma hakim olmuştu. P.G. ler Erol'u caddeye doğru itiyordu. Altındiş toz olmuştu.

Cadde, karşıdaki Bursa Sokağı'na doğru hızla geçildi.

Küçücük, kan içindeki eli yüzüyle en arkada, tiril tiril titriyerek koşmaya, yetişmeye çalışıyordu. Mantosunun göğsündeki yeşil yapraklı mor çiçek düşmüştü. Saçları dağılmıştı. Polislerin Erol'u Bursa Sokağı'na niçin götürdüklerini biliyor, götürülmesini istemiyordu. Orda karakol vardı,

ifadeler alınacak, Erol hapislere atılacaktı. İstemiyordu, Erol'un hapislere atılmasını istemiyordu. Dayak sırasında sol teki fırlayan yalın ayağıyla yerlere basarak koşuyor, kalabalığın ardından yalvarıyordu:

“Polis ağabeyler, davacı değilim polis ağabeyler... Erol'u bırakın. Valla billa davacı değilim, Erol beni dövmedi, bırakın Erol'u!!!”

Çok geçmeden, Bursa Sokağı'nın böyle şeylere alışkın alacakaranlığı kalabalığı yutmuş, İstiklâl Caddesi'ne her zamanki gibi sakin sakin bakmaya koyulmuştu.

1960

ESKİ GARDİYAN

Gece ilerlemişti. Elektrik lambalarının parlattığı kaldırımda ağır ağır yürüyordu, birden durdu. Arkasındaki soğuk kepenge sırtını dayadı. Altları morarmış, şiş gözlerini yumruklarıyla ovalayıp, çömeldi... Karşıda bir aşçı dükkânı vardı. Dükkândan bir garson çıktı. Garsonun omuzunda bir tepsi. Tepsiyi dükkânın kapısı yanında duran çöp tenekesine boşaltıp dükkâna girdi... Bu yandaki hasta adam hızla doğruldu, kamburunu çıkararaktan karşıya geçti, çöp tenekesine sokuldu. Çevreyi şöyle bir kolladıktan sonra, elini çöp tenekesine daldırdı. Artık yemeklerin ılık kokusu onu bir anda pervasızlaştırmıştı. Görüleceğini düşünmüyordu bile... Üstü sıcak, altı soğuk bir bulamaca benzeyen yemek artıklarını avuç avuç yemiye başladı. Gözleri hazla yumuluyor, gittikçe artan bir iştahla yiyordu. Bir ara, tenekeyi bacaklarının arasına sıkıştırdı, bir eliyle tenekenin kenarını sımsıkı tuttu. Teneke kaçacak ya da bir başkası onu elinden alacakmış gibi geliyordu.

***

Bu adam bir cezaevi gardiyanıydı. İki yüz elli kuruş karşılığı bir tutukluya yüz gram afyon getirirken hapishane kapısında yakalandı. Mahkemeye verilecekti... Lâkin hapishane müdürü, çok yufka yürekli biri, onun yalvarmalarına dayanamadı, istifa edip hapishaneden ayrılması şartıyla, işi örtbas etti.

İki gün önce cezaevinden ayrılırken, cebinde tam on üç buçuk kuruşu vardı. Yarıdan çoğu mısır, esmer bir cezaevi tayınının seksen kuruşa satıldığı bir dünyaya o omuzunda partal döşeği, kirden simsiyah olmuş yastığı, yorganıyla karışınca, ilk aklına gelen şey, çarşı içindeki “Pekmez Hanı” oldu.

Gardiyanken, haftadan haftaya, yirmi dört saatlik izinlerini kullanmaz, cezaevinde kalırdı: Ne harcayacak parası vardı, ne de yatacak yeri. Zengin tutukluların koğuşlarında geçen bu yirmi dört saatin hiç olmazsa on beş, on altı saatini sofradan sofraya yer değiştirmekle geçirirdi. Sahibi kim olursa olsun, çağrılsın çağrılmasın, gider, “Selamünaleyküm”le sofraya bağdaş kurar, obur bir iştahla yer, önüne ne çıkarsa yer, habire yerdi. Gece yarıları saat onda, tutukluları koğuşlarına kilitlemek için “Meydan yeri”nde çalınan kampana, onu, sigara dumanlarının sardığı koğuşun ılık köşesinden istemeyerek kaldırırdı. Altları morarmış gözlerini ova ova doğruluşu, yamalı pantolonu içinde incecik bacakları, şişirilmişe benzeyen kocaman

karnıyla tembel tembel yollanışı üzerine, koğuşta fısıltılar olurdu: "... herifin rahatını bozdular, amma da saygısızlık ha!..."

O, ne edilen alaylarla, ne geçtiği karanlık dehlizlerle, ne de ekşi ekşi kokan dehlizlerdeki şamatalı gidip gelişle ilintiliydi:

Evliydi, biri oğlan, biri kız iki çocuğu vardı. Asker olmadan önce tütün fabrikasında, yüz elli kuruş gündelikle çalışıyordu. Asker oldu, askerde şeker hastalığına tutuldu, ama bu onun şansı! Yoksa bu hastalık onda önceleri de vardı. Askerde meydana çıktı. Tabii muayene ettiler. "Heyeti sıhhiye"ce rapor verilip ihraç edilince, dünyaya küstü. Artık ne yanağı gamzeli karısını, ne iki çocuğunu, ne de memleketini düşünüyordu.

Şurda burda:

"... Askere aldılar, hasta ettiler, iki imzalı bir lapor haydi bakalım yallah... Kaptılar, koyuverdiler..." yollu dertlendiyse de, herkesin omuz silkip, dudak bükmesi üzerine bundan da vazgeçti. Gurbete düştü, gurbette sefil oldu, perişanlık çekti. Yeyip içtiğine dikkat etmedi, hastalığı arttı. Birçokları "... sana yiyeceğin damlası zehirdir, perhiz etmen lazım!" dediler. O, uysal bakışıyla onlara hak verir göründü, ama hiçbir zaman, hiçbir doktor ona sözünü, bir dilim ekmek kadar dinletemedi. Cezaevinden çıktığı gün, cezaevi bakkalının sarı defterinde on beş lira doksan altı kuruşluk bir borç bıraktı... İki günden beri kâh fırın önlerinde, itişe kakışa dirsekleşe, karneyle ekmek almaya çabalayan insanları seyrediyor, kâh dışarıya ışık ve yiyecek kokusu taşan lokantaların önünde yutkunuyor, kâh hiçbir şey yapmayı düşünmeden, elleri ceplerinde, dolaşıp duruyor.

***

Eski gardiyan çöp tenekesinin başında öyle dalmıştı ki, o sıra yanından hızla geçen bir otomobilden üstüne çamur sıçradığının olsun farkına varmadı. Bir ara, deminki garson dükkândan gene çıktı, gene omuzunda tepsi. Çöp tenekesinden artık yiyen birini görünce durakladı, yüzü nefretle buruştu, sonra öğürdü, tenekeye bir tekme atarak:

"Kalk!" diye bağırdı "Pis cenabet!"

Eski gardiyan istemeye istemeye kalktı. Ceketinin koluyla ağzını sildi, bekledi. Tepsisindeki yemek artıklarını çöp tenekesine boşaltan garsonsa, tiksintiyle tükürdü, elinin ucuyla eski gardiyanı itti:

"Yallah, yallah, yallah, çek arabanı!"

Eski gardiyan yağlı parmaklarını yaladı, gülümsedi, başını salladı, sonra gözlerini yumruklarıyla ovaladı. Oradan bir türlü ayrılamıyor, "Garson belki gider..." diye düşünüyordu.

Garsonsa, baktı ki herifin gideceği yok, içeri girerken, çöp tenekesini de birlikte götürdü.

Saat on bire geliyordu. Sık sık şimşek çakıyor, gök gürlüyordu. Birden yağmur serpelemeye başladı. Kirden muşambaya dönmüş ceketinin omuzları ıslanan eski gardiyan, istemeye istemeye yürüdü. Hana gidecekti. Soldaki kahvenin önünden geçerken durdu. Buğulu camların arkasındakilere imrenerek baktı. Az sonra gideceği hanın soğuk odasını, paçavra yığınına benzeyen yatağını düşündü, içini çekti...

Kahve kapısına sokuldu, sonra kapalı kanadı itip girdi. Sanki birisini arıyordu. Birden bir tanıdık, karşı köşede kağıt oynayan Hakkı Efendi, gardiyan arkadaşlarından Hakkı Efendi'yi seçti. Hakkı Efendi ona birdenbire cezaevini hatırlattı: Dinmek bilmeyen insan sesleri, uğultu... Meydan yerinin kampanası... Jandarma düdükleri... Kilit gıcırtıları... En çok da, zengin sofralarının bol yağlı tarhana çorbası, erişte, makarna, bulgur pilavı sahanları, dilim dilim ekmek, karıştırırken çıngır çıngır ses veren, sarı kaşıklı çay bardakları, bol bol sigara...

Bir garson:

“Buyurun beyiim!” diye seslendi.

Hakkı Efendi nasıl olsa bir çay ısmarlardı.

O yana yürüdü... Selam verip oracıktaki bir iskemleye çöken eski arkadaşının selamını isteksizce alan Hakkı Efendi, kağıt oynamakta olduğu adama, boş ver, demek isteyen bir işaret yaptı. Eski gardiyan bunu görmedi, üşüyen vücudu kahvenin ılık havasında üst üste titredi. Sonra, yağlı parmaklarını ceketinin eteğiyle tekrardan sildi, gözlerini ovaladı.

Garson, ne içeceğini sorunca eski gardiyan ürktü, Hakkı Efendi'ye baktı. Hakkı Efendi kâğıda dalmıştı. Neden sonra:

“İç, hadi iç” dedi “iç bakalım...”

Ağır bir çay istedi. Çay geldi. Bardağı üşüyen kuru avuçları içine aldı, sonra tabağa koydu, karıştırmaya başladı. Bu ses ona gene cezaevini hatırlattı: “Orası cennetti...” diye geçirdi. “Yiyecek bol, içecek bol... O çay ikram eder, öteki sigara. Dışarda çöp tenekesini bile çok görüyorlar adama!”

Vücudu ısındıkça çökük yanakları pembeleşiyordu. Bol ceketi içinde öne doğru eğik, çayını köpürtüyle içiyor, biteceğinden korkuyor gibi, gözlerini bardaktan ayırmıyordu.

Karşıda bir garson, kahve betonunda, paslı bir çöp tenekesini ayağıyla ite ite tezgâha götürüyordu. Eski gardiyan, demin yemek artıklarını yediği

tenekeyi hatırladı: “Bu gece karnımızı doyurduk. Ya yarın? Gene dükkânın önüne çıkardı mı acep? Namussuz herif, çıkarır mı hiç...” Sonra gene cezaevi, erişte sahanları, çorbalar, sepetlerle ayva, üzüm... İçini çekti: “Namussuz Haydar, yaktı bizi iki yüz elli kuruş için şap gibi...”

Çayını yudumladı, burnunu çekti, öksürdü, çaydan bir yudum daha aldı. “... başka memlekete gitsem, kim ne bilecek, belki oranın mahpushanesine gardiyan alırlar... Öyle ya, oranın mahpushane müdürü ne bilecek beni?” Gözleri parladı. İçinde bir sevinç, umutlu, ışıklı bir sevinç... Sonra birdenbire kırılan umudu... “Nerdee? Kış bastırdı, yayan gidilmez... Para yok...”

Hakkı Efendi'yle arkadaşı oyunu kahkahayla bitirdiler. Hakkı Efendi tembel tembel gerindi, sonra eski arkadaşının omuzuna dostça vurdu:

“E... Anlat bakalım, ne işle meşgulsün?”

Eski gardiyan omuz silkti:

“Hiçbir işle...”

Çayını bitirip bardağı yanındaki masaya bıraktı.

Hakkı Efendi'yle kağıt oynayan adam dirseklerini masaya dayadı, eski gardiyanı gözden geçiriyordu. Bir ara sordu:

“Arkadaş, sen hasta mısın?”

“Hastayız, geberiyoruz...”

Hakkı Efendi tamamladı:

“Şeker hastalığı var kendisinde... Bizim orda gardiyanken, doktor hastahaneye müzekkere yazdırdı, yatırdılardı...”

Eski gardiyan esnedi:

“Ne fayda... Çabuk taburcu ettilerdi... O zaman gardiyandık, devlet memuru... Doktor bu, anlar mı senin halinden.”

Beriki adam gene merakla sordu:

“Gardiyandın ha? Şimdi değil misin?”

Hakkı Efendi başını kaşırken, göz kırptı:

“Çıkardılar... Yani kendi istifa verip ayrıldı... Şeker hastalığına afyon birebir demişler, bu da bir parça uydurmuş. Derken yakalandı, hapishane kapısında... Bellediler ki... Anladığın gibi işte...”

Eski gardiyan, Hakkı Efendi'ye şüphe ile baktı.

Öteki adam:

“Şimdi ne iştesin?” diye sordu.

“Hiç... Fabrikalara gittik, kadromuz dolu dediler, hademelik dedik, olmadı... Kimbilir, görüyorlar zahar...”

Beriki adam çabuk çabuk konuştu:

“Madem hastasın, dayan millet hastahanesine... Olmadı mı, çık valiye, çık kaymakama, bağır, çağır, derdini dinlet!”

Eski gardiyan hayretle dinliyordu. Sonra omuz silkti:

“Hastane... Kaç sefer gittik... Boş yatak yok, boş yatak yok... Bir bellemişler bunu...”

Beriki adam kızdı:

“Hükümetin işine de akıl sır ermez... O futbol yerini ne yaparsın oraya... Aç hastane, karyola al, ilaç getirt, yatır fakir fukarayı, sebeplensin millet...”

Hakkı Efendi uyukluyordu. Beriki adam sinirli sinirli devam etti:

“Milletin belini tekmil bu harp büktü efendi... Çoluğu, çocuğu nasıl geçindirirsin... Ekmek fırladı arslanın ağzına... Kazancın az, ekmek, et, bulgur, pirinç şu kadara... Şeker dersen beş yüz kırk beş... Bir dert ki deme gitsin... Harbi Umumi'den beter olduk! Amma, gene de şükür, harbe girmedik... Kazancımız bu oldu...

Sesini kıstı:

“...... zadelerin dün dört yüz elli sandık şekerlerini yakalamışlar, tekmil kaçak, beyannamesiz şekerler... Bir güzel de el koymuşlar mı sana... Yarın mapusa da atar; hükümet bu, dinler mi senin zadeliğini?”

Hakkı Efendi uyuklarken başını salladı. Öteki adam: “Zengine ne olur?” dedi. “Heriflerde akıl kantarnan... Beyannamesiz şekerleri kâtibinin evinde saklatıyormuş, hükümet basıp da iş resmiyete dökülünce, mal sahibi: “... haberim yok...” demiş çıkmış işin içinden... Danışıklı dövüş zati... Esasına bakarsan, yakalanmazdı yakalanmaya ya, işin içinde çekememezlik var... zadelerin hasmı, şu Uzunyaylalılar, onlar da zengin adamlar, milyoner herifler amma, aralarında kıskançlık var, tutmuş ihbar etmişler, böyle böyle, filancalar beyannamesiz şeker saklıyorlar katiplerinin evinde diye...”

Hakkı Efendi esneyerek sandalyesinde doğruldu:

“Ya bugünkü vakadan haberiniz var mı?” dedi “Bizim mahallede üç çocuklu bir kadın kendi kendini intihar etti, ipnen direğe astı...” Uykulu gözlerini ovaladı. “... efendi taksirat mı, alın yazısı mı, kul şerri mi bilmem... İnsan kendinden beterini görünce, şükrediyor Allah'a... Bu kadın bizim mahallede oturur. Kocası bırakıp kaçtıydı. Hep nedir, geçim derdi. Kadının kimi kimsesi de yok, olsa da bu zamanda babadan evlada, sağ gözden sol göze fayda var mı? Gemisini kurtaran kaptan, devir o devir. Kadın tuttu fabrikaya girdiydi... Amelelikte de kulak asma, işler pek kısa şu sıralar, ne yapacan, gene hiç yoktan iyi... Neyse efendi, bir gün Zehra, adı

Zehra'dır soykanın, ustaynan mı. yağcıynan mı ne, biriynen takışır. Karı da az buçuk gösterişliydi hani, derken sepetlerler fabrikadan... Tabii iş yok, güç yok... Bir gün, beş gün, eee, çocuk bu; vardan yoktan anlar mı, bulaşırlar ağlamaya... Ekmek de ekmek! Kadın illallah getirir, komşulardan biraz kepek uydurur, şöyle beş on dene ekmek yuvarlar, dizer tepsiye, haydi der, götürün fırına... Çocuklardır sevine sevine omuzlarlar tepsiyi, koşarlar fırına... Kadın aklı... Niye demişler saçı uzun, aklı kısa diye! Fırıncıdır şöyle bir bakar, der, bunnar pişmez, tekmil kepek, ananız sizi başından atmış. Çocuklar başlar ağlayıp sızlanmaya, ekmek de ekmek. Fırıncı dayanamaz çocukların ağlamasına, kıstırır iki somun koltuğuna, katar çocukları önüne, gelirler eve ki ne görsünler... Kadın asmış kendini tekmil, gözler pörtlemiş..."

Beriki adamın gözleri doldu:

"Aaah yokluk ah!" dedi, "Ne der Allah baba bu işe acep?"

Eski gardiyan boş gözlerle bakıyor, en küçük bir üzüntü göstermiyordu. Tam bu sırada caddeden beyaz bir otomobil, kornasını uzun uzun öttürerek hızla geçti. Eski gardiyan:

"Hıh..." dedi "hastane otomobili!"

Beriki adam:

"Gene kimbilir kim kimi vurdu?"

Hakkı Efendi:

"Vuruşsunlar bakalım" dedi "vurulan fukaraysa bedava tedavi olur, hem de karnını doyurur hazır..."

Beriki adam:

"Adaaaam sen de" diye kalktı "ne derdim olsun, ne de Allah hastahanede derman aratsın... Haydi ben gidiyom, uykum geldi, uykum..."

Ötekiler de kalktılar. Beriki adam yeleğinin cebini karıştırarak kahve ocağından yana yürüdü. Eski gardiyan "Nasıl olsa bizim çay parasını da verir..." diye düşündü. Hakkı Efendi'ye eliyle "Allahaısmarladık" yaptı, kahveden çıktı.

Bomboş caddeye hışıltıyla yağmur yağıyordu. Muşambasına iyice sarınmış bir bekçi karşıdan karşıya geçti ve karanlık bir sokakta kayboldu.

Eski gardiyan, dükkân saçaklarının altında yavaş yavaş yürürken söyleniyordu:

"Fıkaraysa bedava tedavi olur, hem de karnını doyurur, doğru..."

Güldü, başını salladı, ciddileşti.

Uzaklardan fabrika gürültüsü geliyordu. Eski gardiyan, bozuk ve kaypak kaldırımda kendi ayak sesine dalmıştı:

"... Herif artık tenekesini bile çok gördü. Vay gidi mahpusane vay... Mahkûmlara kötü insanlar derler bir de. Kendileri kötü. Yarın gene hastaneye başvurmalı... O gözlüklü doktor ordaysa, hava. Adamın arkası vali olmalı ki... Vali arkam olsa, bir pusula yazsa, yahut açsa telefonu, dese böyle böyle, hem yatıracaksın, hem de altıdan yiyecek. Allaaaah. Gözlüklü doktor erkekse yatırmasın. Hatırlı adamın hali başka. Bankacı Süleyman Bey de hatırlı adam. Herif hem mahpus, hem de hatırlı. Hatırlı oldun mu, mahpusluk bile fos..."

"Fukaraysa bedava tedavi olunur, hem de karnını doyurur... Hakkı Efendi'nin de burnu tostopak. Bizim çay parasını öteki adam verdi. O herif verdi doğru, o herif verdi ya, gene hatır işte... Hakkı Efendi'nin hatırı olmasa vermezdi. Öteki adam da amma iri iri konuşuyor. Dört yüz elli sandık şeker! Füyyuuu! Dört yüz elli. Elli bin lira. Şekere elli bin lira bağlıyanın en azdan bir milyonu olmalı. Bir milyonu olana gözlüklü doktor bile el ovalar. Ceza kesseler, verir, kızıp gene kesseler gene verir. O değil de, bir milyonu bozdurmalı adam, tekmil gümüş lira ettirmeli, kaç sandık doldurur acep?"

Caddeyi sağa sapıverdi, gene o beyaz otomobil, hastane otomobili, hızla geçti. Eski gardiyan durdu. Otomobil kaybolana kadar arkasından baktı. Otomobil görünmez olunca, yürüdü "Beni ezseydi! Beni ezseydi kırardı bacaklarımı... Ne, karnımı da deşerdi. Yolun üstünde kor gider miydi? Gitse bile, bekçi görür, alır götürürlerdi hastaneye. Yemek altıdan, yatak, karyola... Oda da sıcacık... Kırık ayak en az üç ayda perkişir. Üç ay... Üç ay da epey zaman... Kış geçerdi. Geçen sefer şeker hastalığından diye bol yemek vermedilerdi. Şimdi? Şimdi altıdan. Şeker hastalığımı söylemem... Gözlüklü doktor bilir mi? Gözleri röntgen mi ki?"

Birdenbire üşüdü, ta içinden titredi, avuçlarını hohladı. "Onu bunu bırak ya, hastane koğuşu olmalı şimdi. Dayan maden kömürüne, soba har har har... Fora... Allaaaah..." Ellerini ceketinin altına soktu. "Adam kendi kendinin bacağını kırabilmeli ki... Füüyyyyyt! Kırabilir mi? İstese, meram etse kırabilir... İki dakika bir zorluk... Ondan sonra üç ay ense. Yahut da, minareden atılsa adam? Ölünür, mücerret! Boş ver. Dama çık, damdan atıl, yallah et gitsin..."

Daha karanlık bir köşeye saptı. Artık yaya kaldırımı yoktu. Vıcık vıcık çamura bata çıka yürüyordu: "Otomobilin önüne kaldır at kendini... Can

tatlı be! Atılınabilir mi hiç... Atılan atılır... Ölünür be! Ya ölürsem?” Titredi. Sesli sesli “Kahpe anam oy,” dedi, “doğurmaz olaydın!”

Bir bekçinin yanından geçiyordu. Bekçinin farkında değildi, bekçi düdüğünü kuvvetli öttürünce, fena halde irkildi, yüreği hızlı hızlı çarpmaya başladı. Bekçiye baktı, ay ışığında kayış tokası parlıyordu bekçinin. Bu, ona birdenbire bir tabancayı hatırlattı: Parlak, simsiyah demirli, avuç içi kadar bir tabanca... “İnsan kaba etine bir kurşun sıkmalı! Kurşunu etten nasıl çıkarırlar? Eti yararlar mı, şöyle boydan boya mı?”

Hapishane revirini hatırladı. Adını bildiği, bilmediği bir sürü alet: Yuvarlak burunlu, keskin bıçaklar, pensler, eğri, düz makaslar... Sonra, sargı bezleri, camekanda boy boy, renk renk şişeler, küçük ispirtolukta dumanı tüten bir kap su.

“... Yaranın içinden kurşun zor mu çıkar? Gözlüklü doktor töbe bayıltmaz beni...”

Gözlüklü doktoru öfkeyle düşündü. Gözlüklü doktor kaşlarını çatmış, tombul, beyaz elinin kuvvetli parmaklarıyla yaranın içinde kurşunu arıyordu. Yaranın içinde vıcık vıcık parmaklar...

“Bıçak daha iyi... Bir, iki parmak dürtüver kaba etine...” Sağ bacağına gerçekten dürtülmüş gibi oldu, irkildi ve orayı pantolonunun üstünden ovdu. Sanki bacağında bir damar kesilmişti. Bütün vücudu baştan ayağa ürperdi, hana gelinceye kadar bu ürperti geçmedi.

***

Sabah yağmurla başlamıştı. Eski gardiyan, pis pis kokan mitilinin içinde uyandı, gözlerini ovaladı, pencereye baktı. Loş odaya kül renkli bir aydınlığın doldurduğu camlarda yağmur damlaları kayıyordu. Müthiş bir umutsuzlukla gözlerini yumdu, lokantanın kapısı yanındaki çöp tenekesini, sonra bütün bir geceyi hatırladı. Döndü, ince bacaklarını çenesine değecek kadar topladı, onları hohlayarak, ısıtmaya çalıştı.

Kalktığı zaman, açlıktan gözleri kararıyordu. Hiçbir yerden umut yoktu. Umutsuzluk sinirlerini bozuyor, burnuna taze ekmek kokusu geliyordu.

Giyindi. Ne olursa olsun, hastahaneye başvuracaktı.

“Memleket hastanesi”ne gelip de önündeki kalabalığı görünce, ağlayacak kadar hırslandı. İnce ince yağan yağmurun altında eski çarşaflar, soluk mantolar, beyaz ya da mavi başörtüleri ıslanıyor, köyden çekile çekile gelmiş çarıklı ayaklar çamurlara basarak bekleşiyorlardı.

“Tuuuu...” dedi kendi kendine “Allah belanızı versin! Şunlara bak şunlara... Bunlardan sıra gelecek ha...”

Hastanenin ıslak duvarına sırtını verip çömeldi. Yanı başında kıl donlu, beyaz yün çorabı yeşil işlemeli bir köylü, demiri parlak bir sustalıyla sopa yontuyordu. Eski gardiyan, köylünün sopa yontusuna daldı, hastahaneye yatmanın bir kolayını nasıl bulabileceğini umutsuzca düşünmiye başladı.

Köylü, doktorlara söverek, anlatıyordu: Karnı şiş avradını köy odasında koyup gelmiş, bir haftadır böyle ayaküstü nöbet beklediği halde, kendine bir türlü sıra gelmiyormuş, sabahleyin şurda, şu dineldiği yerde bir avradın iki çocuğunun ikisi de ardı ardına ölü ölüvermişler...

Eski gardiyan birdenbire sordu:

“Bir adam bir adamı vursa, şöyle kaba etinden... Vurulanı derhal yatırırlar mı hastahaneye?”

“Ben nebliym? Tohtur bilir...”

Tam bu sırada köylünün elindeki sustalı yere düştü, eski gardiyanın kafasında parlak bir sıçrama oldu, bir an, sonra eski gardiyan bıçağa ani bir uzanışla yerden aldı, kaba etine dürterken çığlığı bastı. Çığlık öyle kuvvetli çıkmıştı ki, ilerdeki noktasında uyuklayan polis fırladı, bir “vukuat” ihtimaline karşı, koştu.

Köylüyse şaşırmıştı. Dehşetle büyüyen gözleriyle polise doğru seğirtirken bağırıyordu:

“Amanın hele uşak... Gendi gendini vudu!”

Eski gardiyan bayılmıştı. Hastaneden sedye geldi, pansıman odasına kaldırdılar. Pansuman odasında çabucak ayılttılar. Gözlerini açıp da karşısında gözlüklü doktoru görünce afalladı. Doktorun elleri belindeydi, “Azgın azgın” bakıyordu. Bir ara:

“Sen” dedi “şu mahut değil misin, şeker hastalığından yatan?”

Eski gardiyan yutkundu. Doktor devam etti:

“Sen bu numaraları git de babana yuttur. Böyle boktan şeyler için adamı hastahanede yatırmazlar...”

Pansumancılara döndü:

“Yarasını sarar, sepetlersiniz!”

1942

AYŞE İLE FATMA

Fatma'yı daha önce tanıdım.

Başka bir cezaevinden nakledildiğim sonbaharın fırtınalı bir günü onu cezaevinin büyük demir kapısı önünde, kapı gardiyanı olan kısa boylu, kupkuru babasının yanında görmüştüm. Biraz zayıf, solgundu ama, onda dikkati çeken olgun bir kadın hâli vardı. Gardiyanlar eşyalarını ararken, o, babasına sokulmuş, merakla, bir parça da şaşarak beni süzmüştü. Bense yıllardır yüzünü görmediğim kendi kızımı bulmuştum onda.

Bu cezaevine yollanmamı gerektiren hastalığım dolayısıyla revire alındıktan sonra çabucak ahbap olduk. Ahbap olduk, çünkü kadınlar cezaevi bizim avlunun bir köşesindeydi ve Fatma çoğu sefer erkek tutukluların avlusunda dolaşır, havuzda kayık yüzdürür, tutuklulara cezaevi bakkalından öteberi alırdı.

Bir cumartesiydi. Cezaevi doktorunun vizite günü. Muayene olmak için revirin beton maltasını dolduran mahkûmların uğultusunu karyolamda dinliyor, elimdeki kitabı hiç anlamadan, sözde okuyordum. Kapı usulcacık açıldı, Fatma geldi. Ara sıra gelirdi. Onu bir büyük insanmış gibi karşılar, yer gösterir, hal hatır sorardım. Gene öyle yaptım. Oturmadı:

“Teşekkür ederim” dedi, maalesef, kadın mahkûmları getirdik annemle, fazla kalamayacağım!”

Ellerini arkasına koydu, odayı gözden geçirdikten sonra, karyolamın başucundaki duvarda asılı bir fotoğrafa dikkatli dikkatli baktı:

“Kim bu?”

Karım, demedim.

“Kızkardeşim...”

“Yanındaki çocuk?”

“Kızkardeşimin çocuğu olması lazım gelmez mi?”

“Gelmeyebilir efendim!” dedi, “komşunun çocuğunu yanına alıp fotoğraf çektiremez mi?”

“................?”

“Ya bu?”

“Annem...”

“Çok genç...”

Birdenbire bana döndü:

“Sizin suçunuz ne Allahaşkına?”

İnce, siyah kaşlarını çatmış karşılık bekliyordu. Baştan savmak istedim. Beni dinlerken, cezaevine sık sık gelen savcı bayan gibi alt dudağını ısırıyor, başının bir hareketiyle saçını geriye atıveriyordu. Verdiğim karşılıklarla onu kandıramadığımı biliyordum. Yalanımı yüzüme vurmamak için olacak, üstelemedi, yalnız savcı bayan gibi -tıpkı onun gibi- bir süre düşündü.

Şeker ikram ettim.

"Teşekkür ederim" dedi "şeker sevmem ben..."

"Hatırım için... Bir tane de almaz mısınız?"

"Hatırınız içinse... O halde bir tane aliim..."

Dışarıda bir terlik şıpırtısı olmuştu. Kulak kabarttı:

"Annemler gidiyor galiba..." Odadan fırladı.

Yalnız kalınca kendi kendime bir hayli güldüm.

Bir başka gün de şöyle demişti:

"Vallahi öyle kirlendim ki, yıkanmaya bir türlü vakit bulamıyorum!"

Havanın bulantılı, basık bir başka gününde de:

"Biliyor musunuz," demişti, "böyle havalarda içim öyle sıkılır, öyle sıkılır ki, patlamak işten değil!"

Sekiz, dokuz yaşındaki bir çocuktan beklenmeyecek bu sözleri o, her saat düşüp kalktığı tutuklu kadınlardan öğreniyordu şüphesiz; ama, bunları yerine göre kullanmaktaki ustalığına şaşmamak kabil değildi.En kızdığı şey "Küçük hanım, küçük Fatma, küçük kız..." denmesiydi. Bunu çabucak keşfettiğim için, "sizli, bizli" konuşur, her sözüne aşırı bir önem verirdim.

Birinde niçin okula gitmediğini sordum.

Eliyle koluyla, kaşıyla gözüyle:

"Nasıl gidersin kardeş?" dedi, "Babam da gardiyan, annem de. Yirmişer lira maaşları var, ayda kırk lira. Her şeyler ateş pahası. Okula gitmek isterim şüphesiz ama. Kolay mı? Masraf ister..."

Cumhuriyet Bayramı'nda kendi kadar kızların geçişini görünce nasıl ağladığını anlattı.

Derken, kadınlar cezaevine bir kadın gardiyan daha alındı. Bu kadın, yirmi beş yaşlarında, Fatma'nın annesinden daha tombul, daha güzel, daha şıktı. Bir de kızı vardı. Fatma kadardı ama Fatma'dan daha tombuldu, daha güzeldi, daha da süslüydü; Ayşe. Ayşe de Fatma gibi cezaevi bahçesindeki havuzda kayık yüzdürüp, tutuklulara öteberi almaya başlayınca, Fatma'nın pabucu dama atıldı. Artık herkes Ayşe'yle ilgileniyordu. "Ayşe gel, Ayşe git, Ayşe şöyle, Ayşe böyle..."

İlk zamanlar canciğerdiler. Sonraları, aralarındaki bağ yavaş yavaş gevşedi, düşman oldular. Fatma bu düşmanlığı saklamak için, dudağını ısırır, görmez, duymazlıktan gelir, arkasını döner, Ayşe'yi sevenlerin yanından geçerken, ucu yukarı kalkık burnunu havaya dikerek sanki: “Severseniz sevin. Ben böyle şeylere ehemmiyet vermem ki...” demek isterdi.

Çok geçmeden Ayşe de öteki gibi haller takınmaya, Fatma'ya inat, onu çatlatıcı numaralara başladı. Fatma yeni bir entari ile Ayşe'nin yanından kurumlu kurumlu geçse, Ayşe hemen annesinin yanına koşar, en yeni entarisini giyer, saçlarını taratır, kurdele bağlatırdı.

Ben ikisiyle de ahbaptım. Odama sık sık gelirlerdi. Dereden, tepeden konuşurduk. Erkek tutuklular teneffüse çıktığı zaman, kapı ardına biriken kadın mahpusların gözlerini anahtar deliğine uydurup nasıl “bu senin, şu benim!” diye şakalaştıklarını, hangi kadının hangi erkeğe gönül verdiğini, kimlerin mektuplaştığını, bu mektupların nasıl gidip geldiğini, gece uyurken kocasının başını baltayla gövdesinden ayıran, yirmi dört yıla mahkûm Baklalı köyünden güzel Fatma'nın her gün nasıl kendi kendine ağladığını, geceleri kâbus çöküp nasıl bağırdığını, anahtar deliğinden görülüp sevdalanılan bir erkek tutuklu yüzünden nasıl saç saça, baş başa kavgalar edildiğini, kadın hükümlülerin günlük yaşantıları üzerine bitmez tükenmez şeyleri onlardan öğrenmiştim.

Çokluk da birbirlerini çekiştirirlerdi. Fatma derdi ki:

“Ah bu Ayşe, ah bu Ayşe! Öyle terbiyesiz lakırdılar söylüyor ki, duysanız imkânı yok konuşmazsınız onunla!”

“Ne söylüyor?”

“Aaa... Onun söylediği lâkırdıları tekrarlamaya terbiyem müsaade eder mi zannediyorsunuz?”

Fatma çıkar, Ayşe de bir sürü havadisle gelir, çokluk da Fatma'nın arkasından atar, tutar, tepinir, kıpkırmızı kesilerek odadan hırsla çıkardı.

Bir gün Fatma telaşla geldi, oda kapısını arkadan sürgüledi, sonra koynundan çıkardığı bir fotoğrafı bana uzattı. Bu, onun güzel bir resmiydi.

“Size bunu yadigar bırakıyorum!”

Teşekkürle aldım, karyolamın yanındaki komodinin üstüne koydum. Her zamanki gibi dereden tepeden konuştuk, dedikodu yaptık, ortalığın gittikçe pahalılaştığı halde hükümetin gardiyanları hiç düşünmediği, maaşlarını arttırmadığı üzerine söz açtıktan sonra, konu nasılsa Ayşe'ye kaydı.

“Biliyor musun” dedi “onun annesi şey...”
“Ne?”
Kıpkırmızı kesildi, arkasını döndü. Birdenbire pişman olmuşa benziyordu. Israr ettim.
“Israr etmeyin Allahaşkına,” dedi “nasıl söyleyebilirim?”
“İnsanı merakta bırakıyorsunuz ama,” dedim, “ya hiç bahsetmemeliydiniz, ya da...”
Beni dikkatle gözden geçirdi:
“Ama bakın, laf aramızda kalacak!”
“Tabii...”
“Onun annesi şeylere gidiyor...”
“Neylere?”
“Banyolara!”
Anlamamış göründüm:
“Gitsin... Banyolara gitmek ayıp mı?”
İri siyah gözleriyle bana acıyarak baktı, sanki: “Aşkolsun anlayışınıza! Doğrusu lep demeden leblebiyi anlamışsınız!” demek istedi.
Üsteledim:
“Banyolara herkes gider, siz gitmez misiniz?” Kızdı:
“Namuslu bir kadın banyolara yabancı erkeklerle gitmez!”
Odadan çıktı.
Az sonra Ayşe, hırsla geldi:
“O fitne kız gene ne yalanlar uydurdu?” diye sordu.
Bir şeyler geçtiği anlaşılıyordu.
“Hiç...” dedim “sizin aleyhinizde bir şey söylemedi.”
“Söyler, söyler... Onu bilirim ben. Benim aleyhimde söylemeden edemez. Sakın inanmayın o terbiyesizin sözlerine e mi?”
Tam bu sırada komodinin üstündeki fotoğrafı gördü. Çekik tatar gözleri büyüdü, kaşları çatıldı. Ellerini arkasına koyarak bana döndü:
“Demek böyle?”
Fotoğrafı aldı, parçaladı, yere attı, iyice çiğnedikten sonra:
“Bir daha sizinle konuşmayacağım!” dedi “Teessüf ederim size!”
Gözleri dolu dolu, çıktı gitti.
Fatma geldi.
“Niye ağlıyor o terbiyesiz kız?” diye sordu.
Sakladım.

“Size yadigar bıraktığım resmimi sakın ona göstermeyin. O da, annesi de çok fena kalplidirler. Anneme söylerler. Buraya geldiğime babam da kızıyor, annem de; ama aldırış etmeyin...”

“Niçin kızıyorlar?”

“Yalnız buraya değil, ara sıra jandarmaların oraya gittiğime de kızıyorlar...”

“Peki ama, niçin?”

Yüzüme tuhaf tuhaf baktı, karşılık vermeye lüzum görmedi. Birdenbire:

“Aaa...” dedi “resmimi naptınız?”

Oda kapısında beliren Ayşe:

“Yırttım!” dedi “Ben yırttım! Bak yere... Ben attım. Ayağımla da çiğnedim!”

Pıskırmıya hazır bir kedi gibi bekliyordu.

Resminin yerdeki parçalarına bakan Fatma sapsarı kesilmişti.

“Teessüf ederim size!” dedi, “Aşkolsun doğrusu. Bu sokak kızına yırttırdınız resmimi değil mi?”

Öteki:

“Sokak kızı sensin asıl!” diye bağırdı “sokak kızı olsam el âleme resim verirdim senin gibi!”

“O seni alakadar etmez. Senin annen de terbiyesiz, sen de terbiyesizsin!”

“Asıl senin annen terbiyesiz. Benim annem senin annen gibi ona buna mektup taşımıyor ya!”

“Benim annem mektup taşıyorsa, senin annen de yabancı erkeklerle banyolara gidiyor!”

Ayşe kudurdu:

“Allah canını alsın senin e mi?”

“Allah senin canını alsın asıl... Ben senin gibi kendimi beğenmiş değilim... İyi ki bir kırmızı manton var. Ona güveniyorsun. Görmemiş!”

“Görmemiş sensin... Annem bana o kırmızı mantonun mavisini de alacak. Hem benim daha nelerim vaar... Annem dedi ki, yazın kızkoma üstten atkılı beyaz sandal alacağım, dedi.”

Bir şarkı tutturdu:

“Çatla da patla kara Fatma!

Çatla da patla kara Fatma!”

“Benim önümde” çok kötü duruma düşen Fatma, ağlamaya başladı.

“Allah bizi fakir yaratmış! Benim ne kırmızı, ne de mavi mantom var! Senin annen zengin, alır. Senin annen benim annemden güzel, sen de güzelsin. Benim annem de çirkin ben de çirkinim, daha bir diyeceğin var mı?”

O günden sonra Fatma bir daha odama gelmedi. Cezaevi bahçesinde filan karşılaşsak, kıpkırmızı kesilir, kaçardı.

Çok geçmeden Ayşe'nin annesi de bir garsonla evlendi. İzmir'e gittiler.

1944

İKİ KIZ

Ankara Radyosu'ndaki adam, radyosu olanlara aydın geceler diliyordu ki, ben, evime giderken son köşeyi döndüm. Yukarıda ne ay vardı, ne de yıldızlar... Sert rüzgâr yolun iki yanındaki sıtma ağaçlarını hışıldatıyordu. Birden solumdaki viraneliğin koyu karanlığı içinde telaşla kaçan bir insanın ayak seslerini duydum. Yavaşladım, o yana dikkatle baktım. Gözlerim karanlığa alışınca, pantolonunu çekiştirerek uzaklaşan iri kıyım birini seçtim. Durdum. Ayak sesleri derinlerde kayboldu. Bir şeyler seziyordum. Tam yoluma koyulacaktım ki, paçavralar içinde iki küçük kız yanıma sokuldular.

"Orda ne yapıyordunuz?" diye sormuş bulundum.

İkisi birden:

"Sana ne?" dediler.

Sonra biri bir yanıma geçti, öteki öbür yanıma. Sağımdaki:

"Parayı veren düdüğü çalar oğlum!" diye elime vurdu.

Her şeyi anlamıştım. Solumdaki:

"Göbeğinden atıyorsa sen de gel!" dedi.

"Atıyor," dedim, "haydi! Nereye gideceğiz?"

"Şu arkada yerimiz var bizim. Değil bekçi, Allah bile görmez!"

Önümden yürüdüler, arkalarına takıldım. Bir elektrik lambasının altından geçerlerken dikkat ettim, benim dokuz yaşındaki kız kadardılar ancak...

Birtakım köşeler döndük, dar sokaklar geçtik. Sonra, çıkmaz bir köşeye daldık. Nereden aydınlandığı belirsiz yüksek, beyaz bir duvarın önündeki taş yığınlarının orda durduk.

"Haydi," dediler "çabuk olalım... Hangimizle?"

Rasgele:

"Seninle!" dedim, öteki uzaklaştı.

Beriki:

"Gel!" dedi. Yürüdü. Aralarında otların fışkırdığı iri taşlardan birisinin üstüne yanyana oturduk.

"Evvela para!" dedi. Sonra müşteriyi kaçırırım korkusuyla olacak:

"Kusura bakma" diye ekledi "ağzımız yandı da..."

İstediği elli kuruşu zayıf, çocuk avucuna bıraktım. O, son derece ustalaştığı tarzda harekete geçecekti ki:

“Dur,” dedim, “acele etme!”
Şaşarak yüzüme baktığını sandım.
“Niye?” dedi.
“Sizin anneniz, babanız yok mu?” diye sordum. Omuz silkti.
“Vaaar...”
“Böyle yaptığınızı bilmiyorlar mı?”
“Biliyorlar...”
“Biliyorlar mı?”
“Biliyorlar ya, ne var ki?”
“Onlar mı diyorlar, gidin böyle böyle yapın diye?”
“Demiyorlar ama... Gidin para kazanın diyorlar!”
Ve usul usul anlattı:
“Fabrikada çalışıyorduk, çırçırlarda... Memurlar geldi, yaşımız ufak diye, işten çıkardılar...”
Yakınlarda bir bekçi düdüğü. Telaşlandı:
“Haydi, haydi... Çabuk olalım!”
Kalktım. Güneşte açık kalmış bir apteshane kadar pis kokan bu taş yığınlarının arasından uzaklaşmak istiyordum.
“Nereye?” diye sordu.
“Gideceğim,” dedim “sen paranı aldın ya...”
Yanımdan fırladı. Taş yığınlarının ötesindeki arkadaşının yanına gitti, telaşlı telaşlı bir şeyler anlattı. Yanlarından geçiyordum, beriki:
“Desene,” dedi, “enayinin biri!”

1945

RECEP

Öğle zimmetine yetişecek evrakı cezaevi müdürüne imzalatıyordum ki, kapı vurulmadan açıldı. Kısa boylu, tıkız bir köylü çocuğu odaya daldı.

“Al beni sübyan koğuşundan be beyim!” diye bağırdı, “Düğüyorlar beni, el atıyorlar uçkuruma, bıçak çekiyorlar, istiyorlar haraç!”

Dolu dolu gözlerini şayak ceketinin koluyla sildi.

Müdür:

“Kim dövüyor?” diye sordu.

“Çakır Mustua, Aşim Buba'nın adamı. El atıyor uçkuruma...”

“Sonra?”

“Hem sıkılır canım aylak durmaktan, ver bana bir işceyiz!”

Müdür güldü:

“İşceyiz mi? Ne işceyizi?”

Çocuk omuz silkti:

“Ne işceyizi... Olasın koskoca bir müdür bey... Helbet uydurursunuz zâtınız...”

Müdür bir kahkaha attı:

“Ne ömür şey bu böyle yahu... Nerelisin sen be?”

Yakın köylerden birinin adını söyliyen çocuk, ellerini gocuğunun ceplerine soktu:

“Asıl mâciriz biz... Gelmiş bubamlar Urumelinden, ben te bu kağmışım...”

“Hapse neden düştün? Suçun ne?”

“Kıtallik!”

“Kimi vurdun?”

“Hiç be beyim... İstemezdim ama oldu bir cayillik, doldurmazdı incir çekirdeyini...”

“Anlat bakalım, nasıl oldu?”

“Oldu bir cayillik, taksirat... Beklerdim harman yerinde, geceydi, vardı ay... Komşu harmanda da uyurdu Üsüyn. Vardı Üsüyn'ün bir finosu, beslerdi şekerle, hem de fındık, fıstıkla... Başladı ulumağa aya karşı meret hayvan... Dikildi tüylerim, korktum çok, var Allah, sülemem yalan... Dedim oşt bire uğursuz hayvan... Susmaz. A be oşt! Nafile, susmaz. Naz kavrarım çomağımı, atlarım üzerine, başlar çenilemeğe pis hayvan. Uyanır Üsüyn, der ne döversin be finomu? Derim ulur aya karşı be Üsüyn Abi! Kavrar

yakamı, atar iki tokat, iki tekme, yanar canım, kararır gözlerim... Başlarım süvmiye, hem de kaçmıya harmanlara, kovalar. Sonra kapar bir taş, savurur arkamdan, yarılır kafam, yuvarlanırım tozlara tepe aşağı, koşar gelir piner sırtıma, başlar vurmıya arkacığıma. Haykırırım “Bubaa, buba!” Duymaz bubam, diyirmende, çeker iki saat. Hay Allah... Yanar canım, kalırım naçar, çıkarırım cepceğizimden sustalımı, savururum karanlıklara, görmez gözüm bubamı bilem... Der “Yandım Allah!” yıkılır tepe üstü Üsüyn... Hepsi bu beyim... Saklanırım ondan sonra koruluğa, gelir candarmalar, olduk mapis...”

Müdür uzun uzun güldükten sonra:

“Demek,” dedi “oldun mapis?”

“Ne yaparsın be beyim, varmış kaderde...”

“Nereye vermeli seni, ne iş yapabilirsin bilmem ki? Kaç yaşındasın?”

“Te bu nisanda girdim on dörtçeyzime...”

“İsterseniz Müdür Bey,” dedim “revire verin...”

“Revire mi? Ne yapar revirde bu?”

“Kiraz Ali evvelki gün İmralı'ya gitti, aşçıya bir yamak lazım nasıl olsa...”

Müdürün aklına yatmıştı:

“Git çağır bana aşçıyı...” dedi. Çocuk çıktı.

***

O günden sonra Recep'le dost olduk.

Cezaevi kaleminde yazı işlerine bakan biz üç arkadaş revirde yatıp kalktığımız için, Recep'i yakından izleyebiliyordum. Reviri çabucak eline aldı. Aşçının istediği saatten çok erken kalkıyor, ortalığı birbiri ardı sıra iki su siliyor, betonları likrolliyor, akşamdan bulaşık kalmışsa yıkayıp kuruladıktan sonra hastaların çorba tenceresini ocağa oturtup altını tutuşturuyordu. Uyandığı zaman her işi görülmüş bulan aşçı keyifli keyifli gülerek:

“Ulan Recep” diyordu, “at da sana, avrat da! Doldur şu çaydanlığı anasını satayım...”

Bir gün:

“Bir fikir geçer aklımdan be abi...” dedi Recep.

“Ne fikri be Recep?”

“Var daha iki senem çıkmaya mapustan... Bubam fıkara... Oldu yaşımız on dört, ayıptır bakarım buba eline...”

“Doğru. Ne düşünüyorsun?”

“Derim bakayım üçün beşin yoluna, olmaz büle...”

“N'apacaksın?”

“Satacağım şeker, zarf kâğıt, kuru üzüm, hem de incir...”

Revirin gedikli hastalarından bazıları bu işi yapıyorlardı zaten. Aralarına Recep de katılınca, müthiş bir rekabettir başladı. Recep bu işte olanca zekâsını kullanıyordu. Cezaevi doktoruyla da arası iyiydi, ahbaptılar. Ne yaptı yaptı doktoru kafesledi, rakiplerini taburcu ettirip kurtuldu.

Gardiyanlara getirttiği kesme şekerlerini gece karyolasında teker teker ayırır, sayar, ince kâğıtlara sarıp bavuluna istif eder, üzüm ve incirlerin çöplerini ayıklar, külahlara doldurur, ertesi güne hazırlardı.

Çok geçmeden ikinci bir tahta bavul satın aldı. Sonra bir pantolon, omuzları eprimiş bir ipek gömlek, bir kravat, iskarpin... Daha sonra da diş fırçası, macun, havlu ve kokulu sabun getirtti. Her sabah, öğle ve akşamları dişlerini fırçalıyor, kokulu sabunla elini yüzünü uzun uzun yıkıyor, ama ipek gömlekle pantolonu giymiyordu.

“Bunları,” diyordu “giyeceğim taliye olduğum gün: Kaldı şimdi bir ceketle bir kaskete itiyacım...”

Sonraları onları da satın aldı.

Gazetelerle resimli dergilere karşı yüreği pek yufkaydı. Onlardan birini eline alır, evirir, çevirir, resimlerine bakar, bir şeyler mırıldanır, içini çekerdi. Birinde, niçin içini çektiğini sordum.

“Naz çekmezsin be abi...” dedi. “Kimbilir yazar ne güzel sözler? Ama, nah kafa... Sülemez bize...”

Bir başka gün:

“Abi be,” dedi, “ben şimdi istesem ürenmek okuma hem de yazma, ürenebilir miyim?”

“Öğrenebilirsin.”

“Demek ürenebilirim? Naz be abi?”

“Ben sana öğretirim be Recep...”

Gözleri parladı.

“Sayi mi sülersin be abi?”

“Sahi söylüyorum: Al bir alfabe, bir defter, bir kalem, karışma gerisine...”

Boynuma sarıldı, iri başını göğsüme yasladı:

“Olurum kölen, içerim ayaklarının sucağızını.”

Derslere başladık. Öyle taze ve obur bir iştahla sarıldı ki, ticaret ve ötekiler bir kenara atıldı. Gece yarılarına, bazan gece yarılarını saatler

geçene kadar çalışıyor "... be, e, be-be, a, ba-be, o, bo" diye hecerlerken, uykuya bayılıyor, elinde kitap, iki kat, hâlâ "be, e, be-be, a, ba-be, o, bo" diye sayıklıyordu.

Nerde, ne iş görürse görsün alfabesini yanından ayırmıyordu. Bulaşıklarının başında, elleri makine gibi işlerken, bulaşık suyunun sıcak dumanları arasında "... be, e, be-be, a ba-be, o, bo"larla dünyayı unutuyordu.

Az zamanda harfleri okuyup yazmayı öğrendi. Gazetelerin iri puntolu başlıklarını heceleye heceleye söktükçe coşar, kabına sığmazdı.

Bir gün onu ecza odasında yakaladım. Arkası dönüktü, beni görmüyordu. Omuzu üzerinden baktım. İlaç şişelerinin etiketlerini heceliyor, sonra bunları defterine not ediyordu:

"Te, e, ne ten-te, ü, re tür, tendür-de, i, di-ye, o, te yot-tendür-diyot."

"N'aparsın be Recep?"

Döndü:

"Sen misin be abi? Çok meraklıyım..."

"Neye be Recep?"

"Doktorluğa be abi..."

"Yazdıkların ne?"

"İlaçları yazarım be... Çok meraklıyım."

"Meraklısın demek? Başka neye meraklısın?"

"İki şeye..."

"Neyle ney?"

"Süliyecem ama utanıyorum zatınızdan."

"Niye utanıyorsun be Recep?"

"Bendenize gülersiniz be abi... Maytap geçersiniz diye, çekinirim."

"Korkma, geçmem, söyle."

"Demek geçmezsiniz bendenizle maytap?"

"Dalgayı bırak da söyle şunu. Neyle, ney?"

"Yarın sülesem be abi..."

"........................."

"Sağ olsun canın be abi. Kızma. Süliyecem, battı balık yan gider... Harmanı yanıklardanız az çok..."

"Ulan oğlum. Bırak şu dalgayı..."

"Çok siyasisiniz maşallah... Sezersiniz hile esen rüzgârdan!"

"Ulan..."

“Valla süliyecem abi, dur... İki şeye meraklıyım abim: biri evlenmek, öteki, kazanmak onbaşılık askerde! Ama, unuttum şindi şindi evlenmeyi...”

“Niye?”

“İstemez canım dönmek köye...”

“Niye be Recep?”

“Var bir Gâvur Ali, öldürdüğüm Üsüyn'ün olur amca çocuğu... Korkarım. Yaşatmam, demiş onu... Gezdirmem köyde deyi salmış haber dirmencinin Asan'la... Gidemem köye... Peki abi, istesem kalamam mı ben bu şehirde?”

“Zor...”

“Peki abi... Ben şimdi istesem olamam mı doktor?”

“Olursun be Recep...”

“Olabilirim demek? Maşalah çok akıllısınız be abi... Demek olabilirim? Ama inanmam size. Geçersiniz bendenizle maytap!”

“Vallaha geçmem be Recep... Olabilirsin...”

“Olabilirim ha? Naz be abi?”

“Dinle, bak: Önce, ilkokul imtihanını verirsin, sonra ortaokul, ondan sonra lise. Liseden sonra doktor mektebine yazılırsın... Doktor mektebinde de altı sene okuduktan sonra.”

İçini çekti.

“Ne çektin içini be Recep?”

Gözleri dalmıştı.

“Ha? Ne çektin içini? Deryada gemilerin mi battı?”

“Batmadı şükür, yüzerler ama... Zor bu iş be...”

“Hangi iş be Recep?”

“İmtihanlar be abi...”

“Kolay iş var mı be Recep? Köy yerinde işin kolay mıydı? Çift sürmek, düğen çekmek, dağa oduna gitmek.”

“Peynir ekmek gibi gelirdi be abi... Peki abi ben şindi burada sıhhiyeliği pişirsem iyice, askerde olamam mı sıhhiye onbaşısı?”

“Olursun...”

“Olabilirim demek?”

“Olabilirsin...”

“Kazanınca onbaşılığı, çıkarttırıp tasvirimi, salacam fıkara anama... Vardı bizim köyde bir kızan, kazanmış onbaşılığı, salmıştı tasvirini anasına. Bakar bakar ağlardı fıkara kadın, ama sevincinden! Demek pişirirsem sıhhiyeliği, olabilirim askerde onbaşı?”

“Elbette...”

“Benim de sevinsin anacığım... Desin şükür Rabbime, kazandı Receb'im onbaşılık...”

“.........................?”

Cezasını doldurup çıkacağı günün gecesi cezaevini koğuş koğuş dolaştı. Küçük, büyük, zengin, fakir, serseri bütün tutuklularla teker teker vedalaştı, helallik aldı. Âdem babalara sigara dağıttı. Sonra, revirde çay kaynattı, millete kolonya serpti, harmandalı oynadı, türkü çağırdı.

Sabahleyin elinde bavulları, zimmetçi gardiyanın ardında çıktı gitti.

1945

DİLENCİ

Kör Nasrullah ani bir kararla ayağa kalkınca, aynı kaldırımda yan yana dilendikleri Şeyh İmadettin:

“Nereye?” diye sordu.

Nasrullah:

“Gidiyorum...” dedi.

“Allah akıllar versin...”

“Niye?”

“Niyesi var mı? Koskoca posta müdürü be... İki buçuk lira için... Hem sen kaç paralık adamsın ki...”

Sağlam gözıyla Şeyh İmadettin'e öfkeyle bakan Kör Nasrullah:

“Kaç paralık adamsın ne demek?” dedi. “Ben bu memleketin evladı değil miyim? Bu topraklar için biz de kurşun salladık! Bu gözü görüyor musun sen bu gözü?”

Kıs kıs gülen Şeyh İmadettin:

“Görüyorum...” dedi, “Kütülâmare'de vermiştin hani...”

“Kütülâmare'de vermiştim ya, ne zannettin! Sen nerdeydin o zaman?”

“Ben mi? Ben de Gazze'deydim hani... Bak. Ben de bu bacağı verdim!”

“Sen ha? Sen değil bacak, günahını bile vermezsin. Sen o bacağı zamparalık uğruna verdin. Çakarsın ya...”

Şeyh İmadettin:

“Posta müdürüne gitmekten vazgeç” diye üsteledi, “Nene lazım senin öyle büyük adamlarla sidik yarıştırmak!”

“Ben sidik yarıştırmıyorum, hakkımı arıyorum!”

“Alt tarafı iki buçuk lira...”

“Beğenmedin mi? İki buçuk lira için sabahtan akşama kadar kaldırım bekliyoruz...”

“Demek sağlama gidiyorsun?”

“Gidiyorum...”

“Pek aklım kesmiyor ya...”

“Neyi?”

“Posta müdürünün karşısına çıkıp da. Yürek ister ona...”

“Sen bana iyi baksana, bende mangal gibi yürek var! Karılara muska yazarken sen, bu fakir ne Galiçya'sını bıraktı, ne Yemen'ini...”

“Kütülâmare'yi unuttun!”

“Başladın gene solağıma solağıma konuşmaya. Bak, sinsile, sülale dümdüz giderim ha!”

Yürüdü. Yetmişini aşkın olduğu halde günlerce yol yürüyebilir, bulsa çıtır çıtır bir kuzuyu tek başına kıvırabilirdi.

Patlak yenlerinden etli ayakları görünen postallarıyla postahanenin yolunu tuttu.

P.T.T. müdürü kupkuru, barut gibi bir adamdı. Olur olmaz kimselere aldırış etmezliği, aşırı namusluluğuyla tanınmış biri. Deminden beri penceresinin buzlu camı gerisinde dikilen bir insan gölgesi dikkatini çekmekteydi. Zile bastı. İçeri giren odacısına sordu:

“Dışarda birisi dikiliyor. Kimdir o?”

“Kör bir dilenci beyim...”

“Ne istiyor?”

“Size bir şikâyeti varmış...”

“Çağır, gelsin!”

Upuzun boyu, geniş omuzlarıyla Kör Nasrullah içeriye ürkerek girdi, eski usul yerden bir temennadan sonra, elindeki buruş buruş kâğıt parçasıyla, bekledi.

“Ne istiyorsun?”

Bir iki yutkunduktan sonra Kör Nasrullah, titreyen sesiyle başladı:

“Oğlum, köleniz beyim... Üç ay evvel iki buçuk lira salmıştım, nah bu mektubu da kendisinden aldım. İki ay evvel. Para eline geçmemiş olmalı ki.”

“Ne biliyorsun eline geçmemiş olduğunu?”

“Geçse, teşekkür makamında iki satır bir şeycik yazmaz mıydı, beyim?”

“Peki. Ne demek istiyorsun? Parayı almamışsa ne olabilir?”

Kör Nasrullah önce gülümsedi, sonra P.T.T müdürünün çatık kaşlarından ürkerek ciddileşti.

“Hani kör şeytan beyim” dedi “kötü kötü şeyler getirmiyor değil insanın aklına!”

“Ne gibi?”

“Yani beyim. Ben düşünmek istemiyorum esasta amma... Şeytanı lain işte.”

“Anladık canım, kör şeytan, şeytanı lain. Aklına ne getiriyor?”

“Ordaki memur.”

“Eee?”

“Ağzı da var madem...”

“Tabii...”
“Cumburlop!”
P.T.T. müdürü mosmor kesildi:
“Bana bak ihtiyar” dedi “elinde müspet her hangi bir delil olmadan hiçbir memur hakkında bu tarzda düşünme. Düşünsen bile açığa vurma hiç olmazsa... Çünkü bak... Şimdi hemen bir tutanak düzenler...
Kör Nasrullah kırıla döküle:
“Kızma beyefendi,” dedi “cahilliğime bağışla. Aklım ermez, şeytanı lain de aklıma sokar hep kötü şeyleri. Yoksa ben bilmem mi ki zatınızın maiyetinde vazife gören bir memur...”
“Benim maiyetimde değil, herifi tanımam bile.”
“Olsun beyim... Ne de olsa... Değil mi ki zatınızın maiyetinde...”
“Ulan benim maiyetimde değil diyorum sana!”
“Huylanmayın beyefendi... Ne de olsa tabii...”
“Baksana bana sen. Benimle şifahen konuşulmaz. Varsa her hangi bir şikâyetin, müdürlüğüme hitaben bir istida tanzim et, öyle gel. Haydi, marş!”
P.T.T. müdürünü gözleriyle tartan Nasrullah: “Bir faydası olur mu dersin?” diye sordu.
“İstida ile gelirsen olur...”
“Olur demek?”
“Olur...”
“Ya yemişse?”
P.T.T. müdürü öyle bir baktı ki, Nasrullah odadan apar topar çıktı, merdivenleri bir solukta indi, gitti.
Şeyh İmadettin'in yanına gelince cebinden beyaz bezini öfkeyle çıkardı, kaldırıma sererken, beriki:
“N'oldu?” diye sordu.
“Ne n'oldu?”
“Çıktın mı posta müdürüne?”
“Çıktım tabii...”
“Ne dedin?”
“Bağırdım, çağırdım... Biz de bu vatanın evladıyız, biz de kurşun salladık bu topraklar için, dedim...”
“Onlar ne dedi?”
“Ne diyebilirler? Haklı söze kim ne der?”
Uyuz bir köpek önlerinden topallaya topallaya geçiyordu.

1948

ŞAHUT'LA KARISI

Baba Şahut dondurma kutusunun başındaydı. Kutunun etrafını buz parçalarıyla doldurup tuzlarken arada gülümsüyordu. Bir ara karısına baktı. Kadın az ilerde, tavandan kuvvetle vuran güneş sütununun yanıbaşında, yedinci çocuğunun gömleğine kimbilir kaçıncı yamayı vuruyordu. Baba:

"Ne düşünüyorsun avrat?" dedi, "Doktor anası olacağını mı?"

Kadın güldü:

"Onu ben değil, sen düşünüyorsun asıl. Doktor babası olacan diye koltuklarına karpuz sığmıyor. Allah vermeye!"

"Heye vallaha avrat, sığmıyor, ne yalan söyleyim. Bizim de bir konağımız olur, temiz bir elbisem. Löküs bir kahvede, bacak bacak üstüne atıp nargile tokurdatmak... Doktor babası olacam kolay mı?"

Dikişini dizine indiren kadın gözlerini ovaladı. "Üryamda görüyorum bazı bazı... Şu Abidinpaşa caddesindeki doktor konakları yok mu? Onlardan birinde olurmuşuz, amma en yükseğinde. Oğlumun levhası da olurmuş. Sana bir şey deyim mi herif, oğlumun levhasını her gün sabunlu bezle kendim, elimle silecem. Oğlumun avradına töbe kaynanalık etmeyecem. Torunlarımı bağrıma basacam..."

"Ben de..." dedi adam "her ikindi önüme katıp parka götürür gezdiririm. Çocuk çiçeğe benzer. İyi hava, bol güneş..."

"Tahtalarını kendim siler, çamaşırlarını kendi elceğezimle yurum. İşi el adamına bırakmaya gelmez, baştan savarlar... Söküklerini de kendim dikerim."

"Konaklarında tabii bize de bir oda verirler. Bizim yiyeceğimizden nolacak? O zamana daha da ihtiyarlarız..."

"Rahat döşeğinde de adam adam ölürüz, cenazemiz rezil olmaz..."

"Lakin o bu değil ya, oğlum doktor olduktan sonra, şöyle dosta düşmana karşı, bacak bacak üstüne atıp iyi bir nargile tokurdatmadan ölürsem gözlerim açık gider!"

"Tabii onlar masada çatal bıçakla yerler. Biz yakıştırabilecek miyiz dersin?"

"Amaan sen de... Çekiliriz odamıza, eski ağıdımızı ağlarız..."

"Misafirlerine de görünmeyiz. Misafirleri geldi mi, çekiliriz odamıza, kitleriz kapımızı..."

"Kahvelerini pişirip kapıdan veririz sadece."

“Tabii... Kahvelerini pişirmemek olmaz.”

“O bu değil ya avrat, dosta düşmana karşı bacak bacak üstüne atıp son yaşımda, iyi bir nargile tokurdatsam da...”

“Eee?”

“Ondan sonra Cenâbıallah isterse canımı alsın!”

Kuvvetli elleriyle dondurma kutusunu tuzlu buz parçalarının içinde çevirmeye başladı.

1949

ÇAMAŞIRCININ KIZI

Komşu şoförün kapısını çalan Neriman:
“Saime Abla!” diye bağırdı.
Şoförün karısı:
“Efendim canım!” diye kapıyı açtı.
Neriman içeri girdi.
Şoförün karısı bal renkli kombinezoniyle dekolte, merdiven başında durmaktaydı.
Neriman:
“Sana gene bir ricam var Saime Abla” dedi, “yapar mısın?”
“Neymiş bakalım?”
“Yapar mısın?”.
“Söyle ki...”
“Yaparım de, söyleyeyim...”
“Ne olduğunu bilmeden...”
“Bugün bir yere gideceğim de...”
“Evet...”
“Senin şeyleri... Vallahi öyle utanıyorum ki...”
“Ağız yapma hadi... Neyleri?”
“Vallahi ağız değil... Çok utanıyorum ha...”
“Neyleri kız?”
“Beyaz çantanla.”
“Evet?”
“Eldivenlerini...”
“Bu kadar mı?”
“Az mı? Azsa... Beyaz iskarpinlerini de verirsin ablacığım!”
Şoförün karısı bir kahkaha attı.
“Sen çok yaşa emi?”
“Vereceksin değil mi?”
“Canın sağ olsun Neriman'cığım, sözü mü olur?”
Neriman merdiveni koşarak çıktı, şoförün karısının boynuna sarıldı.
“Canım ablacığım benim, şeker ablacığım... Sen dünyanın en güzel ablasısın!”
“Sahi mi?”
“Vallahi...”

“Senden de mi?”
“Tabii... Ben güzel değilim ki...”
“Sus. Kendine iftira etme... Artist gibisin kâfir.”
Gururla gülen Neriman:
“Sahi mi?” dedi.
“Şu boy bos, endam... Sahi misi var mı?”
“Herkes öyle söylüyor...”
“Ne söylüyor?”
“Lana Turner'e benziyormuşum...”
“O da kim?”
“Aa... Bilmiyor musun? Sinema artisti... Turhan Bey'le film çevirmişlerdi hani... Ama şansım yok ki benim, hiç şansım yok...”
“Belli olmaz. Bir gün bir bakarsın...”
İçeri gitti. Beyaz iskarpin, çanta ve tül eldivenleriyle geldi.
“İstersen beyaz elbisemi de vereyim!”
Neriman'ın gözleri parladı.
“Sahi mi? Verir misin?”
“Veririm ama, bir şartla... Kiminle buluşacağını söylersen.”
“Hiç,” dedi “yalnız...”
“Hadi ordan, yalancı!”
“Ay vallahi değil, billahi değil...”
Gıdıklanıyormuş gibi gülüyordu.
“O gün, hani parkta... Onunla mı?”
“Hangi?”
“Parkta geziyordunuz hani”
Şoförün karısının boynuna sarılan Neriman onu öptü, öptü.
“Anneme söyleme olmaz mı?”
“Onunla değil mi?”
“Evet.”
“Öğrenci değil mi o?”
“Lisede...”
“Seviyor musun?”
“Bilmem...”
“O seni seviyor mu?”
“Görme... Senin için ölebilirim diyor. Hem ne diyor biliyor musun? Tıpkı diyor, tıpkı Lana Turner'e benziyorsun diyor... İstanbul'a gidelim diyor...”

“İstanbul'a mı gidelim diyor? Ne yapacaksınız orda?”

“Film çevireceğiz. Onun orda öyle tanıdıkları var ki... Seni bir görsünler diyor...”

“Sen ne diyorsun?”

“Ben mi? Hiç...”

Şoförün karısı:

“Böyle maceralardan vazgeç,” dedi. “O daha bir okul öğrencisi, ağzı süt kokuyor. Sense yetişmiş bir kızsın. Otur evinde, bekle kısmetini. Bir çocuğun peşine düşülüp de diyar diyar gidilir mi? Senin gibi neler var orda...”

“................................?”

“... artist olacağım derken, başına iş açar, ortalığa düşersin Allah göstermeye...”

Şoförün karısına öfkeyle bakan Neriman:

“Bu memleketten ve Çamaşırcı Hacer'in kızı olmaktan bıktım Saime Abla!” dedi. “Sokağa çıkarken giyecek doğru dürüst bir şeyim yok. Ondan bundan istemekten utanıyorum, yerlere geçiyorum... Ben de gencim, benim de canım var, ben de kendime ait öteberilerimi herkes gibi giyinmek isterim, hakkım değil mi?”

“Haklısın kızım, elbette haklısın ama... Kader... Bak, yetiştin maşallah... Sık dişini biraz daha, elbette bir kısmetin çıkacak... Seni alacak adam giyimini, kuşamını da düşünecek elbet...”

Neriman uzun uzun dinledi. Sıkılmaya başlamıştı. Bunu anlayan şoförün karısı:

“Canını sıkıyorum değil mi?” dedi.

“Yoo... Hayır...”

“Dost acı söyler. Ayağını denk al. O daha bir çocuk... Peşine takılınıp diyar diyar gidilmez! Beş parasız İstanbul'a gitmenin ne olduğunu bilmezsin...”

Neriman cevap vermedi. Elinde öteberiler, ayaklarında nalın, arka sokağın bozuk parkelerinde, kendi kendisiyle konuşarak, avludan içeri girdi.

Annesiyle, komşu Naciye çamaşır yıkamaktaydılar. Neriman önlerinden geçip odaya girinceye kadar ardından baktılar.

Çamaşırcı Hacer:

“Evladım,” dedi, “yavrum,” dedi, “ne giyse yakışmaz? Şu boya bosa bak. Elin sıska maymunları kürkler elmaslar içinde yüzüyor...”

“Eh, kader Hacer Abla...”

“Neriman'ın anlattıklarını bir duysan Naciye... Böyle güzel kızlara hükümet bilmem ne vazife verirmiş, Neriman'ı da istiyorlar... Diyorlarmış ki, dünyada bir tane bilmem nerde, bir de sen diyorlarmış... Alıp da İstanbul'lara götürecekler... Hele bir girsin... Öyle para kazanacak ki. Bende akıl yok, tutamam, neler anlatıyor. Hadi gidelim de söyletelim bir iki...”

Leğenlerin başından kalktılar.

***

“Bila velet ve bila vâris” ölen bir eski alaybeyinin evkafa geçmiş, kocaman, harap konağının alt kat odalarından birinde oturuyorlardı. İsli tavan bel vermiş, duvarlar içeri kamburlaşmıştı ama, Neriman tavanı da, duvarların ayıplarını da beyaz kâğıtlarla güzelce kapamıştı. Duvarlarda Lana Turner'in çeşitli pozda resimleri asılıydı. Bunlar sinema dergilerinden dikkatle kesilip çıkarılmıştı. Çünkü Neriman'ın yakın arkadaşları: “Aman Neriman,” derlerdi, “benzerlik bu kadar olur. Bir elmanın yarısı sen, yarısı o! Seni büyük bir istikbal bekliyor...”

Boydan boya çatlak aynanın karşısında saçlarını Lana Turner gibi tarayan Neriman, aynada kendi kendine göz kırptı:

“Farkındasın ya... Saime Abla da başladı. Beni hiç kimse çekemiyor, ama hiç kimse! Evde oturup kısmetimi beklemeliymişim... Kısmetim de ne? Ya bir bakkal, ya da kendi kocası gibi bir şoför... Sonra? Eve hapsolacam, peşimde zırıl zırıl bir alay çocuk, bütün gün leğen dolusu çişli bez başında... Benim parlamamam için elinizden geleni yapıyorsunuz ama, çatlasanız da, patlasanız da sizi dinlemiyeceğim! (Lana Turner'in duvardaki resmine baktı) Senin gibi olacağım, senin gibi kucak dolusu para kazanacağım, çeşit çeşit elbiselerim, iç çamaşırlarım, sabahlıklarım olacak...”

Annesiyle komşu Naciye'nin kapıdan onu gözetlediklerini gördü:

“Saime Abla da başladı kıskanmaya!” dedi. “Artist olup da ne yapacakmışım... Evde, kısmetimi beklemeliymişim!”

Hacer:

“Gözü çıkasıca,” dedi “ona ne oluyormuş? Sen ne karışıyorsun demedin mi?”

“Demez olur muyum? Hiç kimsenin aklına ihtiyacım yok, dedim.”

Naciye'ye dönen Hacer:

“Der!” dedi “Dememiş miydim sana? Neler bilir benim kızım daha ohooo... Neriman, o zaman çamaşır yıkamayacağım değil mi?”

“Büyük bir artistin annesi çamaşır yıkar mı? Kucakla paramız olacak, otomobilimiz, apartmanımız...”

“Apartmanı ben kiraya vereceğim değil mi?”

“Elbette...”

“Duydun mu Naciye! Ben kiraya vereceğim... Demedim miydi sana! Otomobilimiz de olacak...”

“Otomobilimiz, buzdolabımız, pikaplı salon radyomuz, elektrikli süpürgemiz, aşçımız, hizmetçilerimiz... Gazetecilerin üçü gelip beşi gidecek, röportaj yapacaklar benimle, poz poz resimlerimi çekecekler... Beni senden de sorarlar belki, çocukluğu nasıldı, diye...”

“Çok akıllıydı, evcimendi diyecektim değil mi Neriman?”

“........!”

“Aklıma bir şey geldi Neriman, otomobilimizin şoförü de olacak değil mi?”

“Tabii...”

“Ne yapalım diyorum biliyor musun? Şoförümüzle Naciye Ablanı evlendirelim Allah'ın emriyle...”

Kulaklarına kadar kızaran Naciye:

“Bismillâhirrahmânirrahim!” dedi, “Bu da nesi Hacer Abla?”

“Sennen ahret kardeşi olmadık mı? Ben nerde sen orda...”

Neriman beyazlar içinde, çıkarken, annesi bir gümüş lira uzattı:

“Al kızım... Lazım olur belki...”

Parayı alan Neriman, annesini öptü öptü... Sonra çıktı gitti.

Naciye'yi Lana Turner'in resimlerinden birinin yanına çeken Hacer:

“Bak bakiym, Neriman'ıma benziyor mu?” dedi

Naciye resme uzun uzun baktı.

“Benziyor mu?”

“Eh. Andırıyor...”

“Eh, andırıyor mu? Ne eh andırıyoru? Bir elmanın yarısı bu, yarısı Neriman'ım... İyice baksana! Kaşlar, gözler, ağız, burun... Bu var ya, hükümet bir vazifenin başına koymuş bunu... Neriman'ım da bunun gibi bir vazifeye geçecek... O zaman Kara Zeynep'le kızları çat diye çatlarlar... Çatlasınlar değil mi, Naciye? Öyle değil mi? Ha? Çatlasınlar değil mi?”

Naciye:

“Adamın içkisi, işreti olmasa bari Hacer Abla...” dedi.

“Hangi adamın?”

“Demin hani...”

“Şoförün mü?”
“Eski kocamdan ağzım çok yandı zere... İçer içer gelir, çalardı sopayı...”
“Orasına şen hiç karışma. Kendi elceğizimle bulacağım. Cigara bile içmesin, evcimen olsun.”
“Cigara içmesinin pek bir zararı yok. Bir erkeğin erkekliği cigara zifiri kokmasından belli olur biraz da... Sonra Hacer Abla...”
“Sana bir şey deyim mi? Bu Hacer Abla sözünü de değiştirirsin o zaman...”
“Ne deyim?”
“Büyük hanım dersin... Kıza da, Neriman demek yakışık almaz. Neriman Hanım, yahut küçük hanım demen lazım...”
“Olur, öyle derim... Adam ergen olursa daha iyi... Çoluğu, çocuğu, eski karısı filan olmasın. Sonra mirasa girmeye kalkarlar da...”
“O tarafına karışma sen dedim ya... İçkici, arsız, ipsiz takımını evime sokar mıyım ben hiç? Kiracılarımı bile... Her önüme gelene ev veremem doğrusu...”
“Doktor, abukat, mehendis olmalı değil mi?”
“Onlar da derece derece... Onların da iyisi var, kötüsü var.”
“En iyisi, bizimkine derim ki, filanca adam böyle böyle, evi kiraya istiyor, git, sor, soruştur, nenin nesi, kimin fesidir derim. Bizimki gider sorar soruşturur...”
“Kendi kendine iş yapma Naciye... Adamı tutar gönderirsin bizden habersiz... Ya otomobil lazım oluverirse?”

***

Kahveden içeri koşarak giren Coni Şevket:
“Hadi lan Bomba!” dedi “Kız geliyor!”
Bomba Muzaffer'le Sarı Nuri tavla oynamaktaydılar.
Bomba Muzaffer:
“Ne kızı lan?” dedi.
“Neriman.”
“Hani?”
“Deha... Baksana!”
Bomba Muzaffer'le Sarı Nuri yanlarındaki pencereden dışarı baktılar. Muzaffer:
“Allah!” dedi “Beyazlara bürünmüş... Lana Turner'e benziyorsun deyince demek?”

“Koltuklarına karpuz sığmıyor... Seninle İstanbul'a atlarız dedim, film çeviririz, orda tanıdıklarım çok, filan fıstık...”
Sarı Nuri:
“Hadi oyna be!” diye sabırsızlandı.
Muzaffer:
“Dur hele... Sonra?”
“Sonra, hiç. Ver şu ayakkabıları...”
Ayakkabılarını çıkaran Muzaffer:
“Bugün nereye gideceksiniz?” diye sordu.
“Sinemaya...”
“Paran var mı?”
“Kırk elli kuruşum var... Onda da vardır nasıl olsa...”
Sarı Nuri:
“Bütün fosmuşsun be!” dedi, “O kızda biraz akıl olsa senin gibi tırılların peşine takılıp da...”
“Kalk lan, sen de...Tırılmış. Çam dalı gibi delikanlıyım. Neyim eksik?”
Muzaffer:
“Ee... Sinemada ne yapacaksınız?”
“En geri sıraya çekilip...”
“Evet...”
“Ufaktan ufaktan...”
“Ben olsam senin yerinde, alır bağlara götürürdüm!”
“Boş ver...”
“Niye?”
“Çevirirler mevirirler de... Neme lazım... Şurda bir senem kaldı zati... Hadi oğlum Sarı, çıkar bakalım ceketi.”
Sarı Nuri de ceketi çıkardı.
Coni Şevket kahveden fırladı.

***

Kaldırımda yanyana yürüyorlardı. Neriman:
“Bizim bir komşu var” dedi “geçen gün parkta görmüştük hani...”
“Ha, şu esmer kadın...”
“Evet, şoförün karısı Çok basit bir kadın... Beni öyle kıskanıyor ki!”
“Niye?”
“İstanbul'a gidip filim çevireceğimi söyledim, kadın renkten renge girdi... Ne diyor biliyor musun? Evde otur da kısmetini bekle diyor... Olur dedim, ben de öyle diyorum... Peşimde zırıl zırıl çocuklar...”

“Bütün gün salıncak salla, çişli bez yıka...”

“Allah yazdıysa bozsun. Hiç kimseye bahsetmiyeceğim bundan sonra. Hele bir Kara Zeynep'ler var, Allah kimseyi ağızlarına düşürmesin! Demek stüdyoda beni görünce...”

“Tamam. Şıp, angaje. Kontrat filan... Bütün mesele ilk filmini çevirene kadar. Ondan sonra bütün stüdyolar senin peşinde. Ama bak, sonunda bana yan çizmek yok ha!”

Katıla katıla gülen Neriman:

“Ne yaparsın?”

“Neyi?”

“Yan çizersem?”

“Temizlerim!”

“Hadi oradan, temizlermiş... Nasıl kıyarsın bana?”

“Sana kıyabilir miyim hiç? Boş ver ona da... Paramız var mı?”

“Var. Bir liram var...”

“Ver.”

“Al. Peki, İstanbul'a neyle gideceğiz?”

“Kocakarıdan bir yüzlük keserim. Bizi İstanbul'a atar. Ondan sonrasına boş ver...”

Bir saatçi dükkânının önünden geçiyorlardı.

Neriman:

“Geç kalacağız,” dedi.

“Niye? Saat kaç?”

“İkî buçuğa geliyor.”

Sinema tam iki buçuktaydı. Adımlarını açtılar.

1951

KÖTÜ KADIN

Beni gözleriyle tartarak önümden geçti, parkın ta öbür ucuna kadar gitti, sonra geri döndü, geldi, oturmakta olduğum tahta sıranın ucuna ilişti.

Temmuz güneşi arkamızdaki caddeye olanca parlaklığı ile serilmişti. Parkın yeşillikleri pörsümüş, ağaçlar, evlerin çatıları her şey sanki uykuya varmıştı. Az ilerimizdeki ağacın dibine serilmiş uyuz bir kediyse, kılları dökülmüş kocaman karnıyla ağır nefes alarak uyukluyordu.

Kediye bakar görünerek yanımdaki kadına göz ucuyla bakıyordum. O da beni gözden geçiriyordu. Bir ara göz göze geliverdik. İskarpinin feci şekilde yamulmuş topukları, iri kıçı, bluzunun fazla açık göğsünden taşan iri, pörsük memelerine rağmen, gözbebekleri canlı, simsiyah iki yuvarlaktı.

Kirli mendiliyle kırış kırış boynunun terini sildikten sonra:

"Çok sıcak!" dedi.

"Evet, çok sıcak."

Yanıma az daha sokuldu:

"Buralı değilsiniz galiba?"

"Hayır."

"Nerelisiniz?"

Doğduğum yeri söyledim. Büsbütün ilgilendi:

"Öyle bir memleketi bırakıp buraya niçin geldiniz ya?"

Niçin geldiğimi biliyor muydum ki. Büyük şehir insanı olmak mutluluğuna erişmek için gelmemiştim her halde. Hele tramvay, apartman, deniz, şu, bu hasretiyle hiç değil. Ben büyük şehre itilmiştim adeta.

O ise cevap bekliyordu.

"Bilmem," dedim "geldim işte..."

"Ticaretle filan mı uğraşıyorsunuz?"

"Yok canım."

"Ya?"

"Niçin eşeliyorsunuz? Şu ya da bu. Öğrenmenizden ne çıkacak?"

Başını dertli dertli salladı:

"Doğru. Ne çıkacak? Hiç..."

O da, ben de gözlerimizi kediye dikmiştik. Pembe karnı sinirli sinirli titrerken ağır ağır inip kalkıyordu.

Uzun bir susuştan sonra:

"Şu kedi bile bizim gibi insanlardan mesut!" dedi.

“Niçin?” demek isteyerek baktım.

“Böyle uyuz bir kedi olmayı insan olmaya tercih ederdim!” dedi. “Herhangi bir çöplükten karnımı doyurabilir, istediğim duvarın dibinde uykuya dalabilirdim.”

Bir cevap bekleyerek yüzüme baktı. Hiçbir şey sormadım.

“... Günlerden beri mideme hemen hemen bir şey girmedi,” diye devam etti. “Kötü kadın. Evet, kötü... Şu halime bak. Kimse beğenmiyor beni... Herkesin gözlerinin içine bakmaktan yoruluyorum, aldırış etmiyorlar. Her hangi bir iş, o da yok. Ölmek istiyorum. Şeytan diyor kaldır at kendini Beyazıt Kulesi'nden! Lakin can tatlı, olmuyor. Pis bir cesaretsizlik. Bir gece yatsam, bir daha da uyanmayıversem. Bir Ermeni karısı var, bodrumunda barınıyorum. Bazı bazı düşünüyorum da, hani ölüverirsem diye, içim yanıyor. Kadının başına bela olur kalırım...”

“Niçin?”

“Kadın zaten fakir. Evinde ölürsem şaşırır zavallı. Ölümü kim kaldıracak? Bir ölünün kalkması için de para ister. Kokar kalırım, rahatsız ederim mahalleyi. Halbuki insan ölünce vücudu da, ruhu gibi duman olup uçmalı! Başka memleketlerde ölüleri yakarlarmış. Ne fena! Yanmak! Kül olmak, korkunç şey. Ama toprağın altına girmekten daha iyi. Kaç sefer niyet ettim, kendimi denize atayım diye, olmadı. Sarayburnu'ndan geçerken, cup. Belki bir gün böyle yaparım ama, gündüz, günlük güneşlik bir gün, belki de bir bayram günü... Yazsın bütün gazeteler, şan olsun memlekete! Geceleri deniz çok korkunç oluyor. Karanlık sonra... Ölümden değil, ölmekten korkuyorum asıl! Ama sonu ne? Hiç. Herkes ölecek. Biliyorum ama, gene de ölüm kötü şey. Ama lazım. Doğanlar hiç ölmese... İnsanlar birbirlerini mi yerlerdi?”

“Sanki yemiyorlar mı?”

“Yiyorlar, doğru. Karnım da bir ağrıyor ki...”

Ben de kendi karnımı hatırlamıştım. Cebimdeki son çeyrekle gittim bir simit alıp geldim. Kadının simide bakışları adeta korkunçlaştı. Böldüm, yarısını uzattım, kaptı. Kuvvetli dişleriyle bir solukta yedi, yuttu.

“Sağ ol!” dedi, “Allah gönlüne göre versin!”

Sonra ayağa kalktı, karışan eteğini düzeltip, ilikledi:

“Haydi!” dedi.

“Ne var?”

“Ödeşelim!”

“Neyi?”

“Simidi...”

“Yarım simide ha?”

Arkamızdaki caddeden ortalığın uyuşuk sessizliğini paslı gıcırtılarla parçalayarak bir tramvay geçiyordu.

1951

DUVARCI CELÂL

Kenarları çürümüş, açık yeşil gözleriyle karısına bakmakta olan Celâl:

“Yapma Şadiye,” diye yalvardı “Allah aşkına yapma bu pis işi, yeter artık.”

Celâl'in on dokuz yaşındaki karısı Şadiye, rakı kokan loş odanın tek penceresi önünde oturmuş, çamurlu avluda birtakım işler görmekte olan komşu kadınlara bakıyordu.

Akşamdan kalma Celâl'in uzun, siyah kirpikleri ıslak ıslaktı, soludukça öğürtücü, sıcak bir anason kokusu odaya yayılıyordu.

Üstü başı kireç bulaşıklarıyla ağarmış Celâl:

“... Bana acımıyorsun, beni sevmiyorsun, zarar yok” diye devam etti, “ama oğlunu düşün, kendini düşün!”

Şadiye'nin kılı bile kıpırdamadı. Çamurlu avluya, avlunun tam ortasındaki paslı tulumbanın çevresine toplanmış kadınlara bakmaya devam etti.

“... Onlardan fayda yok. Seni ziyan ederler, ortaya düşürürler, kötü olursun!”

Karısının ışığa koşan pervane, leşe inen kuzgun, çiçek çiçek dolaşan bal arısı gibi, parlak oğlanların ardı sıra koşmaya devam edeceğini biliyordu.

Kadının dizi dibine oturdu. Deminden beri söylediklerine yeniden başladı. Bu hayatın encamını, gittiği yolun dehşetini anlattı, yalvardı, ağladı.

“Benim yerimde başkası olsa seni keserdi,” dedi. “Ben kesemiyorum, elimde değil, vuramıyorum seni Şadiye!”

Öfkeyle dönen kadın:

“Vur!” dedi “Erkek değil misin? İzzeti nefsin yok mu? Çek bıçağını vur! Ben bıkmış usanmışım zati bu hayattan...”

“Vuramıyorum, kıyamıyorum sana, elimde değil. Vazgeç bu pis işten. Sonu yok bunun...”

Yerinden fırlıyan kadın, avaz avaz bağırmıya başladı:

“Boşa derim boşamazsın, düş yakamdan derim düşmezsin. Lanet olsun senin gibi erkeğe! Şuncacık kanı olan bir erkek, çeker bıçağını da deh eder, bitti gitti!”

Merdivenleri indi, avluya çıktı.

Celâl de ayağa kalkmıştı. Sallanıyor, oda tepesinde fır dönüyordu. Pencereden avluya baktı. Karısı orda, tombul beyaz eliyle tulumbaya tutunmuş, hırslı hırslı bağırıp çağırıyordu:

“Neyleyim onun erkekliğini! Gırtlağıma kadar altına, elmasa gark etse ki ne kıymeti var?”

Komşu kadınlar hak veriyorlardı:

“Doğru anam doğru. Erkek dediğin... değil mi amma? Giydirmiş, kuşatmış, yedirmiş, içirmiş... Genç, taze kadın mesela... Herif bulmuş kırk beşi... Develerin çanı bile dengi dengine dermiş. Madem hakkından gelemeyecen, ne demeye alırsın yazının cahilini? Al âdetten kesilmiş birini, hizmetçin gibi dolansın dursun evin içinde!”

Şadiye:

“Damarında şu kadar kanı olan bir erkek yemez o lafları... Çek vur diyorum, yok, bana acıyormuş...”

Duvarcı Celâl kahrolarak merdivenleri indi, avluyu geçip giderken kadınlar gülüştüler. İçlerinden birisi:

“Soğan erkeği!” dedi.

***

Pamuk yüklü, çift lastikli koca koca kamyonların homurtularla geçtiği, mazot kokulu sonbahar sabahlarından biriydi. Duvarcı Celâl, cebinde parlak demirli sustalısı, urumdan Şam'dan gelmiş, işsiz güçsüz gurbet uşaklarının arasına daldı. Sonra yol üstündeki şarapçıya uğradı. Mezesiz filan, bir, bir daha, bir daha... Üç bardak şarap aç midesini allak bullak etti, başının dönmesi arttı, akşamki sarhoşluğu yeniden başladı.

Şarapçı sigara yakıyordu. Celâl:

“Ver bakalım bir tane, Apostol!” dedi.

“Apostol baban. Doğru konuş!”

“Vay... Kızdın mı ne? Apostol olsan daha ne istersin ulan!”

“Celâl, doğru konuş sabah sabah ha!”

“Doldur öyleyse şu boşu...”

Dördüncü bardak doldu.

Şarapçı:

“Herkesin ne derdi var, sen tutmuşsun sabah sabah...”

Dördüncü bardağı da birden diken Celâl:

“Bugün bir manzara oldu bizim avluda, sorma!” dedi.

Sigarasını dalgın dalgın içmekte olan şarapçı aldırmadı.

Celâl devam etti:

“... Bir herif var bizim avluda, kırk beşlik, biz akran... Lakin bir avradı var, on dokuz yaşında, eh... Herifte iş yok. Çakıyor karısının manzaralarını, lakin... Her gün kavga. Karı bu sabah avluya çıktı, eli kulağa attı...”

Şarapçı ilgilendi:

“Sonra?”

“Sonrası sinema... Hakkımdan gelemiyorsun madem, boşa beni, beni altına, elmasa garketsen makbulüm değil filan fıstık...”

Şarapçı cık cık cık yaptıktan sonra:

“O inek hâlâ insan yüzüne bakabiliyor mu?” diye sordu.

“Hangi?”

“Kocası!”

Duvarcı Celâl boş bardağını itti:

“Doldur şunu...”

Elinde şarap şişesiyle şarapçı:

“Orda mıydı?”

“Ordaydı...”

“Demek ordaydı?”

“Ordaydı ya...”

Şarapçı:

“Vay erkeklik vay...” diye başını sallayarak boş bardağı doldurdu, “demek oradaydı da kulaklariyle duydu? Yüzü de mi kızarmadı?”

Bardağını sıkıntıyla kaldıran Celâl:

“Şerefe!” dedi, içti. “Sen olsaydın ne yapardın?”

“Ben olsam ne mi yapardım? Allahını şaşırtırdım be! Çıksın avluya bas bas bağırsın, beni rezil rüsva etsin. Ne yaparmışım. Yatırır koyun boğazlar gibi boğazlardım, bennen oynuyor musun sen?”

“Zamparalarla kaç sefer bastırdı, kaç sefer kafa göz kırdı, lakin avrada dokunamıyor. Çünkü, biliyor kendi kabahatini!”

“Madem öyle, boşasın...”

“Avrada yangın, boşayamıyor da...”

Şarapçıyı bir düşüncedir almıştı.

“Allah kimsenin başına böyle dert vermesin arkadaş,” dedi, “zor dava. Yangınlık gibi kötü şey var mı? En iyisi kendi kendini temizleyip kurtulmak. Kadının ne kabahati var?”

Uzun bacaklı iskemlesini birdenbire şaraphanenin köşesine çeken Celâl, başını yumrukları arasına aldı. Hayrette kalan şarapçı yanına gitti.

“Celâl, kardeş, ne var? Ha? Niye ağlıyorsun?”

Gözlerini yerdeki bir noktaya diken Celâl cevap vermedi.

“Öyle mi? Niye ağlıyorsun be? Erkek ağlar mı yahu?”

Celâl gene cevap vermedi. Cebinden parlak demirli sustalısını çıkarınca, şarapçı telaşlandı. İşi anlar gibi olmuştu. Dükkânında böyle şeylerin geçmesini istemiyordu. Ettiği tavsiyeye pişman oldu. Yalnızdı da dükkânda. Kendi kendini vurdu dese inanmazlar, uzun boylu git gel artık...

Dükkândan telaşla çıktı. Bitişik bakkalı çağırdı. Şaraphane kapısında durdular.

“Şu adamı görüyor musun?” dedi, “Kendi kendini vuracak herhalde.”

“Kim?”

“Şu, Celâl...”

“Niye vuracak?”

“Bilmem amma, karısının yüzünden herhalde...”

“İnsan karı için kendi kendini vurur mu? Böyle böyleyse boşa gitsin...”

“Mesele bildiğin gibi değil.”

Kısaca anlattı. Beriki:

“Allah kimsenin başına vermesin,” dedi. “Zor dava. Bir polis çağır en iyisi...”

“Vukuat olmadan polis gelmez ki.”

“Öyleyse bekleyelim.”

Az sonra şaraphanenin kapısına meraklı bir kalabalık toplandı. Kalabalık gittikçe artıyordu ki, Celâl sustalıyı katlayıp cebine attı, şarap parasını tezgâha bıraktı, çıktı gitti.

1951

SEVİNÇ

Eyüp'ten kalkan Haliç vapuru Fener'den sonra Kasımpaşa'ya doğru yol alıyordu ki, ikinci mevki salonun sigara dumanlı uğultusu içinde incecik bir ses yükseldi:

“Sayın yolcular dikkat!”

Yedi, sekiz yaşlarında minik bir kız, salonun kirli döşemesine avuçlarını dayayıp baş aşağı kalkıvermiş, elleri üzerinde bir baştan bir başa yürürken uzun sarı saçları yerleri süpürmeye başlamıştı. Yırtıklarından etleri gözüken bol pantolonunu göğsüne kadar çekmiş, ince bir kayışla sıkı sıkıya bağlamıştı.

Sona kadar gittikten sonra çevik bir davranışla ayak üstü dikildi, yolcuları selamladı.

Aksırık, öksürük, baş, diş, nezle ilaçları, çeşit çeşit, renk renk jiletler, diş tozları, kremler, mührü şerif nüshaları satıcılarının çektikleri nutuklardan yılgın yolcularsa, işin gene keselerine dayanacağını bildiği için, ilgisizdi.

Çocuğa gelince... Onun da aşırı bir ilgi beklediği yoktu. Numaralarını birbiri ardı sıra serip döküyor, her numaradan sonra da halkı selamlamayı unutmuyordu.

Sıra en son numarasına gelmişti. Yere oturdu, önce sol, sonra sağ bacağını iki omuzundan geçirdi, ters döndü, bir gözü kör başını apış arasına sokup ve acayip bir hayvanı hatırlatarak yolculara bakmaya başladı.

Yolcular, gene ilgisizdi. Birdenbire boşanan bir zemberek gibi ayağa fırlayan çocuksa, çevreyi gene selamladı...

Sıra parsa toplamaya gelmişti. Kalem tutması gereken ufacık avucunu açtı, işe girişti. Öyle kayıtsız ki... Laf olsun gibilerden dolaşıyor, küfreden ya da sümsükleyenlere aldırmıyor, hatta avucuna kazara düşen sarı yüzlüklere bakmıyor, alnındaki bir tutam saçını başının bir hareketiyle arkaya atıveriyordu.

Sıra bana gelmişti. Tam karşımda durdu, sağlam gözüyle yüzüme baktı. İri ela, aydınlık bir gözdü.

“Bana en sonra uğra!” dedim.

Kuşkuyla baktı.

Bir yirmi beşlik çıkarıp gösterdim.

“En sonra uğrarsan sana bunu vereceğim!”

Omuz silkti.
“Ben Nevin değilim ki...”
“Nevin de kim?”
“Bilmiyor musun?”
“Yoo...”
“Bu parayı bana niçin veriyorsun öyleyse?”
“Yaptığın numaralar için.”
“Bunun için kimse bana yirmi beş kuruş vermez ki!”
“Ben vereceğim...”
“Sahi mi?”
“Elbette sahi...”
“Ver hadi!”
“Öteki yolcuları da dolaş, sonra.”
“Boş ver...”
“Niye?”
“Bir şey çıkmaz ki... Şuna bak!”
Avucundaki üç sarı yüz parayı gösterdi.
“Her gün böyle... Çalış, kazan, çeker alırlar...”
“Kim?”
“Babamla annem...”
“Ne iş yapıyor baban?”
“Cambaz.”
“Annen?”
“Annem de... Biz hepimiz cambazız. Çadırımız, telimiz, aletlerimiz var amma...”
“Peki?”
“Babam rakıcının biri, annem de... Hadi tosla yirmi beşliği!”
Elimdeki yirmi beşliği gösterdim, ama vermedim.
“Bunu da babana verecek misin?”
“Yok canım...”
“Ya?”
“Öğleye kadar ne kazanırsam... karnımı güzelce doyuracam, bir; sinemaya gidecem, iki; gazoz içecem, üç... Kasımpaşa'da bugün öyle acıklı bir film var ki...”
Ela gözü parladı. Bir yirmi beşlik daha çıkardım.
“Sana bunu da vereceğim.”
Gözündeki parıltı arttı.

“Sahi mi? Elli kuruş mu vereceksin bana? Niye vermek istiyorsun?”

Yanıma oturdu. Ayaklarını neşeyle sallıyor, güzel ellerinin ince, uzun parmaklarıyla oynuyordu.

“Ha? Niçin? Bana hiç kimse bu kadar çok para vermez...”

Çenesinin bağı çözülmüştü, cıvıldıyor, annesinden, babasından, Nevin'den, Nesrin'den söz açıyordu:

Nevin iki yaş büyüğüydü, Nesrin yedi yaş büyüğü. Nevin aptalın biriydi. Kazandığı paraları kuruşu kuruşuna babasına götürdüğü halde gene de dayaktan kurtulamazdı.

Ama Nesrin... Nesrin cingöz mü cingöz!

Kunduracının oğlunu öyle bir maneje getirmişti ki... Bir gece, Bozdoğan Kemeri'nin orda kunduracının oğluyla gezerken bekçiye mahsustan yakalatır kendilerini, karakola giderler. Doktor muayenesi filan, kunduracının oğlunu hapse attırır. Çünkü yaşı küçüktür Nesrin'in. Nesrin mahsustan böyle yapar. Nesrin cin gibidir. Ama Nevin...

“... Bırak şu aptalı!” dedi. “Bütün parasını babasına kaptırır, üstelik dayak da yer!”

“Sen...”

“Ben de yerim ama, sinemama giderim, gazozumu içerim, karnımı da bir güzel doyururum ya!”

“Bu gözün niye böyle oldu?”

Bütün neşesi uçtu gitti.

“Babam...” dedi,“bir gece, sarhoştu gene, sopayla vurdu, sonra hastahaneye kaldırmışlar, doktor bıçakla oyup çıkarmış...”

“Canın çok yandı mı?”

“Haberim olmadı ki, bayılmışım. Bir ayıldım karyolada yatıyorum, sırtüstü, küçük hanımlar gibi. Güzel bir abla süt verdi bana, bedavadan. Doktor da kocaman bir çikolata getirmişti. Ben çikolatayı çok severim. Çikolatayı neden yapıyorlar biliyor musun?”

Kısaca anlattım. Dikkatle dinledi.

“Bir liram olsa, hepsine çikolata alsam, yesem, yesem, yesem...”

Daldı.

Vapur Kasımpaşa'ya yanaşırken, sıçrayıp kalktı.

“Haydi sökül bakalım paraları!”

Paraları çekti aldı, minik ayaklarıyla fırladı.

Sağlam gözü ışıl ışıldı.

1951

ÇÖPÇÜ

Ufacık kırış kırış bir ihtiyar olan çöpçü Halo, on yıllık çöpçülüğünden çıkarıldığı günün ertesi, mahalleye ilk defa arabasız girdi. Kulaklarına geçmiş resmi kasketi, omuzları düşük bol ceketi, tiftiklenmiş pantolonu, kabaraları aşınmış postallariyle mahallenin tam ortasında durdu.

On yıl, on koca yıl... Her sabah atının başını çekerek ağır ağır girdiği bu mahalleden ona, ondan da bu mahalleye bir şeyler sinmişti. Kapıları teker teker çalar, "Var mi yok mi?" diye sorar, varsa alır, yoksa, bekletip bekletip neden sonra "Yok, çöpümüz yok!" diyenlere kızmazdı.

Sarı sıcaklı nice yazlar, yağmurlu, fırtınalı, ayazlı nice kışlar geçirmişti. Böyle kışlardan birinde karısı ölmüş, üç oğlunun üçü de böyle kışlarda onu belediyenin ahırında bırakıp gurbete, ekmek ardına düşmüşler, yıllar yılı onu bu harap ahırda unutmuşlardı. Ama aldırmamıştı. Ilık ılık gübre kokan bu ahırı şimdi ne müthiş bir hasretle arıyordu! Çocuklarının sevgisini verdiği Gümüş bu ahırda eline doğmuş, onun kaşağısı altında, bu ahırda büyümüştü.

Gümüş'ü ne kadar severdi! Gümüş adam gibiydi. Dur derdin dururdu, deh derdin yürürdü. Gümüş'ün anası Boncuk, Boncuk'un anası Mercan, Mercan'ın anası Söğüt... Lakin Gümüş'ün üstüne yoktu. Gümüş adam gibiydi. Gümüş deyince durur, döner, bakardı. Ayağı burkulduğu günün gecesi nasıl inlemiş, sürmeli gözleriyle nasıl ağlamıştı!

Gümüş adam gibiydi...

Aklına birdenbire bir ihtimal geldi:

"Bolulu Gümüş'ü döverse ya!"

Kaşları çatıldı, kasketini eline aldı.

"Döver" diye söylendi, "mücerret döver!"

Mahalleye öfkeyle baktı. Bu mahalle de sanki ne diye erkenden uyanmazdı? Uyansalar, Halo'nun çıkarıldığını öğrenseler, söz birliği edip belediye başkanına çıksalar deseler ki:

"Bolulu çöpçülükten ne anlar? O daha kaşağı tutmasını bile beşir edemez. Halo bizim on yıllık çöpçümüz. Gümüş onun eline doğdu. Ondan başkasına çöpümüzü vermeyiz, mümkünü yok vermeyiz. Olursa Halo olmazsa başkasını istemeyiz!"

Ayak direseler, onlar ayak direyince, belediye başkanı da temizlik işleri müdürünü çağırsa dese ki:

“... Halo'yu işinden niye çıkardın? Halo bu mahallenin on yıllık çöpçüsü. Gümüş onun eline doğdu. Bolulu kaşağı tutmasını bile beşir edemez. Bolulu'yu at, Halo'yu al. Hadi, hemen şimdi!”

Yüreğinde bir umut. Gözleri parlamaya başladı. Kırışık yüzüyle gülümsedi.

Olmaz da değildi hani... Eşiklerini, tokmaklarını, çöp tenekelerini, kedi, köpeklerini bile ezbere bildiği bu mahallenin insanları Halo'dan geçecekler miydi bakalım? Bu mahallede öyle büyük adamlar vardı ki, belediye başkanı bile karşılarında el ovalardı.

“Dur sen,” diye söylendi, “yaz var, güz var demişler. Bolulu'nun arkası varsa, benim de...”

Karşı köşede mahallenin sűpürgecisi görünmüştü. Uzun saplı çalı süpürgesiyle ortalığı tozuta tozuta parkeleri süpürüyordu. Yanına gitti:

“Kolay gelsin!”

Süpürgeci:

“Eyvallah Halo Emmi!” dedi, “Nirde araban?”

Halo omuz silkti.

“Aldılar...”

“Aldılar mı? İşten mi çıhardılar yonsa?”

“Çıhardılar...”

“Dimek çıhardılar?”

“Çıhardılar...”

“Yine kimi aldılar ya?

“Ayının biri, amma, dur sen...”

“Dimek essahmış... Bizim İbo didiydi de inanmadıydım... Vay Halo Emmim vay!”

“İbo mu didiydi?”

“Heye... Fıkara didiydi, yazık didiydi, acındıydı, tekmil...”

“İbo iyi oğlandır, yiğit oğlandır.”

“Ne iş dutacan ya?”

“Ben mi? Dur bakalım, Allah kerim...”

Tekrar mahalleye baktı.

“Bu mahalleli,” dedi “sen biliyon mu bu mahalleyi? Bu mahalleli Bolulu'ya töbe çöp virmez! Neden dirsen... O daha kaşağı tutmasını bile beşir idemez! Mahalleli bilmiyor mu bunu? Öyle efendilerim var ki benim bu mahallede...”

Yakınlarda bir kapı açılıp kapandı. Halo:

“Aha” dedi, “bizim abıkat!”

İçinde bir depreşme oldu, bir umut, güçlü bir pırıltı... Tatlı dilli, güler yüzlü bir adamdı avukat. Bayramlarda bol bahşiş verirdi. Birinde ucu yaldızlı sigara bile ikram etmişti.

“Bu abıkat var ya,” dedi “öyle laflar bilir ki, senin belediye reizin bile karşısında salta durur!”

Süpürgeci:

“Öyle mi Halo Emmi,” diye sordu, “bu efendi kısmı bu lafları nasıl beller?”

Halo'nun gözleri pırıl pırıl:

“Kumandar mektebinde!”

Kaldırımın önünde esas vaziyete geçip kasketini çıkardı.

Uzun boylu, geniş omuzlu avukat sımsıkı bir elma gibi pırıl pırıldı. Çöpçü Halo'yla süpürgecinin önünden ağır ağır geçerken onları başıyla şöyle bir selamladı, hiçbir şey sormadı.

Halo, şaşkın, arkasından bakakalmıştı.

Süpürgeci:

“Potini de cızırdahlıydı ha!” dedi.

Halo karşılık vermedi. Mahalle bir bu avukattan ibaret değildi ya... Tam bu sırada bir başka kapı açıldı. Halo bu kapıdan çıkan iri yarı pamuk tüccarını da umutla bekledi. Kaldırımın önünde gene esas vaziyete geçip, kasketini çıkardı. Bu da avukat gibi önlerinden geçti, bir şey sormadı, hatta bakmadı bile...

Kapılar açılıp kapanıyor, iş sahipleri, öğrenciler geçiyor, ama hiç kimse onunla ilgilenmiyordu.

Süpürgeci de:

“Canını sıkma, eyi olur inşallah...”

Diye uzaklaşınca, Halo'nun bütün umutları kırıldı. Mahalleye boş gözlerle uzun uzun baktıktan sonra kaldırıma çöktü, başını yumrukları arasına aldı.

Güneş adamakıllı yükselmişti. Mahallenin doğuya bakan pencereleri kızarmıştı. Dar sokaklardan birinden kambur bir kocakarı çıktı. Elinde büyük bir sepet. Kendi kendine konuşarak gelirken gözü Halo'ya takıldı.

“O ne?” diye söylendi, “Arabasını ne yapmış bu herif?”

Yanına sokuldu:

“Araban nerde senin?”

Halo başını kaldırdı, kocakarıya baktı.

“Yok ana yok, arabam yok gayri...”

“Niye? N'oldu?”

“Aldılar, işimden çıkardılar beni...”

“Niye çıkardılar?”

“Temizlik işleri müdürünün adamını aldılar yerime.”

Kocakarıya son bir umutla baktı.

Karşısına çömelen kocakarıysa:

“Doğru!” dedi, “Bu iltimas var mı yok mu... Benim Sedat'ımı da işceğzinden çıkarıp yerine dudağı boyalı bir soykayı almadılar mı? Halbuki, torunum diye söylemiyorum, Sedat'ım gibi uslu, akıllı çocuk nerde bu zamanda? İşreti yok, cıgarası yok, kötü bir yerler bilmez. Maaşcağızına zam bekliyordu evlatcağzım. Bense diyordum ki, zamlı maaş elimize geçince, iki çuval kömür alıp bir kenara atalım. Zere kış bu sene kötü geleceğe benziyor. O zemherileri biliyor musun sen? Vuuu... diye başlayınca...”

“Bilmem mi?” dedi, “Bu benim Gümüş zemherilerde doğduydu... O yıl hani telefon telleri koptu dedilerdi, toprak çatladıydı... Amma ahır da sıcaktı hani... Neden? Ben fışkıyı kürümem, kalsın! Ahırı sıccacık tutar. Gecenin bir yarısındaydı ana, bu benim Gümüş yok mu, onun anası işte. Boncuk... Hikmeti hüda... Bu at kısmı da gebe avrat gibi inliyor mübarek. Dışarda kar diz boyu, fırtına dirsen kendini ahıra kaldırıp kaldırıp vuruyor... Lakin ahır sıccacıktı! Anama deyim, bu Gümüş'ün başıdır göründü amma fıkara Boncuk'a sor sen! Gözleri yaş yaş, nasıl bakıyor, melil melil, kara kara...”

Başını gene yumrukları arasına aldı. Bol elbisesi içinde büsbütün ufalmıştı:

“Gümüş adam gibiydi,” diye başını salladı “dur derdin dururdu, deh derdin yürürdü. Gümüş adam gibiydi... Laftan anlardı. Gümüş deyince döner bakardı. Gümüş ağlardı, inlerdi, gülerdi. Gümüş adam gibiydi... Vay yavrum vay!”

Kocakarının gittiğinin farkında bile olmadı. Kaldırıma dayanarak kalktı. Kırış kırış ufacık, halsiz, mahalleden ağır ağır çıktı.

1951

MAVİ EŞARP

Vapurda omuz omuzaydık. Bunaltıcı, öğürtücü, uyku getiren bir sıcak oflatıp puflatıyordu. Sağa sola bakınırken taa dipte bir kişilik bir yer ilişti gözüme, yavaşça gittim. Tam pencere yanıydı, oturdum.

Karşımda, çokça kavrulmuş kahveyi hatırlatan kırış kırış ama sevimli bir kocakarıyla ilk bakışta dikkati çekecek hiçbir özelliği olmıyan, zayıf bir kız oturuyordu. Kocakarı eski bir tiryaki alışkanlığıyla sigara içmekte, kız da bozuk bir çakmakla oynamaktaydı. Arada çakmağı açıyor, yayını, taşlarını filan çıkarıyor, yeniden takıyordu. Bunu bir, beş, on sefer tekrarladıktan sonra müthiş bir sıkıntıyla içini çekti, gerindi. İşte o sıra, tam o sıra göz göze geliverdik. Dikkatle bakışım dikkatini çekmiş olmalı, çakmağını söküp takarken o da bana dikkatle bakmaya başladı. Bir ara gülümsedi hatta. Omuz omuza vapuru, oflatıp puflatan, uyku getiren sıcağı unutuvermiştim. İstiyordum ki daha sık, daha uzun baksın, bir şeyler sorsun.

Gözlerini gözlerime diktiği an, çakmağını yere düşürdü, eğilip almadı. Bana bakıyordu. Alıp ona vermemi istercesine... Bense, “A... daha neler. Kızı yaşındakiyle...” denileceğinden korkuyordum. Çevreyi kolladım. Kocakarı uyukluyordu, ötekilerse herkes kendi dünyasında...

Eğildim, çakmağı aldım, uzattım. Teşekkür etti. Bembeyaz dişleriyle gülümsüyordu. Gözüyle, “Şimdi onu nasıl matrağa alacağım gör, bak!” demek istercesine bir işaret yaptı. Sonra dirseğiyle dürttü.

“Haminne, haminne kız!”

Uyuklayan kocakarı silkindi:

“Ne var?”

“Ben bu çakmağı satacağım...”

Kocakarı üzerinde durmağa bile değmez bulmuş olacak, yeniden dalmaya hazırlandı.

“Satamaz mıyım yani?” dedi.

Beriki:

“Satarsın.”

“Beş liraya satacağım hem de.”

“Aferin.”

“Parasıyla ne alacağımı biliyor musun?”

“..................?”

“Haminne, hişt, haminne, haminne be!”
“Ne var?”
“Parasıyla ne alacağım biliyor musun?”
“Ne alacaksın?”
“Mavi eşarp, ruj, pudra, oje...”
Kocakarı lahavle çekerek kıza arkasını dönmek istedi.
Kız'sa, bana göz kırptıktan sonra:
“Günah mı yani?” dedi. “Ha günah mı?”
Kocakarı karşılık vermiyordu ama, şeytan kız rahat bırakır mı?
“Dudaklarımı film artistleri gibi boyayacağım, tırnaklarımı da. Yüksek topuklularımı da giyip, mavi eşarpımı bağladım mı, Allaaah... Herkes bana bakacak!”
Kocakarı homurdandı.
Kız:
“Ne o?” dedi, “ne var?”
“İyi şeylere heves et.”
“Beyoğlu'na bilem çıkacağım. Kolumda çanta, başımda eşarp. Laf atan atana, peşime düşen düşene...”
Kocakarı kıyametleri koparacak kadar sinirlenmişti.
“Çocuk,” dedim, “bakmayın kusuruna...”
“Çocuk mu? Neresi çocuk onun? Ben onun yaşındayken ikinci çocuğumu emziriyordum!”
Kız makaraları koyuverdi. Sonra:
“Desene ki sen benden de hızlıymışsın!”
“Edepsiz. Etraftan da utanmıyor.”
Kız'sa durup durup gülüyor, gülmekten iki kat oluyordu. Kocakarı birden öfkeyle fırladı yerinden:
“Kız sus, kız sus ha. Vallahi kendimi kaldırır atarım denize ha!”
Gözleri dönmüştü. Gerçekten de atar mı atardı hani. Kırışık içleri boşalmış boynunun esmer derileri titriyordu. Kıza:
“Yapma,” dedim.
Sözümü dinledi. O kadar ki, iyice ciddileşti hatta. Sonra da çakmağını denize fırlattı.
Bütün neşesi uçup gitmişti.
Kocakarı da bunu beklemişçesine yerine oturmuştu.
“Şimdi de küstü,” dedi. “Kuyruklarından da kıl aldırmazlar!”
Bana döndü:

“Nine olacağıma taş olsaydım keşke. Kızgın güneşin altında bütün gün beynim kaynıyor. Nedir, torunlarıma bir lokma ekmek götüreyim diye. Yaşım yetmiş. Bugün yumsam gözlerimi, dökülür kalırlar.”

“Torunun mu?”

“Allah elimden almazsa...”

“Başka da var demek?”

“Bunun küçüğü iki oğlan daha var. Abla güya bu... İşte gördün aklını... Delinin biri!”

Kız:

“Evet,” dedi, “delinin biri.”

“Ne nasihattan anlar, ne bir şeyden. Bütün gün sabahın beşinden, akşamın yedisine, sekizine kadar, o güneşlerde...”

“Ne iş tutuyorsunuz?”

“Güvercin yemi satıyoruz evladım. Güneş, sıcak, ter. Şu tepem kaynıyor. Elimde ıslak bezler, tepeme koyuyorum, bir de bakıyorum ki kuruyuvermiş.”

Gözleri yaşardı:

“Allah Yarabbi... almaz canımı ki ben de kurtulayım, onlar da!”

Pencereden denize bakmakta olan torun birden ninesine döndü. Ela gözlerinin ardında sanki güneş doğmuştu birden. Kocakarının boynuna sarıldı, başını ihtiyarın omuzuna koydu.

“Nineciğim, nineciğim, canım nineciğim benim...”

“Şimdi canın, nineciğin oldum değil mi? Üz üz...”

“Üzmeeeem, vallahi üzmem, billahi üzmem bir daha!”

“Üzmezsin evet, üzmezmiş...”

“Vallahi üzmem, billahi üzmem. Allah iki gözümü kör etsin ki üzmem ha!”

Kocakarının kavruk yüzü güldü. Kuru elleriyle torununu kucaklayıp kendine çekti:

“Yavrum benim...”

“Nineciğim, canım nineciğim. Sen hiç ölme e mi?”

Kocakarı bana göz kırptı:

“Eh, hiç ölmem...” (İçini çekti.) “Aaaah, ah. Şu tatlı dilleri de olmasa, bu kahırlı dünyanın hiç çekileceği yok.

Babasının olup olmadığını sordum.

Kız cevapladı:

“Var. Edirne'de. Bir orospuyla kaçıp gitti.”

Kadın:

“Gözü çıksın” dedi. “Hayırsız, uğursuz. Bunlar benim Pembe'nin yadigârları asıl.”

“Pembe kim? Kızın mı?”

Gözlerini kuruladı:

“Kızım idi, yavrum idi. ciğerparem idi. Çok gördü Cenabı Allah, aldı elimden...”

“Hasta mıydı?”

“Değildi. Doğururken ters geldi çocuğu...”

Vapur Fener iskelesine yanaşıyordu. İnmem gerekiyordu ama gelmedi içimden, iyi ama Eyüp ya da Kâğıthane'de oturuyorlarsa?

Balat'ta kalktılar. Ben de kalktım. Birlikte indik. Yan yana yürüyorduk. Sağda bir sokağa saptık. Acı acı sidik kokan harap bir duvarın yanından, ufacık bir ampulün zorla aydınlattığı geniş bir meydanlığa çıktık. Bir yanımızda kayık, mavna leşleri, öbür yanımızda kimbilir hangi dış ülkeye yollanacak hurda demir yığınları. Hava mazot kokuyor, tozlu gecenin derinliklerinden fabrika iniltileri geliyordu.

Birdenbire Ayvansaray'a çıktık. Karşılarda, aydınlık göğe yaslanmışçasına karanlık evler kalabalığı.

“Yavedut” caddesini karşıya geçecektik, bütün vidalarıyla gıcırdamışa benzeyen hantal bir otobüs önümüzden ağır ağır geçip, Defterdar'a doğru gitti.

Karşıya geçtik.

Kız neler anlatmıyordu!

Bir Amet Abi vardı, gezgin sebzeci... Her zaman Balat sinemalarına giderlerdi onunla. Birinde Kehtane'ye bilem gitmişlerdi de, Amet Abi çiklet almış, dondurma, gazoz ısmarlamıştı. Sonra, kayığa binmişlerdi. Kayık oynak mı oynak, uzaklara, taa uzaklara gitmişlerdi. Büyük büyük ağaçlar vardı uzaklarda. Amet Abi ağaçların altına yatırmıştı onu. Dur be Amet Abi, dur Amet Abiciğim, gıdıklanıyorum be yahu demişti de, hiç. Sahiden gıdıklanıyordu ha, numaradan değil. Dinlemiyordu ki. Toprağa oturmuşlardı sonra. Toprak nemliydi. Ağaçların arasında, taa karşılarda bir asker gözüne ilişmişti. Tüfeği de vardı. Nöbetçi demişti Amet Abi. Gidiyor, geliyor, gidiyordu. Dalmıştı nöbetçinin ayaklarına. Bir de bakmıştı ki Amet Abi sırtüstü uzanmış uyumuyor mu? Durur mu? Usulcacık kalkmış, eteklerini toplayıp, pami!

Ya vapura gelirken yolda? Fitil gibi sarhoş bir alay hergele çıkmıştı önüne, asılmışlardı da:

“Hadi be siz de!” diye boş vermişti.

Ama içlerinden o sarı, o parlak oğlanı unutamıyor. Pembe pembe yanakları vardı piçin. Adam adam gelse belki, ama zorla öpmek isteyip de işi metazoriye dökünce, bir itmişti, haydi hendeğe. Durur mu? Yakalasalar parçalarlardı ama nerde?

Ertesi gün Amet Abi'de surat iki karış. İki karış da ne? Otuz karış olsun isterse. Kaşlarını çatıp da dilini bir çıkardı mı, tamam.

Başındaki mavi eşarpı Amet Abi alıvermişti. Amet Abi ona daha neler alacaktı... Yüksek topuklu, Amaroza entarilik, Vual çorap, ruj, oje, naylon külot bile be, naylon külot bile!

Elektrikleri ardımızda bırakıp dalıyoruz yıkık duvarların harap karanlığına. Yukarda aysız gökyüzü, donuk yıldızlar. Havada gübre kokusu.

“Sen de yem mi satıyorsun ninenle birlikte?”

“Bazı bazı...”

Ninesi:

“Canı isterse öyle satar ki, cin gibi!” dedi.

“Subay, memur, bayan... Bir asıldım mı, elimden kurtulamazlar. Allah gençliğini bağışlasın, sevdiğin çift olsun filan dedim mi kocakarılara, hemen toslarlar mangırı!”

Karanlığın içinde birden çocuk cıvıltıları. Cıvıltılar hızla yaklaşıyordu. Az sonra iki küçük oğlan koşarak geldi, haminneleriyle ablalarına sarıldılar.

Kız:

“Kardeşlerim,” dedi.

Döndüm.

Karanlıklarda uçuşan ateş böcekleri. Aşağılara serili Haliç'te vapur karaltıları...

“Yavedut” caddesine doğru ağır ağır iniyorum. İçimde pırıl pırıl bir çift ela göz, Amet Abi, boy atmış koyu yeşil ağaçlar kalabalığı, ıslak toprak, kovalanan bir kızın uçan etekleriyle mavi eşarbı...

1964